AZƏRBAYCAN-ÇİN: DİPLOMATİK ƏLAQƏLƏR QURULMASININ 10 İLİ

中华人民共和国－阿塞拜疆共和国

建交十周年纪念

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTABXANASI

Bakı-2002

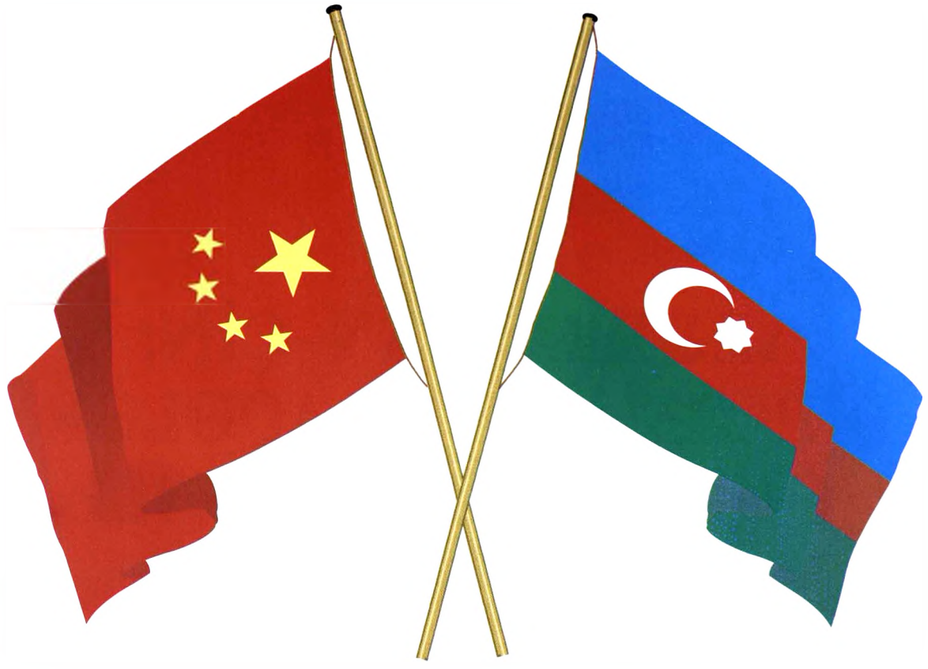

Kitab Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Katibliyi və Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyi tərəfindən hazırlanmışdır.

本书由阿塞拜疆总统办公厅和

中国驻阿塞拜疆使馆联合出版

Çin Xalq Respublikasının Sədri Zati-alilləri cənab Tszyan Tszeminə

Hörmətli cənab Sədr,

Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında dövlətlərimiz və xalqlarımız üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən diplomatik əlaqələrin yaradılmasının 10 illiyi münasibətilə Zati-alilərinizə və dost Çin xalqına ən səmimi arzularımı çatdırmaqdan məmnunluq duyuram.

On il tarixi baxımdan uzun bir müddət olmasa da, Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunda olduqca mühüm mərhələdir. Bu illərdə Çin Xalq Respublikası ilə əməkdaşlığın qurulması və inkişaf etdirilməsi Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri olmuşdur.

Razılıq hissi ilə qeyd edirəm ki, keçən on il ərzində yüksək səviyyəli nümayəndə heyətlərinin ölkələrimizə qarşılıqlı səfərləri olmuş, dövlətlərimiz arasında həm Birləşmiş Millətlər Təşkilatı çərçivəsində, həm də ikitərəfli səmimi dostluq və qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlıq əlaqələri təşəkkül tapmış, bu əlaqələrin əhatə dairəsi genişlənmiş və səviyyəsi yüksəlmişdir.

Mən xalqlarımız arasında tarixi-mədəni əlaqələrin, eləcə də Şərq-Qərb iqtisadi əməkdaşlığının möhkəmləndirilməsinə xidmət edən, Çin Xalq Respublikası ilə Avropa arasında körpü rolunu oynayan Böyük İpək yolunun reallığa çevriləcəyinə və tarixi statusunu özünə qaytaracağına əminəm.

1994-cü ilin mart ayında ölkənizə etdiyim rəsmi səfəri, Zati-alilərinizlə, digər yüksək dövlət adamları ilə səmimi görüşlərimi məmnuniyyətlə xatırlayıram. Bu səfər zamanı aparılan danışıqlar və imzalanan sənədlər ölkələrimiz arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafı üçün möhkəm hüquqi baza yaratdı və geniş perspektivlər açdı.

Əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, dövlətlərimiz arasında dostluq münasibətləri və səmərəli əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında imzalanmış müqavilələr əsasında bütün sahələrdə bundan sonra da xalqımızın rifahı naminə dinamik surətdə inkişaf edəcək və genişlənəcəkdir.

Sizi Azərbaycan Respublikasına rəsmi səfərə dəvət edirəm və inanıram ki, bu səfəriniz dövlətlərimiz və xalqlarımız arasında hərtərəfli əməkdaşlığın inkişafına öz töhfəsini verəcəkdir.

Hörmətli cənab Sədr, Sizə cansağlığı və səadət, xalqınıza sülh, firavan həyat, ölkənizə isə daim çiçəklənmə və tərəqqi arzulayıram.

Dərin hörmətlə,

Heydər Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 2 aprel 2002-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-alilləri cənab Heydər Əliyevə

Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında diplomatik əlaqələr qurulmasının 10 illik yubileyi münasibətilə ÇXR Hökuməti və bütün Çin xalqı adından, habelə şəxsən öz adımdan Zati-alilərinizə və Sizin simanızda Azərbaycan Respublikası Hökumətinə və bütün Azərbaycan xalqına alovlu təbriklərimi və səmimi arzularımı yetirirəm.

Çin ilə Azərbaycanı qədim dövrlərdən - "Böyük İpək yolu" dövründən tarixi dostluq münasibətləri birləşdirir. 10 il bundan əvvəl Çin ilə Azərbaycan arasında qurulmuş diplomatik əlaqələr iki ölkənin münasibətləri tarixində yeni səhifə açmışdır. Hər iki ölkənin birgə səyləri ilə Çin-Azərbaycan münasibətləri sürətlə inkişaf etmişdir. Hər iki tərəf bir-birinin müstəqilliyi, suverenliyi və ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamaq, habelə öz ölkəsinin iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək yolunda səylərini başa düşür və dəstəkləyir. Çin və Azərbaycan siyasi, ticarət-iqtisadi, mədəniyyət, təhsil və digər sahələrdə əlaqələri və əməkdaşlığı daim genişləndirir və dərinləşdirirlər, böyük uğurlar qazanmışlar. Hər iki ölkə tam bir sıra mühüm beynəlxalq və regional məsələlərə dair eyni və ya yaxın mövqelər tutur, bir-birini dəstəkləyir və sıx əlaqədədirlər. Təcrübə göstərir ki, Çin ilə Azərbaycan arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsi ölkələrimizin və xalqlarımızın ümdə mənafelərinə uyğundur.

Çin və Azərbaycan dost ölkələrdir. Onların arasındakı münasibətlərin inkişafı geniş perspektivə və çox böyük əməkdaşlıq potensialına malikdir. Çin dinc yanaşı yaşamanın beş prinsipi əsasında Azərbaycan ilə birgə səylərlə qarşılıqlı etibarı daim möhkəmləndirmək, əməkdaşlıq üçün yeni sahələri və yolları fəal şəkildə axtarmaq istəyir ki, Çin-Azərbaycan münasibətlərini iki ölkənin xalqlarının rifahı naminə yeni səviyyəyə yüksəltsin.

Sizə möhkəm cansağlığı və xoşbəxtlik diləyirəm.

Arzu edirəm ki, Çinin və Azərbaycanın dostluq ağacı gül-çiçək açsın və daim yaşıl qalsın.

Tszyan Tszemin
Çin Xalq Respublikasının Sədri
Pekin şəhəri, 2 aprel 2002-ci il

Çin Xalq Respublikasının xarici işlər naziri cənab Tan Tszyasüana

Hörmətli cənab nazir,

Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında diplomatik əlaqələrin yaradılmasının 10 illiyi münasibətilə Sizi və dost Çin xalqını səmimi qəlbdən təbrik edirəm.

Keçən on il ərzində Azərbaycan Respublikası müstəqilliyinin çətin və mühüm bir mərhələsini yaşamış, dünya dövlətləri ilə beynəlxalq hüquq normaları əsasında bərabərhüquqlu münasibətlər yaratmışdır. Xarici siyasətində Azərbaycan Respublikası böyük siyasi nüfuza və iqtisadi potensiala malik olan Çin Xalq Respublikası ilə əlaqələrin istər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində, istərsə də ikitərəfli əsaslarda möhkəmlənməsinə böyük əhəmiyyət verir və bu əməkdaşlığı fəal şəkildə davam etdirmək əzmindədir.

Biz Çin Xalq Respublikasının beynəlxalq və regional sülhün, təhlükəsizliyin təmin olunmasında, iqtisadi tərəqqinin əldə olunmasında göstərdiyi səyləri məmnuniyyətlə alqışlayır.

Fürsətdən istifadə edərək, Sizə cansağlığı və uğurlar arzulayır, dövlətlərimizin və xalqlarımızın dostluq münasibətlərinin əbədi olmasını diləyirəm.

Dərin hörmətlə,

Vilayət Quliyev
Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri
Bakı şəhəri, 2 aprel 2002-ci il

Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri cənab Vilayət Quliyevə

Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında diplomatik əlaqələr qurulmasının 10 illik yubileyi münasibətilə Sizə səmimi təbriklərimi yetirirəm.

Sevinclə qeyd edirik ki, Çin ilə Azərbaycan arasında diplomatik əlaqələrin qurulduğu gündən keçən 10 il ərzində iki ölkənin münasibətləri sürətlə inkişaf etmişdir. Siyasi, ticarət-iqtisadi və başqa sahələrdə əməkdaşlığımız fasiləsiz şəkildə genişlənir və möhkəmlənir. Hər iki tərəf beynəlxalq işlərdə bir-birini dəstəkləyir və səmərəli əməkdaşlıq edir. Arzu edirəm ki, Çin-Azərbaycan münasibətlərinin daha gözəl gələcəyi naminə dostluq və əməkdaşlığı daha da möhkəmləndirmək üçün Sizin ilə birlikdə yorulmadan səylər göstərək.

Sizə möhkəm cansağlığı və işlərinizdə yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Arzu edirəm ki, Çin ilə Azərbaycan arasındakı dostluq və əməkdaşlıq münasibətləri daim möhkəmlənsin və inkişaf etsin.

Tan Tszyasüan
Çin Xalq Respublikasının xarici işlər naziri
Pekin şəhəri, 2 aprel 2002-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfəri

6-11 mart 1994-cü il

ÇİN RƏHBƏRLİYİ İLƏ GÖRÜŞLƏR

TƏNTƏNƏLİ RƏSMİ QARŞILANMA MƏRASİMİ

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin dəvəti ilə 1994-cü il martın 6-da Bakıdan Pekinə rəsmi səfərə yola düşdü.

Azərbaycan dövlətinin başçısı martın 7-də ÇXR-ə gəldi. Heydər Əliyevi bu səfərdə Milli Məclisin üzvləri, ayrı-ayrı nazirliklərin, komitələrin, şirkətlərin başçıları, ədəbiyyat, mədəniyyət, incəsənət xadimləri, işgüzar dairələrin nümayəndələri və mətbuat işçiləri müşayiət edirdilər.

Pekinin "Şaudu" hava limanında Azərbaycan Prezidentini Çin Xalq Respublikasının yüksək vəzifəli şəxsləri, Azərbaycan Respublikasının ÇXR-dəki səfiri Tamerlan Qarayev və ÇXR-in Azərbaycandakı səfiri Sya Şuyuan qarşıladılar.

Heydər Əliyev hava limanından ÇXR-in ən şərəfli qonaqları üçün ayrılmış iqamətgaha gəldi. Qısa istirahətdən sonra Ümumçin Xalq

Nümayəndələri Məclisi sarayında Azərbaycan Prezidentinin təntənəli rəsmi qarşılanma mərasimi keçirildi.

Sarayın yerləşdiyi Tyananmen meydanı Azərbaycan Respublikasının və ÇXR-in dövlət bayraqları ilə bəzədilmişdi. Yerli vaxtla saat 16.00-da topların yaylım atəşinin səsdaları ətrafa yayıldı. Heydər Əliyevi gətirən avtomaşın Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi sarayının həyətinə daxil oldu. Burada Azərbaycan Prezidentinin şərəfinə fəxri qarovul düzülmüşdü.

Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszemin sarayın girəcəyində Heydər Əliyevi mehribanlıqla qarşıladı. Ali qonaq və ÇXR-in Sədri fəxri kürsüyə qalxdılar. Azərbaycanın və ÇXR-in dövlət himnləri ifa olundu. Fəxri qarovulun rəisi dövlət başçılarına raport verdi. Sonra Heydər Əliyev və Tszyan Tszemin əsgərlərin sırası önündən keçdilər.

Çin rəhbərliyi ilə görüşlər

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRİ TSZYAN TSZEMİN İLƏ GÖRÜŞÜ

Martın 7-də, rəsmi qarşılanma mərasimindən dərhal sonra iki dövlətin rəhbərlərinin danışıqları başlandı. Danışıqlarda Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi perspektivləri nəzərdən keçirildi. Qeyd edildi ki, iki dövlətin əlaqələrində öyrənilməmiş və istifadə edilməmiş kifayət qədər ehtiyat mənbələri vardır. Bu fikir həm Çinin iqtisadi islahatları həyata keçirmək təcrübəsinin öyrənilməsinə, həm də Azərbaycana kredit verməsinə və digər iqtisadi yardımlar göstərməsinə aiddir.

Danışıqlar zamanı belə bir razılıq əldə edildi ki, əvvəllər Azərbaycana

verilmiş məqsədli kreditlərdən əlavə, ÇXR bundan sonra respublikamıza hərtərəfli kömək məqsədi ilə yeni kreditlər ayıracaqdır. Bu kreditlər respublikamızda əsasən yüngül sənaye məhsulları istehalına, eləcə də müştərək müəssisələr yaradılmasına yönəldiləcəkdir.

Çin tərəfi Azərbaycanda yeni istehsal sahələrinin işə salınmasına da öz köməyini əsirgəməyəcək, yüksək texnoloji tutumlu məhsulların ixracı, eləcə də onların istehsalı sahəsində əməkdaşlığın inkişafına diqqəti artıracaqdır.

ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə bildirdi: "Çin Azərbaycanla münasibətlərin inkişaf etdirilməsinə böyük əhəmiyyət verir və bütün sahələrdə dostcasına əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi üçün onunla birlikdə səy göstərməyə hazırdır".

Tszyan Tszemin qeyd etdi ki, iki ölkə arasında əlaqələrin 2000 ildən çox

tarixi var və bu tarixin kökləri "İpək yolu" dövrlərinə gedib çıxır. Çin xalqı Azərbaycan xalqına daim dostluq hissləri bəsləyir.

Çin rəhbərinin dediyi kimi, Azərbaycanın istiqlaliyyətinin elan olunması və Pekinlə Bakı arasında diplomatik münasibətlər yaradılması ikitərəfli əlaqələri genişləndirmək üçün əlverişli imkan açmışdır. Bu əlaqələr sabit və sağlam əsasla inkişaf edir. Tszyan Tszemin beynəlxalq işlərdə, o cümlədən BMT çərçivəsində tərəflərin qarşılıqlı fəaliyyətini gücləndirməyin mümkün olduğunu da söylədi.

Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin daim güclənməsindən ciddi narahat olduğunu bildirən ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin dedi: "Çoxlu insan tələfatına və maddi itkilərə gətirib çıxaran bu münaqişənin davam etdirilməsi hər iki tərəf üçün sərfəli deyildir. Biz ürəkdən arzu edirik ki, Azərbaycan və Ermənistan mübahisəni sülh danışıqları yolu ilə bacardıqca tez bir vaxtda nizama salsınlar".

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çinin beynəlxalq siyasi və iqtisadi işlərdə böyük rol oynadığını və islahatlar keçirilməsində Çinin təcrübəsinin öyrənilməsinə Azərbaycanın maraq göstərdiyini qeyd etdi.

Hər iki ölkənin rəhbərləri belə bir yekdil fikir söylədilər ki, dövlətlərarası münasibətlər dinc yanaşı yaşamağın beş prinsipi əsasında qurulmalıdır.

Heydər Əliyev ÇXR-in Sədrini Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi.

Dəvət səmimiyyətlə qəbul edildi və Tszyan Tszemin münasib vaxtda respublikamıza görüşə gəlməyə məmnuniyyətlə razılıq verdi.

MÜHÜM SƏNƏDLƏR İMZALANDI

Danışıqlardan sonra iki dövlət arasında müqavilə və sazişlərin imzalanması mərasimi keçirildi. Heydər Əliyev və Tszyan Tszemin dostluq münasibətlərinin inkişaf etdirilməsinin əsasları haqqında birgə bəyanatı imzaladılar. Azərbaycanla Çin Xalq Respublikası arasında hava yolunun açılması haqqında, mədəni, elmi-texniki əlaqələr, təbabət, investisiyaların həvəsləndirilməsi və qarşılıqlı surətdə qorunması barədə və digər sahələrdə yeddi mühüm sənəd imzalandı.

Tszyan Tszemin Azərbaycan mətbuatı nümayəndələrinin suallarına cavabında bildirdi:

- Bu gün biz sizin prezidentinizlə çox səmərəli danışıqlar apardıq. Ölkələrimiz arasında əlaqələrin genişləndirilməsi və möhkəmləndirilməsi üçün real imkanlar vardır. Əməkdaşlığımızın daha da inkişaf etdirilməsinin perspektivləri hər iki tərəf üçün olduqca faydalıdır.

Axşam ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin şərəfinə böyük ziyafət verdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ DÖVLƏT ŞURASININ BAŞ NAZİRİ Lİ PEN İLƏ GÖRÜŞÜ

Martın 8-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR-in Dövlət Şurasının Baş naziri Li Pen ilə görüşdü.

ÇXR-in Dövlət Şurasının Baş naziri Li Pen Heydər Əliyevi səmimiyyət və mehribanlıqla qarşıladı. Görüşdə Azərbaycanla ÇXR-in münasibətlərində yeni mərhələnin başlanmasından razılıqla söhbət açıldı, iki ölkə arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparıldı.

Söhbət zamanı Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü, müharibənin gedişi, ərazilərimizin işğal olunması barədə də geniş bəhs edildi. Heydər Əliyev münaqişənin əsl mahiyyəti barədə Li Pendə aydın təəssürat yaratdı. Baş nazir bildirdi ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvü olan Çin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və onun haqq işini ardıcıl müdafiə edəcəkdir.

Müstəqil inkişaf yolu seçən və bazar iqtisadiyyatı sahəsində islahatlara qədəm qoyan Azərbaycan üçün Çin ilə əməkdaşlığın, bu ölkənin islahatlar sahəsindəki təcrübəsinin böyük əhəmiyyət daşıdığını nəzərə çarpdıran Prezident Heydər Əliyev aparılmış fikir mübadiləsindən razı qaldığını söylədi.

Qarşılıqlı faydalı ticarət-iqtisadi əməkdaşlığın inkişafı zərurətindən bəhs edən Li Pen dedi: "Mən istərdim ki, tərəflər əməkdaşlıq diapazonunu genişləndirmək və qarşılıqlı faydalı ticarət -iqtisadi əməkdaşlığın inkişafına kömək etmək üçün birgə səy göstərsinlər. Bu, iki ölkənin xalqlarının ümumi arzularına və mənafelərinə cavab verərdi".

Çinin təsərrüfat sistemində on ildən artıq davam edən islahatların uğurlarını razılıq hissi ilə qeyd edən Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanın Çinlə müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığı daha da genişləndirmək arzusunda olduğunu bildirdi.

Görüşdə ÇXR-in yaxın vaxtlarda Azərbaycana ayıracağı kredit barədə də geniş söhbət getdi.

Prezident Heydər Əliyev ilə Baş nazir Li Pen arasında görüş qarşılıqlı anlaşma, hörmət və səmimiyyət şəraitində keçdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR-in Dövlət Şurasının Baş naziri Li Peni münasib bildiyi vaxtda ölkəmizə rəsmi səfərə dəvət etdi. Dəvət məmnuniyyət hissilə qəbul edildi.

-24250-

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsi
PREZİDENT KİTABXANASI

Çin rəhbərliyi ilə görüşlər

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ DÖVLƏT ŞURASININ ÜZVÜ, İQTİSADİ İSLAHATLAR ÜZRƏ DÖVLƏT KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ TEİN İLƏ GÖRÜŞÜ

Martın 8-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev öz iqamətgahında ÇXR Dövlət Şurasının üzvü, İqtisadi İslahatlar üzrə Dövlət Komitəsinin Sədri Li Teini qəbul etdi.

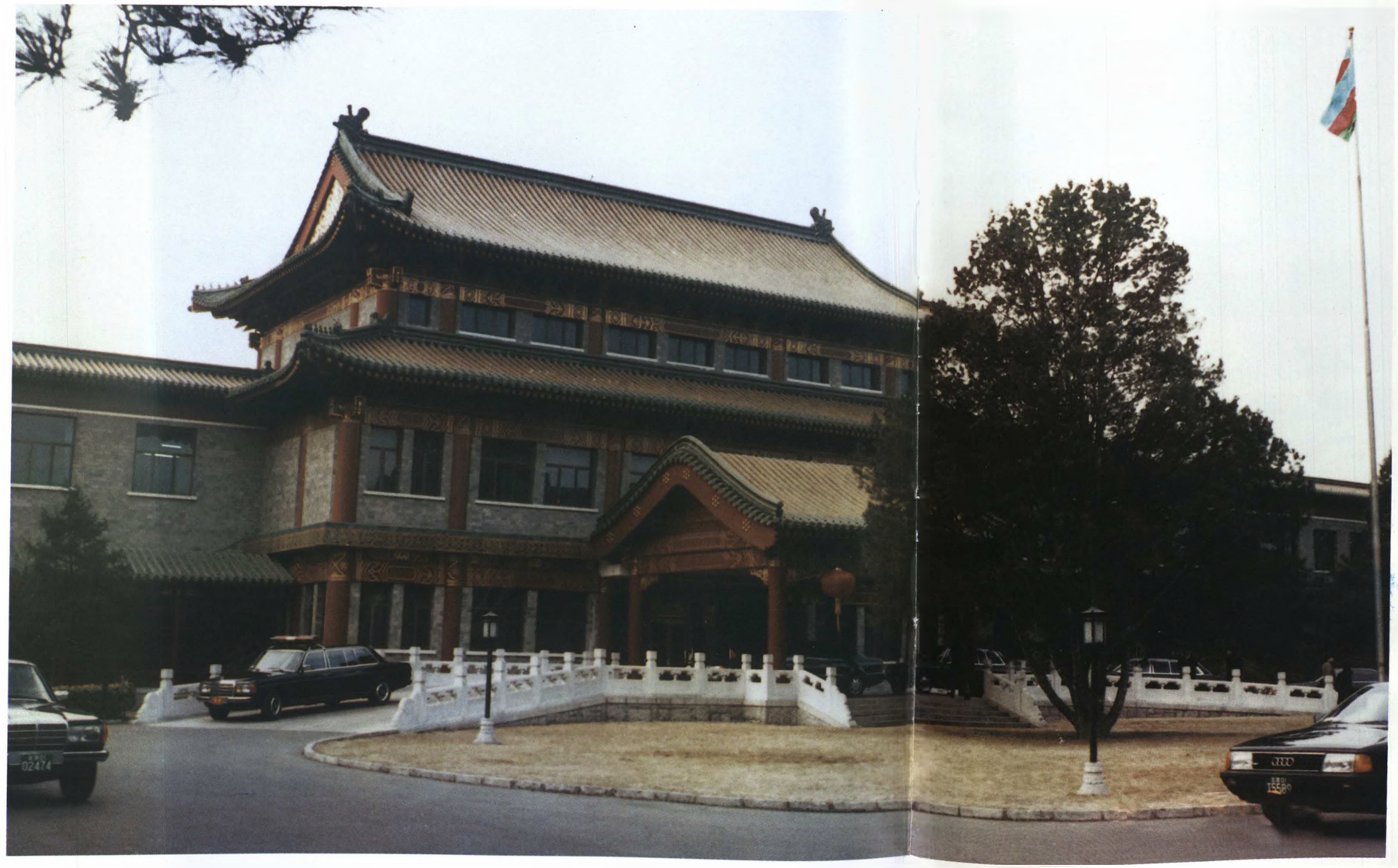

Söhbət zamanı Li Tein son 15 ildə Çində iqtisadi islahatların gedişi barədə məlumat verdi. O, islahatların mexanizmi və istiqamətləri haqqında geniş bəhs edərək bildirdi ki, maddi istehsalın əsaslarının dəyişdirilməsi ilə başlanmış bu proses tədricən ölkə iqtisadiyyatının bütün sahələrini əhatə etmişdir. Bu zaman sosializmin Çin variantı bazar iqtisadiyyatı ilə üzvi surətdə birləşmiş və nəticədə iqtisadi münasibətlərin Çin modeli yaranmış, ölkədə müxtəlif mülkiyyət formalarının azad rəqabəti başlanmışdır.

Azərbaycan Prezidentinin xahişi ilə Li Tein ÇXR-də həyata keçirilmiş iqtisadi islahatların konkret növləri və mexanizmi, əsas istiqamətləri üzərində geniş dayandı. Bu məsələlərin daha dərindən öyrənilməsi üçün Azərbaycan Prezidenti ilə birlikdə Çində səfərdə olan hökumət, parlament üzvlərindən və mütəxəssislərdən ibarət xüsusi işçi qrupu yaratmaq qərara alındı.

Prezidentin sərəncamı ilə elə həmin gün təşkil edilən işçi qrupu iqtisadi islahatlar üzrə ÇXR Dövlət Komitəsinə getdi, islahatlar mexanizminin ayrı-ayrı çalarlarını öyrəndi, lazımi sənədlər və təlimatlarla yaxından tanış oldu.

Maraqlı söhbətdən çox məmnun qaldığını bildirən Prezident Heydər Əliyev iqtisadi islahatlar sahəsində ÇXR-in zəngin təcrübəsi olduğunu və onun dərindən öyrənilməsinin gənc müstəqil Azərbaycan dövləti üçün çox faydalı olduğunu vurğuladı.

Görüş səmimiyyət və mehribanlıq şəraitində keçdi.

Çin rəhbərliyi ilə görüşlər

AZƏRBAYCAN UZAQ ŞƏRQƏ TANINIR

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN PEKİNDƏ MƏTBUAT KONFRANSI

Çin mətbuatı Azərbaycan Prezidentinin səfərini işıqlandırmağa xüsusi diqqət yetirirdi. Ölkə televiziyası hər axşam öz verilişlərində Azərbaycan Prezidentinin apardığı danışıqlara, keçirdiyi görüşlərə həvəslə yer ayırırdı. Qəzetlər Azərbaycan Prezidentinin səfəri ilə bağlı materialları əsasən birinci səhifələrində dərc edirdilər. Bir çox xarici ölkələrin jurnalistləri səfərlə bağlı operativ informasiyalar toplamaq üçün Pekinə gəlmişdilər. Xarici mətbuat orqanları görkəmli siyasətçi Heydər Əliyevlə birbaşa ünsiyyətə böyük maraq göstərirdi.

Martın 8-də axşam Azərbaycan Prezidenti öz iqamətgahında Azərbaycan, ÇXR və xarici ölkə jurnalistləri üçün mətbuat konfransı keçirdi. Prezident çıxışı zamanı və suallara cavab verərkən dəfələrlə salonda asılmış Azərbaycan xəritəsinə yaxınlaşdı, Ermənistanın təcavüzü barədə onlara obyektiv məlumat verdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli xanımlar və cənablar! İkinci gündür ki, biz Pekindəyik. Mən buraya dövlət səviyyəsində rəsmi görüşə Çin Xalq Respublikası Sədrinin dəvəti ilə gəlmişəm. Mənimlə birlikdə Azərbaycan nümayəndələrinin böyük bir qrupu da gəlmişdir. Çin rəhbərliyi ilə kifayət qədər səmərəli görüşlərimiz olmuşdur. Dünən rəsmi qarşılanma mərasimi oldu və ÇXR-in Sədri cənab Tszyan Tszeminlə danışıqlar aparıldı. Bu danışıqlar bir sıra sənədlərin imzalanması ilə başa çatdı. İkitərəfli münasibətlərə dair məsələlər barəsində biz Çin Xalq Respublikasının Sədri ilə ətraflı fikir mübadiləsi etdik. Belə bir yekdil qənaətə gəldik ki, Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlər hərtərəfli şəkildə və daha müvəffəqiyyətlə inkişaf etdirilməlidir. Ticarət, iqtisadiyyat, elm, mədəniyyət, turizm sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi imkanları əldə olunmuş razılaşma nəticəsində imzaladığımız sənədlərdə əksini tapmışdır. Biz beynəlxalq vəziyyətin aktual məsələləri barəsində də fikir mübadiləsi etdik. Çin Xalq Respublikasının öz beynəlxalq siyasətində tutduğu mövqeyinin, xüsusən istiqlaliyyət qazanmış və müstəqil inkişaf yoluna qədəm qoymuş ölkələrin müqəddəratı ilə bağlı mövqeyinin bizim üçün çox böyük əhəmiyyəti var.

Biz bu məsələdə və dövlətlərin ərazi bütövlüyü, sərhədlərin pozulmazlığı, suverenlik, istiqlaliyyət məsələlərində mövqe və baxışlarımızın tamamilə uyğun gəldiyini aşkara çıxardıq. Mən Azərbaycanın həyatı və indiki vəziyyəti haqqında ÇXR-in Sədrinə müfəssəl məlumat vermək imkanına malik oldum. Mən təxminən altı ildən bəri Azərbaycanla Ermənistan

arasında gedən müharibə barəsində, uydurma Qarabağ münaqişəsi barəsində və hərbi əməliyyatları dayandırmaq, müharibəyə son qoymaq və məsələni danışıqlar yolu ilə, sülh və razılıq əldə olunması yolu ilə həll etmək cəhdlərimiz barədə ətraflı məlumat verdim.

Bu gün Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Penlə görüşdük. ÇXR-in Sədri ilə fikir mübadiləsi etdiyimiz bütün məsələlər cənab Li Penlə söhbətimizin mövzusuna çevrildi. Biz bir daha yəqin etdik ki, beynəlxalq və ümumən daxili siyasətdə Çin Xalq Respublikası rəhbərliyinin mövqeyi yekdil, sabitdir. Söhbətlərimizdə biz Çin Xalq Respublikasında uzun illər ərzində həyata keçirilmiş iqtisadi islahatlara maraq göstərdik, bu gün bizdə buna maraq var. İstər Çin Xalq Respublikasının Sədri ilə, istərsə də ÇXR-in Baş naziri ilə söhbətlərimizdə həmin məsələlərə böyük diqqət yetirildi. Bu gün isə islahatlar üzrə nazirlə görüşdük. Biz onunla iqtisadi islahatların həyata keçirilməsi məsələləri barəsində ətraflı fikir mübadiləsi apardıq.

Bildiyiniz kimi, səfərimiz davam edir. Hələ sabah Pekində görüşlər olacaq, sonra isə biz Şanxaya gedəcəyik. Yeri gəlmişkən deyim ki, Şanxay şəhərinə getmək təklifini dünən bizimlə görüş zamanı ÇXR-in Sədri irəli sürmüşdür.

Səfərimizin ilkin yekunları haqqında demək olar ki, biz razıyıq. Qeyd etdiyim kimi, çox faydalı, maraqlı söhbət və danışıqlarımız oldu. Biz - Çin Xalq Respublikasının Sədri və mən ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın prinsipləri haqqında bəyanamə imzaladıq. Dövlətlərarası əlaqələrə dair daha

yeddi sənəd imzalandı. Bu sənədlər Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin gələcək inkişafını müəyyənləşdirir. Bu da əhəmiyyətlidir ki, biz ölkəmizdə, bütövlükdə bölgəmizdə vəziyyət barəsində, respublikamıza qarşı erməni təcavüzü nəticəsində Ermənistanla Azərbaycan arasında gedən müharibə barəsində də, bölgəmizə aid bir çox digər məsələlər barəsində Çin Xalq Respublikasının rəhbərliyinə məlumat verə bildik.

Bu, mühüm yekundur ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Çin Xalq Respublikasına ilk səfəri baş tutmuş, iki ölkənin ali rəhbərliyi səviyyəsində səmimi münasibətlər bərpa edilmiş və bölgədə vəziyyət barədə Çin rəhbərliyinə məlumat vermək mümkün olmuşdur. Nəzərə almaq lazımdır ki, ÇXR-in bölgəmizdən çox uzaqda yerləşməsi informasiyanın dolğun və hərtərəfli olmasını tələb edir.

Azərbaycan gənc müstəqil dövlətdir, öz tarixinin çətin mərhələsini yaşayır. Buna görə də çox vacibdir ki, Azərbaycanla Çin kimi böyük dövlət arasında yüksək səviyyədə əlaqələr yaradılmış və münasibətlərimizin daha da müvəffəqiyyətlə inkişaf etməsi üçün perspektiv açılmışdır. Biz buna böyük əhəmiyyət veririk, çünki Çin Xalq Respublikası dünya iqtisadi sistemində mühüm yer tutur, beynəlxalq həyatda və dünya siyasətində böyük nüfuza malikdir, BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür.

Sizə Azərbaycanda vəziyyət barəsində, ölkəmizdə görülən tədbirlər, respublikanın qarşısında duran problemlərin həlli barəsində, o cümlədən Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü və uydurma Qarabağ problemi barəsində qısaca məlumat vermək istərdim.

Azərbaycan öz istiqlaliyyətini Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra əldə etmişdir. Müstəqil dövlət olmaq arzusu təxminən 200 il çar Rusiyası tərkibində, sonra da Sovet İttifaqının tərkibində olmuş xalqımızda həmişə yaşamışdır. Hər hansı bir xalq kimi, Azərbaycan xalqı da həmişə azadlığa və istiqlaliyyətə can atmışdır. Odur ki, istiqlaliyyətin əldə edilməsi onun üçün çox mühüm tarixi hadisəyə çevrilmişdir. Bununla bərabər, müstəqil Azərbaycanın qarşısına, təbii olaraq, sosial-iqtisadi inkişafla, tam suverenliyin, müstəqilliyin, dövlətçiliyin bərqərar edilməsi ilə, dünya birliyində bərqərar olmaqla bağlı çox mürəkkəb problemlər çıxmışdır. Bütün bu məsələlər ötən iki il ərzində Azərbaycanda mürəkkəb daxili siyasi vəziyyətdə və Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüzlə əlaqədar, təbii olaraq, mürəkkəb şəraitdə həll edilmişdir.

Azərbaycan iqtisadiyyatı dərin böhran keçirir. Əlbəttə, bu böhran xalqın həyat səviyyəsinə, rifahına çox mənfi təsir göstərir. Böhran keçmiş Sovet İttifaqında son illər ərzində getmiş proseslərdən yaranmış və təbii olaraq, təkcə Azərbaycan üçün deyil, keçmiş Sovet İttifaqının indi müstəqil dövlətlərə çevrilən, demək olar, bütün respublikaları üçün səciyyəvidir. Dediyim kimi, bu böhran Azərbaycanda bir də ona görə dərinləşir ki, Azərbaycan Ermənistan Respublikası tərəfindən təcavüz nəticəsində

müharibə vəziyyətindədir. Uydurma Dağlıq Qarabağ problemi ilə əlaqədar təxminən altı il bundan əvvəl yaranmış hərbi münaqişə çox geniş miqyas almış və ona gətirib çıxarmışdır ki, erməni silahlı birləşmələri hazırda Azərbaycan ərazisinin, demək olar, 20 faizini işğal etmişdir. İşğal edilmiş rayonların bir milyon nəfərdən çox sakini qaçqına çevrilmiş,öz ev-eşiyindən, var-dövlətindən məhrum olmuş, indi Azərbaycanın digər bölgələrində yerləşdirilmişdir. Onlar ağır vəziyyətdədirlər.

Təəssüf ki, son illər Azərbaycanda daxili siyasi vəziyyət də sabit olmamışdır. Ermənistanla müharibə və müxtəlif siyasi qrupların hakimiyyət uğrunda mübarizəsi respublikada hakimiyyətin dəyişməsinə gətirib çıxarmışdır. Belə mürəkkəb vəziyyət axırıncı dəfə ötən ilin yayında yaranmış və onda Azərbaycan vətəndaş müharibəsi həddində olmuşdur. Lakin bu prosesləri, zənnimizcə, dəf etmək mümkündür. İndi ölkədə daxili siyasi və ictimai-siyasi vəziyyət sabit, normaldır. Lakin bütün bunlar Azərbaycanın sosial-iqtisadi vəziyyətinə öz mənfi təsirini göstərməyə bilməzdi və əlavə çətinliklər yaratmaya bilməzdi.

Azərbaycanda daxili siyasət sahəsində hazırda demokratik hüquqi dövlət quruculuğu prosesi gedir. Azərbaycanda bütövlükdə demokratiyanın, siyasi plüralizmin, çoxpartiyalı sistemin inkişafı üçün, insan hüquqlarının müdafiəsi, şəxsiyyətin azadlıqlarının, vicdan, dini etiqad azadlığının, sahibkarlıq, təşəbbüskarlıq azadlığının təmin edilməsi üçün əlverişli şərait yaranmışdır. Müstəqil Azərbaycan dövləti sözün tam mənasında azadlıq və demokratiya prinsipləri əsasında demokratik cəmiyyət qurur.

Hazırda respublikada 40-dək siyasi partiya - onlar sərbəst fəaliyyət göstərirlər, - 600-dən çox qəzet qeydə alınmışdır. Yeddi milyon nəfər əhalisi olan Azərbaycan kimi kiçik bir ölkə üçün bu, kifayət qədər böyük rəqəmdir. Əlbəttə, partiyalar da, mətbuat da öz fikirlərini azad ifadə etmək hüququna malikdirlər. Bəzi partiyalar və mətbu orqanları müxalifətdədir və bu mövqelərdən çıxış edirlər. Bütün bunlar respublikamızın demokratik inkişafı üçün tam sərbəstlik və azadlıq olduğuna dəlalətdir.

Azərbaycan çoxmillətli dövlətdir. Onun bütün vətəndaşları milli mənsubiyyətindən, dini etiqadından və siyasi əqidələrindən asılı olmayaraq, bərabər hüquqlara malikdirlər. Hər bir Azərbaycan vətəndaşının özünü azad və bərabər hüquqlu hiss etməsi üçün ən əlverişli şərait yaradılır.

Öz xarici siyasətində Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə bərabər hüquqlu münasibətlərin inkişaf etdirilməsi prinsiplərini əsas tutur. Biz artıq bir sıra dövlətlərlə diplomatik münasibətlərə malikik. Respublika Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvüdür, bir çox beynəlxalq təşkilatlara daxildir, beynəlxalq həyatda yaxından iştirak etmək və dünya birliyində layiqli yer tutmaq niyyətindədir. Bizim buraya, Çinə gəlməyimiz, ölkələrimiz arasında imzalanmış sənədlər Azərbaycanın bütün dünya ölkələri ilə əlaqələr yaratmağa çalışdığına konkret sübutdur; bu prinsip ÇXR ilə Azərbaycan

arasında münasibətlərin gələcək inkişafının əsasını təşkil etmişdir.

Ermənistanın respublikamıza hərbi təcavüzü ilə bağlı müharibə Azərbaycan üçün ağır problemdir. Ermənistan bu müharibəyə Azərbaycan ərazisinin bir hissəsini - Dağlıq Qarabağı qoparmaq və onu Ermənistana birləşdirmək məqsədilə başlamışdır. Müharibə bütövlükdə bölgəmizdə vəziyyəti mürəkkəbləşdirmiş, Azərbaycan və Ermənistan xalqlarını böyük müsibətlərə düçar etmişdir. Təəssüf ki, hərbi əməliyyatlar indi də davam edir, adamlar həlak olur, qan tökülür. Bu, təkrar edirəm, Azərbaycan Respublikası üçün ən ağır amildir.

Azərbaycan müharibə istəmir və hərbi əməliyyatların dayandırılmasına, məsələnin ancaq sülh yolu ilə həll edilməsinə çalışır. Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərindən erməni silahlı birləşmələrinin qeyri-şərtsiz çıxarılması, respublikamızın ərazi bütövlüyünün, sərhədlərinin toxunulmazlığının təmin olunması ən mühüm, daha doğrusu, labüd şərtdir.

Təəssüflər olsun ki, bəzi dairələrdə, dünyanın bəzi ölkələrində bu münaqişəni Dağlıq Qarabağda yaşayan erməni əhalisinin guya muxtariyyət almaq cəhdi ilə bağlayırlar. Bu, həqiqətə uyğun deyildir və belə fikir görünür, bəzi yerlərdə fəal erməni təbliğatı və dünya ictimaiyyətinə yalan məlumat verilməsi nəticəsində yaranmışdır. Erməni əhalisi Dağlıq Qarabağda muxtariyyətə malik idi, yəni bu bölgə Azərbaycanın tərkibində təxminən 70 il muxtar vilayət kimi mövcud olmuşdur. Orada əhalinin təqribən 70 faizini ermənilərin, 30 faizini isə azərbaycanlıların təşkil etdiklərini nəzərə alaraq, Dağlıq Qarabağda muxtar vilayət statusu verilmişdir. Bu münaqişə ona görə yaranmamışdır ki, muxtariyyət yox idi, əksinə, ona görə yaranmışdır ki, Ermənistan Respublikasında və Dağlıq Qarabağda müəyyən dairələr Dağlıq Qarabağı Ermənistana birləşdirməyə can atırdılar. Təbii ki, Azərbaycan öz ərazisinin bir hissəsinin qoparılıb digər respublikaya birləşdirilməsi ilə razılaşa bilməzdi. Münaqişənin yaranmasına səbəb də məhz bu olmuşdur.

Biz onu əsas tuturuq ki, Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü tamamilə təmin edilməlidir. Özgə ərazisi barəsində iddiamız yoxdur, hərçənd tarixən bunun üçün əsas var. Lakin öz torpağımızı heç vaxt heç kəsə verməyəcəyik. Biz hərbi əməliyyatların dayandırılmasına və Ermənistanla Azərbaycan arasında qarşılıqlı münasibətlərin dinc yolla, danışıqlar yolu ilə nizama salınmasına çalışırıq və əlbəttə, əmin edirik ki, Dağlıq Qarabağın erməni əhalisinin təhlükəsizliyinə və hüquqlarına Azərbaycan Konstitusiyası ilə və respublikanın dövlət orqanları tərəfindən təminat verilir. İşğal edilmiş ərazilərdən erməni silahlı birləşmələrinin qeyri-şərtsiz çıxarılması təklifi qəbul olunarsa, Azərbaycan tərəfi Dağlıq Qarabağın statusu məsələsinə də baxa bilər.

Biz bütün məsələləri beynəlxalq təşkilatların - Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏM-in, bu problemin həlli

üçün ATƏM-in tərkibində xüsusi olaraq yaradılmış Minsk qrupunun köməyilə həll etməyə çalışırıq. Məlumdur ki, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası bu məsələyə dəfələrlə baxmış və Azərbaycanın işğal olunmuş rayonlarından erməni silahlı qüvvələrinin qeyri-şərtsiz çıxarılması haqqında dörd qətnamə qəbul etmişdir. Lakin erməni tərəfi bu qətnamələrə tam etinasızlıq göstərir.

ATƏM-in və xüsusən onun Minsk qrupunun bu istiqamətdə fəaliyyəti də indiyədək heç bir nəticə verməmişdir. Halbuki istər ATƏM, istərsə də Minsk qrupu dəfələrlə qərarlar qəbul etmiş, Azərbaycanın işğal olunmuş rayonlarından erməni qoşunlarının çıxarılmasına dair hətta xüsusi cədvəllər tərtib etmişdir. Lakin onlar da nəticəsiz qalmışdır. Beləliklə, Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzkar hərəkətləri və beynəlxalq təşkilatların qərarlarını yerinə yetirmək istəməməsi aşkar şəkildə sübut edir ki, erməni tərəfi öz məqsədinə nail olmağa, yəni Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü pozmağa, respublikamızın sərhədlərini dəyişdirməyə can atmaqdadır. Biz bununla, əlbəttə, heç vaxt razılaşa bilmərik. Qeyd etmək lazımdır ki, Ermənistanın bu cür mövqeyi əsasən bununla bağlıdır ki, o, bəzi xarici dairələrin, bəzi ölkələrin köməyindən istifadə edir və buna görə də BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏM-in və digər beynəlxalq təşkilatların qərarlarını qulaqardına vurur.

Bax, bu xəritə Ermənistanın təcavüzünün miqyasını çox aydın göstərir. Bu, Azərbaycandır, bu, həmçinin Azərbaycanın tərkibinə daxil olan Naxçıvan Muxtar Respublikasıdır, bu isə Ermənistandır. Qırmızı rənglə qeyd edilmiş bu ərazi keçmiş Dağlıq Qarabağ vilayətidir. O, indi tamamilə erməni silahlı birləşmələrinin nəzarəti altındadır. Dediyim kimi, burada əhalinin 30 faizi azərbaycanlılardır və onlar oradan çoxdan qovulmuşlar. Onlar təxminən 50 min nəfərdir. Hazırda Dağlıq Qarabağın ərazisində bir nəfər də azərbaycanlı yoxdur, erməni əhalisi isə burada qalmaqdadır.

Erməni silahlı qüvvələri təcavüzün miqyasını genişləndirərək, Azərbaycanın Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan və Qubadlı rayonlarını işğal etmişlər. Bu isə dediyim kimi, respublikanın ərazisinin təxminən 20 faizinə bərabərdir. Həmin zonanın bir milyon nəfərdən çox azərbaycanlı sakini qaçqına çevrilmişdir. Onlar respublikanın digər rayonlarında, xeyli hissəsi isə Bakıda yerləşdirilmişdir. Təhlükəsizlik Şurasının xatırlatdığım dörd qətnaməsi məhz Kəlbəcər, Ağdam, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı rayonlarına aiddir.

Bu rayonları işğal etməklə erməni silahlı birləşmələri, bir tərəfdən, birbaşa əlaqəni, həmin ərazinin Ermənistana birləşdirilməsini əslində təmin etmiş, digər tərəfdən isə, Azərbaycanın İranla təqribən 140 kilometr uzunluğunda dövlət sərhədini nəzarət altına almışlar. Baxın, bura İrandır. Zənnimcə, ayrıca sübut etməyə lüzum yoxdur ki, bu, hərbi təcavüzdür, bir ölkə tərəfindən digər ölkə ərazisi zor gücünə qəsb olunmuşdur. Görünür, dünya birliyinə sübut etməyə lüzum yoxdur ki, bu hərbi təcavüzə son qoymaq gərəkdir.

Təkrar edirəm: biz bu problemin dinc yolla həll edilməsinə çalışırıq, öz sülhsevər təşəbbüslərimizi və tədbirlərimizi davam etdirəcəyik. Amma yaranmış vəziyyətlə razılaşa bilmərik. Dinc vasitələr bir nəticə vermədiyinə görə, hazırda Azərbaycan ordusunun hissələri ərazilərimizi hərbi yolla azad etmək üçün kifayət qədər uğurlu əməliyyatlar aparırlar.

Bu yaxınlarda Rusiya Federasiyası Müdafiə Nazirliyinin vasitəçiliyi ilə martın 1-dən atəşi dayandırmaq və qəsb edilmiş ərazilərdən Ermənistanın işğalçı qoşunlarının çıxarılmasına dair sülh danışıqları aparmaq haqqında razılaşma əldə olunmuşdur. Biz sazişin prinsiplərinə ciddi əməl edirdik, lakin martın 3 və 5-də erməni silahlı birləşmələri Azərbaycan hərbi hissələrinin mövqeləri üzərinə güclü hücuma keçmişlər. Hərbi hissələrimiz onları layiqincə dəf etmişlər. Bütün bunlar istər erməni tərəfindən, istərsə də biz tərəfdən yeni itkilərə, qan tökülməsinə gətirib çıxarmışdır.

Hər bir ölkənin ərazi bütövlüyü, sərhədlərinin pozulmazlığı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının sənədlərində təsbit edilmiş beynəlxalq hüququn sarsılmaz prinsipidir. Çin rəhbərləri - ÇXR-in Sədri, Dövlət Şurasının Baş naziri ilə danışıqlarımız zamanı Çin tərəfi belə bir mövqeyi bir daha təsdiqləmişdir ki, sərhədlərin zor gücünə dəyişdirilməsinə və hər hansı ölkənin ərazi bütövlüyünə qəsd edilməsinə yol vermək olmaz. Biz BMT-nin sənədlərində, beynəlxalq hüquqla təsbiq olunmuş və dünyanın bütün ölkələri tərəfindən təsdiqlənmiş bu prinsiplərə əsaslanaraq, respublikamızın

ərazi bütövlüyünə və sərhədlərinin pozulmazlığına nail olacağıq. Əlbəttə, burada biz dünya birliyinin, beynəlxalq təşkilatların, dünya ölkələrinin, o cümlədən də Çin Xalq Respublikasının köməyinə möhtacıq. Deməliyəm ki, ÇXR-in BMT-dəki, xüsusən, onun daimi üzv olduğu Təhlükəsizlik Şurasındakı nümayəndə heyəti Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü ilə bağlı məsələlərə baxılarkən həmişə ədalətli mövqe tutur. Odur ki, mən burada olmağımdan istifadə edərək, bu ədalətli mövqeyə görə Çin rəhbərliyinə minnətdarlığımızı bildirdim.

Mən bu salona toplaşan jurnalistlərə Azərbaycanın daxili vəziyyəti barədə, respublikanın həll etdiyi problemlər barədə, Azərbaycanın xarici siyasəti barədə, burada, Pekində keçirdiyimiz görüşlərin yekunları barədə kifayət qədər məlumat vermişəm. Buna görə də daha vaxtınızı almayacağam. Əgər suallar varsa, mən onlara cavab verməyə hazıram.

Sual: Münaqişənin nizama salınmasında Rusiyanın rolu, Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi perspektivləri necədir?

Cavab: Mən sualınızın ikinci hissəsindən başlayacağam. Hazırda Azərbaycan-Rusiya münasibətləri normaldır, yaxşıdır. Bu yaxın vaxtlaradək çətinliklər olmuşdur. O da Azərbaycanın keçmiş rəhbərliyinin mövqeyi üzündən idi. Ötən ilin ikinci yarısından bəri bu münasibətlər qaydaya salınmağa başlanmışdır. Mən Moskvaya getmiş, Rusiya Prezidenti Boris Nikolayeviç Yeltsinlə, Baş nazir Viktor Çernomırdinlə, ölkənin digər rəhbərləri ilə görüşmüşəm. Biz həmin vaxtadək Azərbaycanla Rusiya arasında qarşılıqlı münasibətlərdə mövcud olmuş maneələri aradan qaldırmaq tədbirləri barədə razılığa gəlmişik. Təkrar edirəm, indi bu münasibətlər normal xarakter, dostluq xarakteri daşıyır.

O ki qaldı münaqişənin nizama salınmasında Rusiyanın roluna, Rusiya bu prosesdə daim iştirak edir. Bildiyiniz kimi, bu münaqişə 1988-ci ilin əvvəlində yaranmışdır və onu aradan qaldırmaq üçün Sovet İttifaqı çərçivəsində cəhdlər edilirdi. Lakin münaqişəni aradan qaldıra bilmədilər. Daha doğrusu, mənə elə gəlir ki, aradan qaldırmaq istəmədilər, halbuki bunu Sovet İttifaqı çərçivəsində etmək mümkün idi. Bundan ötrü real imkanlar vardı. Bir sözlə, Rusiyanın keçmiş Sovet İttifaqının hüquqi varisi olduğunu nəzərə alsaq, Rusiya həmin vaxtdan bu prosesə qoşulmuşdur.

Rusiya həm ATƏM-in, həm də Minsk qrupunun üzvüdür. Minsk qrupu isə, dediyim kimi, bu problemlə xüsusi məşğul olur. Bundan əlavə, Rusiya öz təşəbbüsü ilə də çıxış edir. Məsələn, fevralın 18-də Moskvada Azərbaycan, Ermənistan və Rusiyanın müdafiə nazirləri protokol imzalamışlar. Protokolda Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərindən erməni qoşunlarının çıxarılması nəzərdə tutulur. Martın 1-də atəşin dayandırılması haqqında razılaşma əldə edilmiş, həm də nəzərdə tutulmuşdur ki, üç gündən sonra isə qoşunların çıxarılmasına başlanacaqdır. Lakin belə şey olmadı. Nə deyə bilərəm? Rusiya bu prosesdə iştirak edir, amma nəticə hələlik yoxdur.

Sual: Cənab Prezident, iki sualım var. Son vaxtlar Çin dəfələrlə bildirmişdir ki, o, Dağlıq Qarabağ ətrafında münaqişənin həllində çox fəal iştirak etməyə hazırdır. Ola bilsin, hətta güman ki, Sizin bu məsələ barəsində danışıqlarınız olmuşdur. Soruşmaq istərdim, bu hazırlıq nəinki Təhlükəsizlik Şurasında və digər təşkilatlarda fəal mövqe, həm də hər hansı digər formalar - bilavasitə münaqişə zonasında sülhyaratma, vasitəçilik formaları deməkdirmi? Bu, mənim birinci sualımdır. İkinci sual: Danışıqlarınız zamanı Çin tərəfindən Azərbaycan üçün iqtisadi yardımdan, konkret kreditlərdən söhbət getmişdirmi? Sağ olun.

Cavab: Birinci sual barəsində bayaq dedim ki, Çin BMT Təhlükəsizlik Şurası çərçivəsində çox prinsipial və ədalətli mövqe tutur. Bu münaqişənin nizama salınması üçün ATƏM çərçivəsində xüsusi proseslər həyata keçirilir. Çin isə Avropa Birliyinə daxil deyildir. Burada hər hansı konkret vasitəçilik barədə məsələ qaldırılmadı. O ki qaldı Çinin Azərbaycana yardımına, inkişaf etdirdiyimiz əməkdaşlıq, şübhəsiz, qarşılıqlı faydə xarakteri daşıyacaqdır. Bununla bərabər, Çin Azərbaycana kredit formasında da yardım göstərmək imkanına malikdir.

Sual: Çindən hər hansı silah, hərbi yardım alınması barədə söhbət getmişdirmi? İkinci sual: Bizə indicə "Erməni nasizmi" adlı kitab payladılar. Siz burada dediniz ki, regionunuzdakı hadisələr haqqında dünya ictimaiyyətinə dolğun, hərtərəfli informasiya çatdırmaq yaxşı olardı. Belə nəşrləri siz informasiya hesab edirsiniz, yoxsa, bu daha çox təbliğatdır?

Cavab: Birinci sualınızla əlaqədar bildirirəm ki, Çin tərəfdən hərbi yardım göstərilməsi barədə heç bir söhbət olmamışdır. Buna zərurət də yoxdur. Nə qədər çətin olsa da, Azərbaycan bu məsələnin öhdəsindən gəlir və zənnimcə, gələcəkdir.

O ki qaldı kitabça barədə dediyinizə, əgər siz erməni tərəfinin, demək olar, bütün ölkələrdə, beynəlxalq təşkilatlarda apardığı təbliğatla yaxşı tanış olsaydınız, yəqin ki, həmin kitabçanı belə qarşılamazdınız. Erməni tərəfi beynəlxalq təşkilatlarda, dünyanın bütün ölkələrində belə kitabçaları, materialları yüz qat artıq yayır. İndiki münaqişədə Azərbaycanın və Ermənistanın qeyri-bərabər vəziyyətdə olması da məhz ondan irəli gəlir ki, erməni tərəfinin başqa ölkələrdə ictimai rəyə təsir göstərmək üçün çox böyük imkanları var. Azərbaycanın isə belə imkanları əslində yoxdur. Siz Avropada, ABŞ-da, Rusiyada, o cümlədən Moskvada necə güclü erməni diasporu olduğunu yaxşı bilirsiniz. Onun hətta Rusiya mətbuat orqanları vasitəsilə ictimai rəyi çaşdırmaq üçün necə səy göstərdiyi də sizə məlumdur. Ona görə də qoy bu kitabça sizi o qədər də karıxdırmasın. O, həqiqətən çox obyektiv yazılmışdır, təbliğat xarakteri deyil, məhz informasiya xarakteri daşıyır.

Diqqətinizə görə sağ olun, görüşənədək.

ÇİN BEYNƏLXALQ TİCARƏTİN İNKİŞAFINA YARDIM KOMİTƏSİNDƏ

Azərbaycan Prezidenti digər ölkələrə səfərlərində olduğu kimi, Çin Xalq Respublikasında da işgüzar dairələrin nümayəndələri ilə görüşlərə xüsusi vaxt ayırdı. Martın 9-da Prezident Heydər Əliyev Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsində oldu, ölkənin ən nüfuzlu şirkətlərinin rəhbərləri ilə görüşdü, onların qarşısında çıxış etdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli cənab Prezident, Çin Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsinin hörmətli yüksək vəzifəli şəxsləri, xanımlar və cənablar! Sizinlə görüş üçün dəvətə və bu gün sizinlə ünsiyyətdə olmaq imkanına görə sizə hədsiz minnətdaram. Mən buna Çin Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında ticarət-iqtisadi əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinin çox mühüm vasitəsi kimi baxıram.

Mən və məni müşayiət edən şəxslər buraya Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin dəvəti ilə gəlmişik. Üçüncü gündür ki, ölkənizdə, onun paytaxtı - gözəl şəhər olan Pekindəyik və bu üç gündə bir çox məsələlər barəsində fikir mübadiləsi etməyə və hətta bir sıra mühüm sənədlər imzalamağa macal tapmışıq. Bu sənədlər Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında dövlətlərarası münasibətlərin, ən əvvəl ticarət sahəsində və iqtisadiyyatın digər sahələrində əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinə yönəldilmişdir. Ölkənizə gəldiyimiz andan həm ali dövlət rəhbərliyi tərəfindən, həm də işlə əlaqədar bizimlə ünsiyyətdə olanların hamısı tərəfindən əhatə edildiyimiz səmimi dostluq mühitini ilk növbədə qeyd etmək istərdim. Açığını deyirəm, biz özümüzü evimizdəki kimi hiss edirik. Bu, olduqca vacibdir, çünki biz Çin Xalq Respublikası ilə dostluq münasibətləri yaratmağa çalışırıq. Odur ki, bu səfər, Azərbaycan Prezidentinin Çinə ilk səfəri məhz belə münasibətlər yaradılmasının və bu münasibətlərin inkişaf etdirilməsinin zəruriliyindən irəli gəlir.

Bununla əlaqədar olaraq ticarət-iqtisadi münasibətlər birinci dərəcəli əhəmiyyətə malikdir. Belə düşünürəm ki, ölkələrimizin ali rəhbərləri arasında əldə edilmiş razılaşmaları istər Azərbaycanda, istərsə də ÇXR-də müvafiq strukturlar həyata keçirməlidirlər. Bu işdə sizin, Çin sahibkarlarının və beynəlxalq ticarətin inkişafına yardım komitəsinin rolu böyükdür.

Yəqin siz məlumat kitabçalarından, ədəbiyyat və mətbuatdan bilirsiniz ki, Azərbaycan gənc, müstəqil dövlətdir, keçmişdə Sovet İttifaqının tərkibində olmuş, SSRİ-nin parçalanması ilə əlaqədar istiqlaliyyət əldə etmiş və indi bütün dünya birliyi tərəfindən tanınmışdır. Biz qarşımıza istiqlaliyyəti möhkəmlətməyi və dünyanın bütün ölkələri ilə bərabərhüquqlu dostluq

münasibətləri yaratmağı təmin etmək məqsədi və vəzifəsi qoymuşuq.

Ölkələrimizi bir-birindən olduqca böyük məsafə ayırsa da, bizi belə bir cəhət birləşdirir ki, Çin də, Azərbaycan da Asiyada yerləşir. Digər tərəfdən, Çin dünyanın ən iri dövlətidir, olduqca böyük miqdarda əhalisi, geniş ərazisi, çox güclü iqtisadi potensialı var, Azərbaycan isə Qafqazda yerləşən gənc müstəqil dövlətdir, onun 7 milyon nəfər əhalisi, 86 min kvadrat kilometr ərazisi var, buna baxmayaraq, kifayət qədər sanballı potensiala malikdir. Dediyim kimi, biz də Asiya qitəsindəyik, lakin, bununla bərabər, Avropa ilə Asiyanın qovuşuğunda yerləşirik, necə deyərlər, həm Avropaya, həm də Asiyaya mənsubuq. Bu, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafı baxımından da böyük əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan bütün Asiya ölkələri ilə, o cümlədən də Çinlə çoxdan əlaqələrə malikdir. Asiya ilə Avropanı birləşdirən bir növ körpü, o cümlədən, ticarət körpüsü olmuşdur. Biz burada olduğumuz günlərdə İpək yolunu da, hələ XII - XIII əsrlərdən başlayaraq Azərbaycanla Çin arasında mövcud olmuş digər ticarət-iqtisadi əlaqələri də təsadüfi yada salmadıq. Bir sözlə, tarix və coğrafiya Azərbaycanla Çin Xalq Respublikası arasında əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün çox əlverişli şərait yaratmışdır.

Mən artıq qeyd etdim ki, Azərbaycan kifayət qədər sanballı iqtisadi potensiala malikdir. Bu potensial respublikanın ən əvvəl yeraltı və yerüstü sərvətlərindən ibarətdir. Mən zəngin neft, dəmir filizi, alüminium yataqlarını, digər ehtiyatları nəzərdə tuturam. Azərbaycan həm də kifayət qədər güclü sənaye potensialına malikdir. Bu, neft kimyası, kimya, maşınqayırma, demək olar, bütün sahələri - neft maşınqayırmasını, elektrotexnikasını, elektronikanı, cihazqayırmanı, radiotexnikanı əhatə edir. Bizdə metallurgiya sənayesi də inkişaf etmişdir. Dediyim kimi, bizdə dəmir filizi və alüminium xammalı var, buna görə də sənayemizdə həm metal prokatı, həm də alüminium istehsalı mühüm yer tutur. Bütün bunlarla yanaşı, bizdə toxuculuq, emal sənayesi, yüngül sənaye də inkişaf etmişdir, həm də özümüzün kənd təsərrüfatı xammalı əsasında.

Respublikanın kənd təsərrüfatı da müxtəlifdir. Ərazimiz böyük olmasa da, təbii torpaq-iqlim şəraiti Azərbaycanda, məsələn, pambıq və subtropik bitkiləri - çay, tütün və tərəvəzi, taxıl və üzümü eyni zamanda əkib-becərməyə imkan verir. Bizdə şərabçılıq çox inkişaf etmişdir. Bir daha deyirəm, bütün bunlar bütövlükdə həm sənaye, həm də kənd təsərrüfatı potensialımızı təşkil edir və Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün və təbii olaraq, digər ölkələrlə, o cümlədən də Çinlə ticarət-iqtisadi əlaqələrin inkişafı üçün yaxşı bazadır.

Azərbaycan kifayət qədər sanballı iqtisadi potensiala malik olsa da, hazırda dərin sosial-iqtisadi böhran keçirir. Əlbəttə, bu böhran keçmiş Sovet İttifaqında getmiş proseslərlə bağlıdır. Lakin o, respublikamızda bir də onunla bağlıdır ki, Azərbaycan qonşu Ermənistan Respublikası tərəfindən

hərbi təcavüzə məruz qalmışdır. Bununla bərabər biz iqtisadiyyatı daha səmərəli şəkildə idarə etmək yolları axtarır, azad sahibkarlığa, bazar münasibətlərinə üstünlük veririk. Hazırda bizdə bir sistemdən - sosial-iqtisadi sistemdən digərinə - azad iqtisadiyyata keçid prosesi gedir. Bu, təkcə dövlətlər səviyyəsində deyil, həm də müxtəlif şirkət və müəssisələr səviyyəsində birbaşa ticarət-iqtisadi əlaqələr yaradılması üçün olduqca böyük perspektivlər açır. Yeri gəlmişkən, deməliyəm ki, müştərək müəssisələr açılması üçün Azərbaycanla Çin arasında əlaqələr yaradılması sahəsində müəyyən addımlar atılmışdır.

Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf yollarını müəyyənləşdirərkən biz qabaqcıl, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsindən, Yer kürəsinin müxtəlif regionlarında toplanmış təcrübədən bəhrələnməyə, lakin şübhəsiz ki, ölkəmizin və xalqımızın milli xüsusiyyətlərini əsas götürməklə bəhrələnməyə çalışırıq. Bununla əlaqədar biz burada olduğumuz günlərdə son illər Çin Xalq Respublikasının həyata keçirdiyi və kifayət qədər müsbət nəticələr vermiş iqtisadi islahatların prinsipləri, xüsusən onların praktiki səmərəsi ilə tanış oluruq və daha ətraflı tanış olmaq fikrindəyik.

Dediyim ki, Azərbaycan qonşu Ermənistan tərəfindən hərbi təcavüzə məruz qalır. Bu təcavüz nəticəsində erməni silahlı birləşmələri respublikamızın ərazisinin 20 faizə qədərini işğal etmişdir. Azərbaycan müharibə vəziyyətindədir, lakin, bununla belə, iqtisadiyyatı müvəffəqiyyətlə inkişaf etdirmək üçün və təbii ki, başqa ölkələrlə, firmalarla, şirkətlərlə, assosiasiyalarla birbaşa ticarət-iqtisadi əlaqələr saxlamaq üçün yaxşı zəmin yaradır. Biz Çinlə belə əlaqələrin yaradılmasına böyük əhəmiyyət veririk.

Mən ölkəmiz, Azərbaycan haqqında, onun sosial-iqtisadi vəziyyəti, başqa ölkələrlə, o cümlədən Çinlə iqtisadi-ticarət əlaqələrini inkişaf etdirmək sahəsində respublikamızın imkanları barədə verdiyim bu qısa informasiya ilə kifayətlənirəm, çünki nəzərə alıram ki, yəqin fikir mübadiləsi olacaqdır.

Bu bizim ilk görüşümüz, ilk tanışlığımızdır. Hiss edirəm ki, Azərbaycanla əməkdaşlıq etmək arzusu böyükdür. Şübhəsiz ki, hər kəs öz imkanlarını götür-qoy edir, bu da təbiidir, çünki əməkdaşlıq qarşılıqlı surətdə olmalıdır. Zənnimcə, biz bu gün belə bir əməkdaşlıq üçün yaxşı bünövrə qoyuruq.

Bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, ölkəmizdə bazar iqtisadiyyatına keçid prosesi gedir. Sizdə sosialist bazar iqtisadiyyatı, yaxud bazar sosializmi mövcuddur. Bunlar demək olar ki, eyni şeydir. Ona görə də biz bunu əsas tutacağıq ki, Çin Beynəlxalq Ticarətin İnkişafına Yardım Komitəsi ilə birbaşa əlaqə yaradılmışdır, müvafiq şirkətlərin, firmaların rəhbərləri ilə ünsiyyətlər yaradılır. Mən sizin hamınızı Azərbaycana dəvət edirəm ki, gəlib özünüz bizim imkanlarımızla tanış ola bilərsiniz. Təbii ki, bu, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlıq məsələlərini konkret surətdə həll etməyə imkan verəcəkdir.

Bugünkü görüş üçün, diqqətiniz üçün sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Çin iqtisadiyyatının inkişafında, islahatların həyata keçirilməsində hamınıza uğurlar arzulayıram. İnanıram ki, Çin Xalq Respublikasının gələcəyi gözəldir. Həm iqtisadiyyat, həm də sosial sahə yüksək sürətlə inkişaf edir, bu isə gələcəkdə Çinin hər bir vətəndaşı üçün daha yaxşı yaşayış şəraiti yaratmağa imkan verəcəkdir. Sizə xoşbəxtlik, firavanlıq, uğurlar diləyirəm.

Dəvətinizə və xoş sözlərinizə görə sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

PEKİN İCTİMAİ ELMLƏR AKADEMİYASINDA

Martın 9-da Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Pekin İctimai Elmlər Akademiyasında oldu.

Pekin İctimai Elmlər Akademiyası Çində böyük nüfuza malikdir. Akademiyanın rektoru Xu Sen əvvəllər ÇXR Dövlət Şurasının üzvü olub. Onun elm sahəsində də mühüm xidmətləri vardır. Qocaman alim akademiya binasının qarşısında Heydər Əliyevi qarşıladı və salamladı. Sonra akademiyanın geniş salonunda Azərbaycan Prezidenti ilə görüş keçirildi. Xu Sen dəvəti qəbul edib bu görüşə gəldiyi üçün Prezident Heydər Əliyevə minnətdarlığını bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti görüş iştirakçıları qarşısında geniş nitq söylədi, akademiyanın üzvlərini maraqlandıran suallara cavab verdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli xanımlar və cənablar, hörmətli dostlar!

Hədsiz xoşbəxtəm ki, Pekində mənə sizinlə - İctimai Elmlər Akademiyasının alimləri, mütəxəssisləri, əməkdaşları ilə görüşmək imkanı verilmişdir. Həm də şadam ki, mən belə nüfuzlu və yüksək səviyyəli auditoriya qarşısında çıxış edirəm. Mənə yaxşı məlumdur, bunu ölkəmizdə, Azərbaycanda da bilirlər ki, 1949-cu ildə Çin inqilabı həyata keçirildikdən sonrakı dövrdə Çində böyük sosial-iqtisadi dəyişikliklər baş vermiş, həmin dövrdə ictimai elmlər güclü inkişaf etmişdir. Həm də akademiya ÇXR-də ictimai elmlər mərkəzidir. Bu gün bizə buraya gəlmək xoşbəxtliyi nəsib olmuşdur.

Siz Çində nəinki ictimai elmlərin inkişafına ciddi töhfə vermisiniz, həm də bəşəriyyətin inkişaf prosesləri haqqında elmi və cəmiyyəti yeni tədqiqatlarla, yeni müddəalarla zənginləşdirmisiniz. Çin alimlərinin ictimai elmlər sahəsində tədqiqatlarını, sizin ölkənizin inkişafının da və şübhəsiz, bütün dünyanın ictimai-siyasi inkişafının da müxtəlif mərhələlərində çıxarılan çox maraqlı müddəaları bu yaxınlaradək tərkibində olduğumuz Sovet İttifaqında da həmişə böyük maraq və diqqətlə izləyirdilər. Mən sizə və ictimai elmlər sahəsində çalışan bütün mütəxəssislərə, dünya elminə olduqca böyük töhfə verən və təbii ki, ÇXR-in mövcudluğunun 45 ili ərzində edilmiş dəyişikliklərdə mühüm rol oynayan bütün Çin alimlərinə öz ehtiramımı bildirirəm.

Çin xalqı böyük xalqdır, Çin böyük ölkədir. Biz də böyük məmnunluq hissi ilə qeyd edirik ki, inqilabdan sonra ÇXR-in mövcud olduğu illər ərzində Çin xalqı dünya birliyində layiqli yer tutmuş, Çin Xalq Respublikası bütün dünyada böyük beynəlxalq nüfuz qazanmışdır və indi dünya miqyasında ictimai-siyasi inkişaf proseslərinə olduqca böyük təsir göstərir.

Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlər bu yaxınlarda yaradılmışdır.

Belə ki, bildiyiniz kimi, Azərbaycan Sovet İttifaqının tərkibinə daxil idi və öz dövlət müstəqilliyini iki il bundan əvvəl, Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra əldə etmişdir. Bu müddət ərzində ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradılmışdır, ticarət-iqtisadi əlaqələr inkişaf edir. Buna görə də biz tam əsasla deyə bilərik ki, Çin Xalq Respublikası ilə müstəqil Azərbaycan Respublikası arasında dostluq münasibətləri yaranmışdır. Əslinə qalsa, mənim ÇXR-ə rəsmi səfərim və bizim burada keçirdiyimiz görüşlər və apardığımız danışıqlar da həmin münasibətlərdən irəli gəlir.

Biz Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszemin, Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Pen ilə görüşlər və danışıqlar zamanı dövlətlərarası münasibətlərimizlə bağlı bir çox məsələləri müzakirə etmişik. Biz Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin gələcək inkişafının perspektivlərini müəyyənləşdirən mühüm sənədlər imzalamışıq. Çin Xalq Respublikasının Sədri və mən ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın prinsipləri haqqında bəyannamə imzalamışıq. Bu sənəd dostluq əlaqələrimizin gələcək inkişafının proqramıdır. İqtisadi, elmi-texniki, mədəni əməkdaşlığın müxtəlif məsələlərinə dair yeddi sənəd imzalanmışdır. Bütün bunlar Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin yeni mərhələsi deməkdir.

Səfərimiz başa çatır. Bu gün biz Şanxaya yola düşürük, sabah isə Vətənə qayıdacağıq. Demək istəyirəm ki, səfərimizin nəticələrindən, burada olmağımızdan son dərəcə məmnun qalmışıq. Biz Vətənə xoş əhval-ruhiyyə ilə qayıdırıq. Pekində, ümumən Çin Xalq Respublikasında olduğumuz zaman qarşılaşdığımız səmimiyyəti və qonaqpərvərliyi xüsusilə qeyd etmək istəyirəm.

Zənnimcə, ictimai elmlər sahəsində çalışan mütəxəssislər kimi, siz keçmiş Sovet İttifaqında baş vermiş, həmin ittifaqın dağılmasına və onun ərazisində müstəqil dövlətlərin yaranmasına gətirib çıxarmış prosesləri, habelə, təbii ki, Azərbaycanda, Zaqafqaziyada, Qafqaz regionunda baş vermiş və indi də davam edən prosesləri yaxşı təsəvvür edirsiniz. Bununla belə, sizə qısaca olaraq öz ölkəmiz haqqında -Azərbaycan Respublikası barədə danışmaq istərdim.

Yenidənqurma deyilən dövrdə keçmiş Sovet İttifaqında gedən proseslər, sizə məlum oldıuğu kimi, çox mürəkkəb, ziddiyyətli proseslər idi və o zaman gözlənilən nəticələri vermədi. Sovet İtiifaqının dağılması və yeni müstəqil dövlətlərin yaranması son onilliklər ərzində keçmiş SSRİ-də və bütün dünyada baş verən ictimai-tarixi proseslərin qanunauyğun nəticəsidir.

Bunun nəticəsində Azərbaycan xalqı bir çox onilliklər ərzində can atdığı dövlət istiqlaliyyətinə nail olmuşdur. İndi Azərbaycan dünya birliyi tərəfindən tanınmış müstəqil dövlət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, başqa beynəlxalq təşkilatların üzvüdür. Dövlət istiqlaliyyətinin əldə edilməsi Azərbaycan xalqı üçün tarixi hadisədir və bizim vəzifəmiz, məqsədimiz istiqlaliyyətimizi,

beynəlxalq mövqelərimizi hər vasitə ilə möhkəmləndirməkdən ibarətdir. Biz çalışırıq və gələcəkdə də çalışacağıq ki, Azərbaycan indən belə heç vaxt hər hansı başqa ölkənin vassalı və ya bir hissəsi olmasın. Bundan ötrü hər cür şərait və imkan var, baxmayaraq ki, yolumuz üzərində çətinliklər və maneələr də az deyildir. Sizi əmin etmək istəyirəm ki, Azərbaycan xalqı öz istiqlaliyyətinin əldən getməsinə heç vaxt yol verməyəcəkdir.

Azərbaycan kifayət qədər iqtisadi potensiala, zəngin yeraltı və yerüstü sərvətlərə, güclü intellektual, elmi-texniki potensiala malikdir. Respublikamızın çox əlverişli coğrafi-siyasi mövqeyi var, bildiyiniz kimi, Azərbaycan Avropa və Asiyanın qovuşuğunda yerləşir, Rusiya, İran, Türkiyə və hazırda müstəqil dövlət olan Gürcüstanla və müharibə vəziyyətində olduğumuz-bu barədə sonra danışacağam - Ermənistanla həmsərhəddir. Bütün bunlar Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi yaşaması üçün şərait yaradır. Onu da nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan çox zəngin tarixi olan qədim ölkədir, Azərbaycan xalqı dünya sivilizasiyasına xeyli töhfə vermişdir. Azərbaycanın ədəbiyyatı, incəsənəti, mədəniyyəti qədim dövrlərdən başlayaraq Şərqdə, həm də təkcə Şərqdə deyil, habelə Qərbdə, Avropada da məlumdur. Bütün bunlar bizim bu günümüz və gələcəyimiz üçün etibarlı bünövrə yaradır.

Keçmişdə, orta əsrlərdə və sonralar Azərbaycan dünyanın bir çox ölkəsi ilə sıx ticarət-iqtisadi və mədəni əlaqələr saxlamışdır. Hələ XII -XIII əsrlərdən başlayaraq Çinlə də belə əlaqələr olmuşdur. Böyük İpək yolu Azərbaycandan keçirdi, buraya Çin tacirləri də gəlirdi. Bir sözlə, Avropa ilə Asiyanı birləşdirən yolların qovuşuğunda yerləşən Azərbaycan ta qədimdən həm Şərqlə, həm də Qərblə bağlı olmuşdur. Bir daha deyirəm ki, bütün bunlar bizim zəngin keçmişimizdən, ənənələrimizdən, imkanlarımızdan xəbər verir, göstərir ki, Azərbaycan indi də müstəqil dövlət kimi yaşaya bilər.

Bu gün daxili siyasətdə fəaliyyətimizin əsas istiqaməti şəxsiyyət azadlığını, sərbəst sahibkarlığı, təşəbbüskarlığı təmin etmək əsasında, insan hüquqlarının qorunmasına möhkəm zəmanət verilməsi, siyasi plüralizmi, çoxpartiyalı sistemi təmin etmək zəmininde demokratik cəmiyyət qurmaqdır. İqtisadiyyat sahəsində biz bazar iqtisadiyyatı yolunu tutmuşuq. Aydındır ki, bütün bunlar heç də sadə proseslər olmayıb, çoxlu çətinliklərlə qarşılaşır. Lakin biz əminik ki, Azərbaycan özünün daxili həyatını həmin prinsiplər üzərində quracaqdır.

Xarici siyasət sahəsində Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə, lakin ilk növbədə qonşu dövlətlərlə və əməkdaşlığın konkret praktiki nəticələr verə biləcəyi ölkələrlə dostluq, bərabər hüquqlu, qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlər yaratmaq prinsiplərini həyata keçirir. Bununla əlaqədar Azərbaycan Çin Xalq Respublikası ilə mehriban münasibətlər və ticarət-iqtisadi, elmi-texniki, mədəni əlaqələr yaratmağa, daha doğrusu, bunları inkişaf etdirməyə böyük əhəmiyyət verir. Məhz bu məqsədlə biz dəvəti qəbul edərək Çinə

gəlmişik. Bizim buraya gəlməyimiz, keçirdiyimiz görüşlər və apardığımız danışıqlar bizi əmin edir ki, həm Çin, həm də Azərbaycan milli mənafeləri və təbii ki, dünya birliyini möhkəmləndirmək mənafelərini əsas tutaraq qarşılıqlı addım atır.

Cəmi iki il bundan əvvəl istiqlaliyyət qazanmış Azərbaycan indi dünyanın bir çox ölkəsi ilə diplomatik münasibətlər yaratmışdır, müxtəlif beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətində iştirak edir. Lakin bu, yalnız başlanğıcdır. Əlbəttə, biz beynəlxalq fəaliyyətimizi genişləndirməyə, başqa ölkələrlə əlaqələri inkişaf etdirməyə səy göstəririk və bundan sonra da səy göstərəcəyik.

İctimai elmlər sahəsində çalışan mütəxəssislər kimi, siz qədim tarixə malik, son dərəcə çoxmillətli, özünə məxsusluğu və çoxsaylı mürəkkəb ziddiyyətləri olan Qafqazın, o cümədən Zaqafqaziyanın nə demək olduğunu yaxşı bilirsiniz.

Zaqafqaziyada keçmiş Sovet İttifaqının üç respublikası, indi müstəqil dövlətlər olan Gürcüstan, Azərbaycan və Ermənistan yerləşir. Gürcüstanla bizim normal dostluq münasibətlərimiz var. Ermənistanla isə, təəssüf ki, müharibə vəziyyətindəyik. Altıncı ildir ki, Ermənistan Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz edir. Bu hərbi münaqişə barədə hər yerdə, o cümlədən Çində də doğru-düzgün, həqiqi təsəvvürün olması mühümdür. Həqiqət isə bundan ibarətdir ki, qonşu Ermənistan Azərbaycanın bir hissəsini - təkcə ermənilərin deyil, həm də azərbaycanlıların yaşadıqları Dağlıq Qarabağı özünə birləşdirməyə cəhd göstərir.

Altı ilə yaxındır ki, Ermənistan müharibəyə başlamışdır, bundan da məqsəd məhz Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparmaq və Ermənistana birləşdirməkdir, Azərbaycan xalqı isə, şübhəsiz, bununla heç cür razılaşa bilməz. Dağlıq Qarabağ Azərbaycan ərazisinin bir hissəsidir. Lakin oranın əhalisinin bir hissəsini ermənilər təşkil etməsi ilə əlaqədar 1923-cü ildə Azərbaycanın tərkibində muxtar vilayət yaradılmışdı. Həmin vilayət ötən illərdə Azərbaycan Respublikasının və əlbəttə ki, bütün Sovet İttifaqının tərkibində müvəffəqiyyətlə inkişaf edirdi. Dağlıq Qarabağda əhalinin 70 faizə qədəri ermənilər, 30 faizi isə azərbaycanlılar idi. Onun ərazisi çox da böyük deyildi, təxminən 4 min kvadrat kilometr idi. Ermənistanın millətçi dairələri, sonra isə Ermənistan Respublikasının rəhbərliyi də Dağlıq Qarabağda müəyyən sayda ermənilərin yaşamasını əsas tutaraq Azərbaycan ərazisinin bu hissəsini ondan qopararaq Ermənistanla birləşdirməyi qarşılarına məqsəd qoymuşlar.

Həmin münaqişə bu cür başladı. Əlbəttə, münaqişə hələ o zaman, vahid dövlət olan Sovet İttifaqının çərçivəsində aradan qaldırıla bilərdi. Doğrudur, hansısa qüvvələr buna mane oldular. İndi, Ermənistan və Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra həmin məsələni dövlətlərarası zəmində, beynəlxalq hüquq prinsipləri əsasında, beynəlxalq təşkilatların iştirakı ilə həll etmək lazımdır. Biz buna çalışırıq, lakin Ermənistan tərəfi müvəqqəti hərbi

üstünlüyündən istifadə edərək öz niyyətlərini zorakılıq yolu ilə, silah gücünə həyata keçirməyə cəhd göstərir və son illər ərzində Ermənistan tərəfi Azərbaycan ərazisinin 20 faizə qədərini işğal etmişdir.

Azərbaycan bu məsələni sülh ilə, danışıqlar vasitəsilə həll etməyə çalışır. Biz BMT Təhlükəsizlik Şurasının, ATƏM-in, onun Minsk qrupunun və başqa beynəlxalq təşkilatların imkanlarından, münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasında rol oynaya biləcək böyük dövlətlərin imkanlarından istifadə edirik və bundan sonra da istifadə edəcəyik, lakin bir şərtlə - işğalçı erməni qoşunları Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz çıxmalı, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, sərhədlərinin toxunulmazlığı təmin olunmalıdır. Əgər həmin tədbirlər bir nəticə verməsə, Azərbaycan özünün hərbi imkanlarından istifadə edərək ölkənin ərazi bütövlüyünü, dövlətin müstəqilliyini və suverenliyini, sərhədlərinin toxunulmazlığını müdafiə edə biləcəkdir.

Çin rəhbərləri ilə görüşlər və söhbətlər zamanı biz bu məsələyə münasibətdə Çin Xalq Respublikasının və onun rəhbərliyinin prinsipial, ədalətli mövqeyi ilə bir daha məmnuniyyətlə tanış olduq. Bu mövqe onu əsas tutur ki, hər hansı dövlətin, o cümlədən də Azərbaycanın ərazi bütövlüyü toxunulmazdır, - bu beynəlxalq hüququn sarsılmaz prinsipidir, - bir dövlətin başqa dövlətin ərazi bütövlüyünə qəsd etməsinə yol vermək olmaz. Sərhədlərin toxunulmazlığı da sarsılmaz prinsipdir və sərhədləri silah gücünə dəyişdirmək cəhdi yolverilməzdir. Bu mövqe BMT Təhlükəsizlik Şurasının iclaslarında da bildirilmiş və burada, Pekində Çin rəhbərləri ilə görüşlər və söhbətlər zamanı bir daha təsdiq edilmişdir.

Heç də az əhəmiyyətli olmayan daha bir cəhəti qeyd etmək istəyirəm. Azərbaycan çoxmillətli dövlətdir, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq onun bütün vətəndaşları bərabər hüquqlara malikdirlər. Dağlıq Qarabağın erməni əhalisi barədə də mövqeyimiz eynidir, biz onların təhlükəsizliyinə və bütün vətəndaş hüquqlarından istifadə etmələrinə tam təminat veririk. Dediyim kimi, vaxtilə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayət idi və biz indi də orada erməni milli azlığı üçün muxtariyyət verilməsinin mümkünlüyü prinsipini inkar etmirik. Azərbaycan rəhbərliyi bu məsələlərdə məlum beynəlxalq prinsipləri əsas tutur.

Belə hesab edirəm ki, Azərbaycan haqqında, onun bu günkü vəziyyəti, gənc müstəqil Azərbaycan dövlətinin qarşısında duran problemlər barədə verdiyim bu informasiya sizin üçün maraqlıdır. Əgər suallarınız olarsa, məmnuniyyətlə cavab verə bilərəm.

Sual: Cənab Prezident, maraqlı söhbətinizə görə sağ olun. Mən İctimai Elmlər Akademiyasının Orta Asiya və Şərqi Avropa Elmi Tədqiqat İnstitutunun əməkdaşıyam. Sualım Rusiyanın Zaqafqaziyadakı rolu ilə bağlıdır. Hamıya məlumdur ki, Rusiya Zaqafqaziyada gedən proseslərdə fəal iştirak edir. Siz bu proseslərdə Rusiyanın rolunu necə şərh edərdiniz? İkinci sual. Rusiyadakı ekstremist, millətçi meyllərin inkişafını bütün dünya böyük

diqqətlə izləyir, çünki belə hesab edirlər ki, Rusiya keçmiş Sovet İttifaqı respublikalarının müstəqilliyini tanımağa hazır deyildir. Millətçilər və ekstremistlər Rusiyanın roluna nə dərəcədə təsir göstərirlər və bu təsir narahatlıq doğururmu?

Heydər Əliyev: Bilirsiniz ki, Zaqafqaziya, mən Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanı nəzərdə tuturam, təqribən 200 il ərzində əvvəlcə çar Rusiyasının, sonra isə Sovet İttifaqının tərkibində olmuşdur. Təbii ki, ənənə üzrə Rusiyanın Zaqafqaziya regionunda öz marağı, öz təsiri var. Sizə yəqin məlumdur, Ermənistanın ərazisində Rusiyanın qoşunları və hərbi bazaları yerləşir. Gürcüstan ərazisində də Rusiya qoşunları var, Abxaziya ilə Gürcüstan arasında münaqişənin kəskinləşməsi ilə əlaqədar oraya Rusiya qoşunlarının əlavə kontingenti gətirilmişdir. Bu yaxınlarda Rusiya Prezidenti Yeltsin Tbilisidə olarkən hərbi əməkdaşlıq haqqında Gürcüstan ilə Rusiya arasında saziş də imzalanmışdır.

Azərbaycanda xarici dövlətlərin, o cümlədən də Rusiyanın qoşunları yoxdur. Mən qeyd etdim ki, Azərbaycan İran, Türkiyə, Rusiya ilə həmsərhəddir, Zaqafqaziyadakı qonşularımız isə Gürcüstan və Ermənistandır. Lakin Ermənistan Respublikası tərəfindən təcavüzə məruz qaldığına görə, Azərbaycan indi çətin vəziyyətdədir. Ermənistan bu təcavüzü məhz ona görə uğurla həyata keçirə bilir ki, o, ölkənin hüdudlarından kənardakı müxtəlif dairələrdən kömək alır.

Rusiya Zaqafqaziyadakı - Gürcüstandakı, Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı münaqişələrin aradan qaldırılmasında fəal iştirak etməyə səy göstərir. Biz istərdik ki, Rusiyanın səyləri, xüsusən Ermənistan ilə Azərbaycan arasındakı müharibəni başa çatdırmaq və respublikamıza qarşı Ermənistanın təcavüzünü dayandırmaq üçün göstərdiyi səylər daha səmərəli, uğurlu olsun.

Rusiyadakı millətçilik meyllərinə və ya əhval-ruhiyyəsinə, sizin dediyiniz kimi, keçmiş Sovet İttifaqının sərhədlərinə nəzarət etmək istəyən ekstremist qüvvələrə gəldikdə isə, belə meyllər var və bunlar keçmiş sovet respublikalarının əsasında yaranmış müstəqil dövlətlər üçün təhlükəlidir. Ümid etmək istərdik ki, hər halda Rusiyada sağlam qüvvələr üstün gələcək və bu meyllər yayılmayacaq, Rusiya keçmiş Sovet İttifaqının bütün respublikaları ilə ağıllı münasibətlər yaratmaq yolu ilə gedəcəkdir.

Diqqətinizə görə, dostcasına səmimi görüş üçün hamınıza təşəkkür edirəm.

Görüşün sonunda Heydər Əliyev akademiyanın rektoru Xu Senə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin çıxışları, nitqləri toplanmış kitabçaları təqdim etdi.

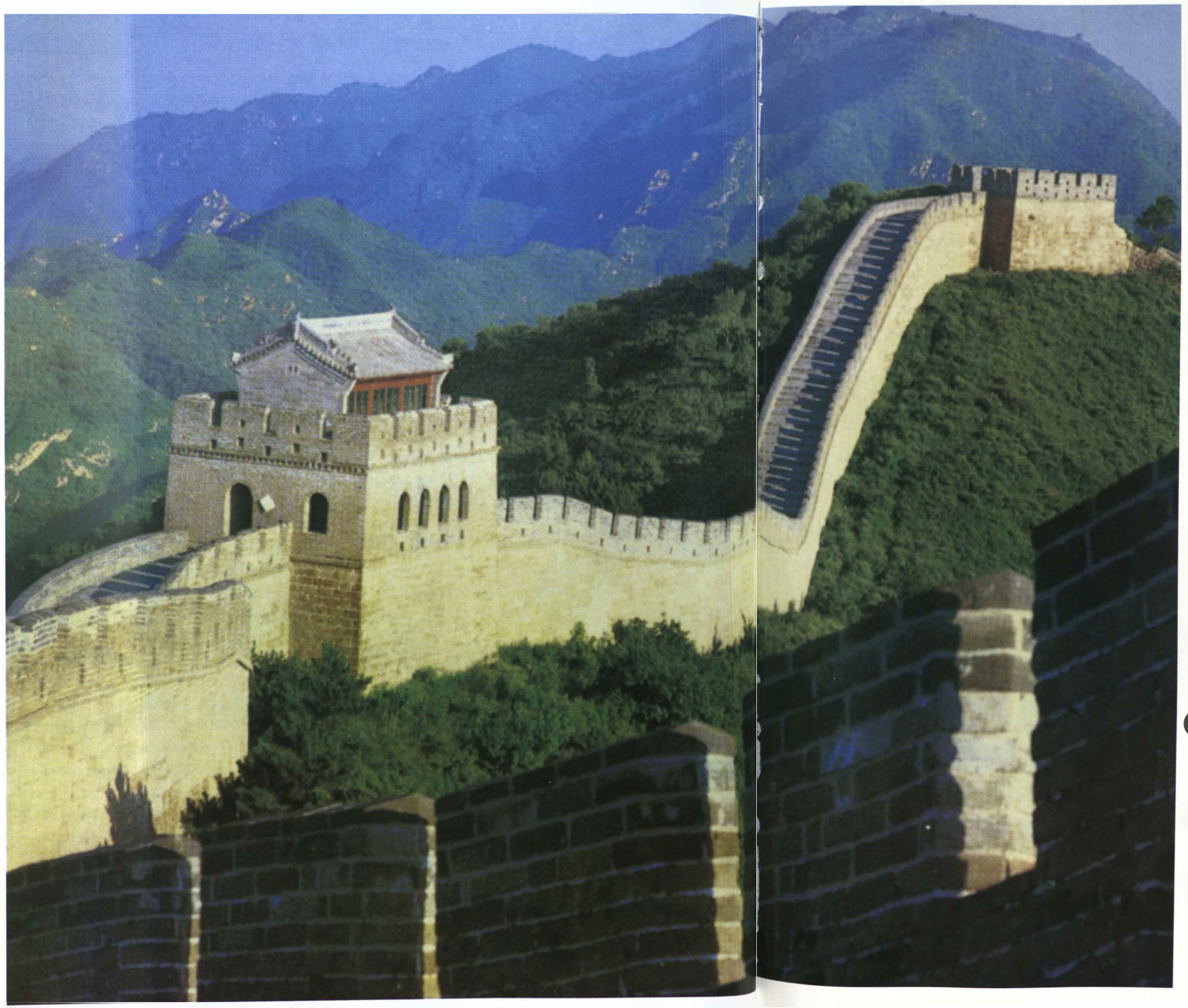

BÖYÜK, QƏDİM ÖLKƏ İLƏ TANIŞLIQ

BÖYÜK ÇİN SƏDDİ ƏSRLƏRİN YADİGARIDIR

Martın 8-də sübh tezdən Azərbaycan Prezidenti və onu müşayiət edən şəxslər Böyük Çin səddinə yola düşdülər. Nümayəndə heyətinin başçısı və üzvləri bu möhtəşəm abidənin uca dağlarda yerləşən qalalarının bir neçəsinə qalxdılar. Burada Heydər Əliyevə nadir tikili barədə ətraflı məlumat verildi və bildirildi ki, nəhəng səddin çəkilməsinə eramızdan əvvəl başlanmışdır. Əzəmətli tikilinin yaradılması qədim Çin dövlətinin sərhədlərini köçəri xalqların hücumlarından qorumaq və karvan yollarının təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi güdürdü. Səddin uzunluğu təxminən 5 min kilometrdir; divarların hündürlüyü 6 metrdən də ucadır. Sədd boyunca gözətçi bürcləri, əsas dağ keçidlərində isə qalalar vardır.

Azərbaycan dövlətinin başçısı və nümayəndə heyətinin üzvləri bu nadir memarlıq incisinə maraqla tamaşa etdilər, xatirə olaraq fotoşəkil çəkdirdilər.

Abidəyə baxarkən Azərbaycan Prezidentinin ÇXR-in bir sıra yüksək vəzifəli şəxsləri müşayiət edirdilər.

Böyük, qədim ölkə ilə tanışlıq

"QUQUN" DÜNYA ŞÖHRƏTLİ MUZEYDİR

Martın 8-də günortadan sonra Azərbaycan Prezidenti və onu müşayiət edən şəxslər keçmiş imperator sarayında - "Ququn" muzeyində oldular. Bu abidə ərazisinin böyüklüyünə görə dünya muzeyləri arasında ön sırada gedir. "Ququn"u şəhər içərisində şəhər də adlandırırlar. Keçmiş impera-

torların yaşadığı bu iqamətgahda üç nəhəng salon vardır. Salonlar da, ərazidəki yardımçı binaların əksəriyyəti də ağacdan inşa olunub. İmperatorun oturduğu taxtlar indiyədək saxlanılır. Muzey əslində bağlıdır, burada bərpa işləri aparılacaqdır. Lakin Azərbaycan Prezidentinə hörmət əlaməti olaraq nümayəndə heyətimizin sarayla tanış olmasına şərait yaradıldı.

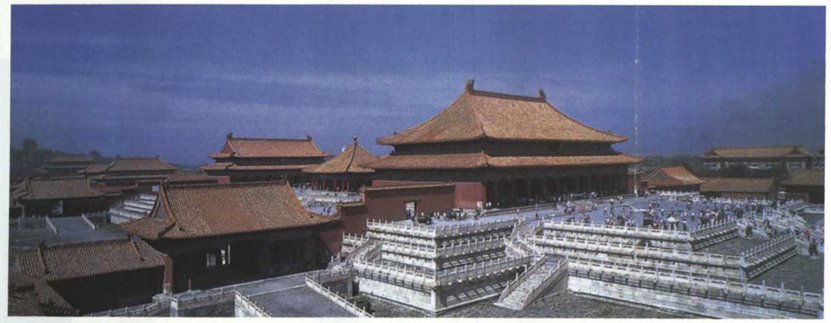

Böyük, qədim ölkə ilə tanışlıq

ŞANXAYDA GÖRÜŞ

Martın 9-da günortadan sonra Heydər Əliyev və onu müşayiət edən şəxslər xüsusi təyyarə ilə Pekindən Şanxaya - ölkənin əhalisinin sayına görə birinci şəhərinə gəldilər. Hava limanında hörmətli qonağı Şanxayın meri Xuan Szyuy və şəhərin digər rəhbərləri qarşıladılar.

Azərbaycan Prezidenti onun üçün ayrılmış iqamətgahda Şanxay şəhərinin meri ilə görüşdü. Xuan Szyuy dedi:

- Siz şəhərimizin fəxri qonağısınız. Mən və həmkarlarım çox şadıq ki, Siz Şanxaya gəlmisiniz.

Söhbət zamanı Çinin ən böyük şəhəri, ölkənin sənaye, nəqliyyat və ticarət mərkəzi olan Şanxayın son üç ildə sürətlə inkişaf etməsi, həmin dövrdə burada xarici investisiyaların üç dəfədən çox artması, tikinti işlərinin geniş vüsət alması, əhalinin yaşayış səviyyəsinin yüksəlməsi barədə ali qonağa məlumat verildi.

14 milyondan çox əhalisi olan Şanxayın belə sürətlə inkişaf etməsinin nə ilə əlaqədar olması barədə Azərbaycan Prezidentinin sualına cavab verərkən şəhərin meri bildirdi ki, bütün bu dəyişikliklər sosialist bazar iqtisadiyyatı yaratmağımızın nəticəsində baş vermişdir və biz həmin ideyanı rəhbər tutaraq Çinin bu nəhəng şəhərində islahatlar həyata keçiririk.

Heydər Əliyev səmimi qəbula görə və ətraflı məlumat üçün Xuan Szyuya minnətdarlığını bildirdi.

Axşamüstü Heydər Əliyevin şərəfinə ziyafət verildi. Sonra Azərbaycan Prezidenti və onu müşayiət edən şəxslər maşınlarla Şanxayı - Şərqi Asiyanın ən gözəl şəhərini gəzdilər.

Martın 10-da Heydər Əliyevin Şanxayla tanışlığı Nanpu körpüsündən davam etdi. Nanpu çayının üzərində salınmış bu əzəmətli körpü Çin inşaatçılarının yaradıcılıq nailiyyətlərindən biri hesab olunur. Bənzərsiz quruluşu, görkəmi ilə diqqəti cəlb edən bu körpü şəhərin iki sahilini birləşdirir və ona xüsusi yaraşıq verir.

MÜŞTƏRƏK MÜƏSSİSƏDƏ

Martın 10-da daha sonra Azərbaycan Prezidenti Şanxayın Çjoupu nahiyəsindəki toxuculuq fabrikində oldu. Müştərək müəssisənin təsərrüfatı fabriki xammalla təchiz edir. Bütün istehsal prosesi isə müəssisənin özündə həyata keçirilir: burada həm iplik əyirilir, həm də yüksək keyfiyyətli parça toxunur.

Heydər Əliyev fabrikin sexlərini gəzdi, işin gedişi ilə və hazır məhsullarla tanış oldu. Burada Azərbaycan Prezidentinə müştərək müəssisənin strukturu, bazası, istehsal sahələri barədə ətraflı məlumat verildi. Bildirildi ki, fabrikin məhsulları dünya standartları səviyyəsindədir və istər ölkədə, istərsə də xaricdə onun alıcıları çoxdur.

GƏNC AİLƏNİN QONAĞI

Şanxayın nahiyələri öz sürətli iqtisadi yüksəlişi ilə diqqəti cəlb edir. Sərbəst zona əhalisinin həyat səviyyəsi Avropanın ən inkişaf etmiş ölkələrindəkindən geri qalmır. Şəhər rəhbərlərinin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Prezidenti nahiyədə yaşayan gənc ailələrdən birinə qonaq getdi. Ev sahibləri Heydər Əliyevi mehribanlıqla qarşıladılar.

Ailənin başçısı və xanımı sadə adamlardır. Onlar işlədikləri sahələrdə qabaqcıl əməkçilər hesab olunurlar. Ailənin ikimərtəbəli yaşayış evində hər şey göz oxşayırdı. Yaşayış üçün şəraitə söz yoxdur. Burada məişət avadanlığı, radio cihazı, televizor, kompüter texnikası son dəbdə idi. Ailə iki il idi ki, yeni binaya köçmüşdü. Köhnə yaşayış evi də sökülməmişdi. Onun bir hissəsindən təsərrüfat damı kimi istifadə edilirdi, bir hissəsində isə tennis stolu qurulmuşdu.

Heydər Əliyev ailənin üzvlərinə xatirə olaraq kiçik xalça bağışladı, onlarla bir yerdə fotoşəkil çəkdirdi.

İNKİŞAFIN BARİZ NÜMUNƏSİ

Pudun Çjoupu nahiyəsinin yeni zonasıdır, amma öz iqtisadi nailiyyətləri ilə məşhurdur. Şanxayın şərqində yerləşən bu ərazi boş səhralıq olub. Təxminən 30 ay müddətində burada ağlasığmaz dərəcədə vüsətli işlər görülüb. Böyük bir yaşayış rayonu, sənaye mərkəzi tikilib. Azərbaycan Prezidenti Pudunda nahiyənin rəhbərləri ilə görüşdü. Səmimilik şəraitində keçən görüşdə Pudunun salınması və qısa müddətdə inkişaf yolu barədə Heydər Əliyevə ətraflı məlumat verildi.

Prezidentə dedilər ki, mütəxəssislər Pudunun salınmasını Çin iqtisadiyyatının inkişafının bariz nümunəsi hesab edirlər. Zonanın istehsal obyektləri saysız-hesabsızdır. Onların hamısı xarici ölkələrin firmaları ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində işləyir.

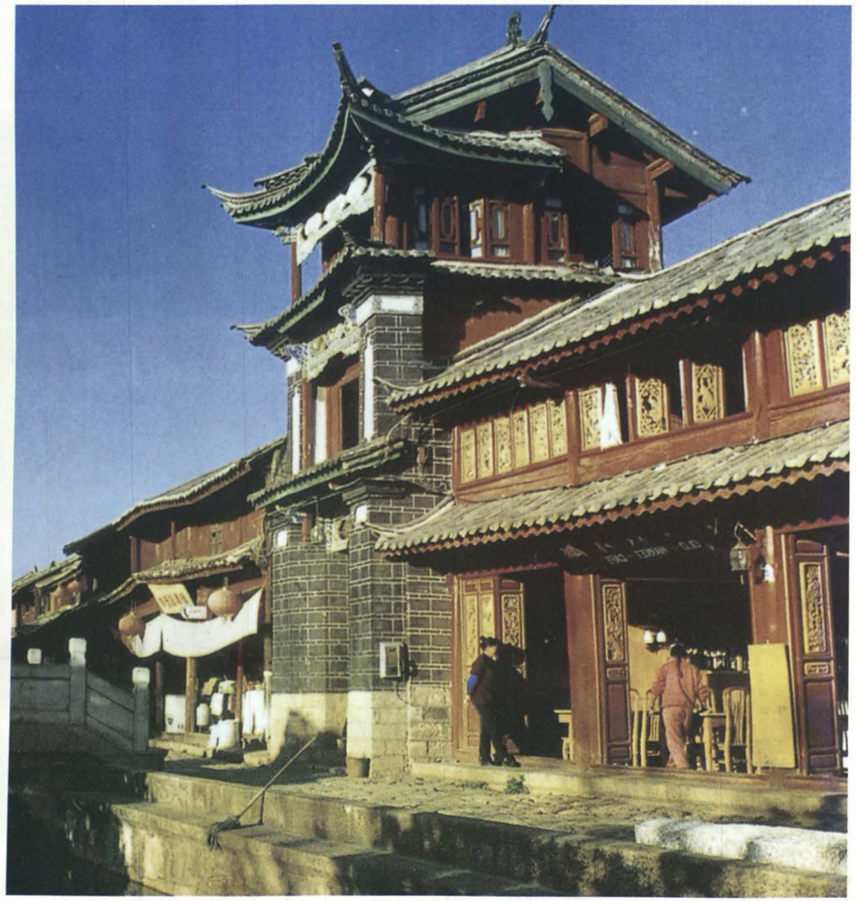

SƏFƏR BAŞA ÇATDI

Martın 10-da günortadan sonra Azərbaycan Prezidentinin Çinə səfəri başa çatdı. Heydər Əliyev və onu müşayiət edən şəxslər xüsusi təyyarə ilə Şanxaydan yola düşdülər.

Azərbaycan Prezidenti Vətənə qayıdarkən yolüstü Almatıda dayandı, Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevlə görüşdü.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev martın 10-da gecə Almatıdan Bakıya yola düşdü. O, jurnalistlərin xahişini nəzərə alaraq təyyarədə onlarla söhbətə vaxt ayırdı. Çinə səfərin yekunlarından bəhs edən Heydər Əliyev dedi:

- Çin dünyanın ən böyük dövlətlərindən biridir. Müstəqil dövlət olan Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlıq yaratmaq prinsiplərini rəhbər tutaraq Çinlə də bütün istiqamətlərdə sıx əlaqələrə malik olmalıdır. Mənim bu səfərim də həmin zərurətdən irəli gəlmişdir. Çinin özü də Azərbaycanla münasibətlərə böyük maraq göstərir. Çin Xalq Respublikası Sədrinin məni səfərə dəvət etməsi buna sübutdur.

Bilirsiniz ki, Azərbaycanda xarici ölkələrin səfirlikləri o qədər də çox deyildir. Lakin Çin Azərbaycanda öz səfirliyini açmışdır. Deməli, Çinin Azərbaycana marağı böyükdür. Bu, bizim üçün faydalıdır. Çünki dünyanın siyasi və iqtisadi həyatında çox mühüm rol oynayan belə bir böyük dövlətlə mehriban münasibətlərimizin olmasının əhəmiyyəti var. Həm də ona görə ki, Çin BMT Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvündən biridir.

Çində, xüsusən onun iqtsadiyyatında çox maraqlı proseslər gedir. Bir tərəfdən bu proseslərin, islahatların ölkəmizdən ötrü nə dərəcə məqbul olduğunu bilməyimiz, digər tərəfdən isə müəssisələr, konsernlər, assosiasiyalar və sair arasında birbaşa əlaqələr yaratmağımız vacibdir. Bu mənada da Çinə səfərimizin böyük əhəmiyyəti var. Mən səfərdən ümumən tamamilə razı qayıdıram. Nəzərdə tutulmuş proqram bütünlüklə yerinə yetirilmişdir. Çində bizi yüksək səviyyədə, son dərəcə mehribanlıqla qarşıladılar. Biz hər yerdə Azərbaycana, Azərbaycan xalqına səmimi münasibət gördük. O cümlədən bizi narahat edən problemin - Ermənistanın ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzü probleminin başa düşüldüyünün şahidi olduq. Səfərimiz qısa olsa da, zənnimcə, ondan istifadə edərək bütün sahələrdə konkret, praktiki fayda əldə edə bildik.

Çin Xalq Respublikası Sədrinin təklifi ilə Şanxayda olmağımız da bizən ötrü çox maraqlı keçdi. Sərbəst iqtisadi zona bizdə böyük maraq doğurur. Bütünlüklə Çinin özü, həm də onun Şanxay kimi böyük bir şəhəri dünyanın bütün ölkələri ilə fəal əməkdaşlıq edir. Çinə böyük investisiyalar qoyulur, çoxlu birgə müəssisə var. Bizə bildirdilər ki, təkcə bu ilin iki ayı ərzində Şanxayda 200 birgə müəssisə yaradılmışdır. Bütün bunlar onu göstərir ki, Çin öz iqtisadiyyatında, xüsusən də qarşılıqlı iqtisadi əlaqələri genişləndirmək sahəsində müvəffəqiyyətlə iş aparır və bundan kifayət qədər sanballı nəticələr əldə edir. Bu təcrübə ilə tanışlıq bizdən ötrü də əhəmiyyətlidir. Belə hesab edirəm ki, həmin təcrübə ilə daha yaxından tanış olmaq üçün Çinə öz nümayəndələrimizi göndərəcəyik. Özümüz-

lə materiallar da götürmüşük və bizdən ötrü məqbul olan şeylərdən istifadə edəcəyik.

Ümumən isə belə hesab edirəm ki, Çin Xalq Respublikasına səfərimiz böyük tarixi hadisədir. Çünki Çin ilə Azərbaycan arasında heç vaxt bu səviyyədə əlaqələr olmamışdır. Doğrudur, tarixən müəyyən əlaqələr, "Böyük İpək yolu" və s. olduğunu xatırlayırıq. İndi isə, təkrar edirəm, dövlətlərarası sıx münasibətlərin yaranması böyük siyasi hadisədir. İlk növbədə Azərbaycan Respublikası üçün böyük hadisədir.

Azərbaycanda da sərbəst iqtisadi zona barədə çox söhbətlər gedir. Lakin mən əmin oldum ki, bunu həyata keçirməyin prinsiplərini əslində bilən yoxdur. Çində isə iqtisadi sahədə belə bir siyasəti həyata keçirirlər. Çində, başqa ölkələrdə həyata keçirilən və praktiki nəticələr verən müxtəlif iqtisadi tədbirləri ölkəmizdə tətbiq etmək üçün geniş imkanlarımız və ehtiyatlarımız var.

Çinin iqtisadi modelindən Azərbaycanın nə götürə biləcəyinə gəldikdə, hələlik qəti bir söz deyə bilmərəm. Çünki onu təhlil etmək lazımdır. Hər halda dünyanın harasında bizdən ötrü faydalı bir şey varsa, ondan istifadə etməliyik. O ki qaldı Çinə, səfərimizin siyasi nəticələrinə, Çin Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü, sərhədlərinin toxunulmazlığını müdafiə edir. Bunlar həm imzaladığımız bəyannamədə, həm də Çin Xalq Respublikası rəhbərlərinin bəyanatlarında öz əksini tapmışdır. Deməli, Çinin nümayəndələri beynəlxalq təşkilatlarda da öz fəaliyyətlərində bunu əsas tutacaqlar. Bunun özü beynəlxalq aləmdə bizim nailiyyətimiz deməkdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və onu müşayiət edən şəxslər martın 11-də səhərə yaxın Bakıya qayıtdılar.

Binə hava limanında Prezidenti rəsmi şəxslər qarşıladılar.

İKİTƏRƏFLİ MÜNASİBƏTLƏR MƏCRASINDA

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penin Azərbaycana rəsmi səfəri

21-24 iyun 2000-ci il

BİNƏ HAVA LİMANINDA TƏNTƏNƏLİ QARŞILANMA MƏRASİMİ

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Pen Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin dəvəti ilə iyunun 21-də Azərbaycana rəsmi səfərə gəlmişdir.

Azərbaycanın və Çinin dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş Binə hava limanının binası önündən hörmətli qonağın böyük portreti, Azərbaycan və Çin dillərində "Xoş gəlmisiniz, cənab Li Pen!" sözləri yazılmış transparantlar asılmışdı.

Azərbaycan Milli Məclisinin sədri Murtuz Ələsgərov və xanımı cənab Li Peni və xanımını təyyarənin pilləkəni yanında mehribanlıqla, səmimiyyətlə qarşıladılar. Milli geyimli uşaqlar hörmətli qonaqlara gül dəstələri təqdim etdilər.

ÇXR-in və Azərbaycanın dövlət himnləri səsləndi.

Hörmətli qonağın şərəfinə hava limanının uçuş meydanında fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü. Fəxri qarovul dəstəsinin rəisi Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penə və Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərova raport verdi.

Azərbaycan parlamentinin başçısı və Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri fəxri qarovul dəstəsinin önündən keçdilər.

Qarşılanma mərasimində iştirak edən respublikamızın rəsmi şəxsləri hörmətli qonağa, cənab Li Peni səfərdə müşayiət edən Çinin rəsmi şəxsləri isə Milli Məclisin sədrinə təqdim olundular.

ÇXR-in Bakıdakı səfirliyi binasının tikintisində iştirak edən çinli fəhlələr hörmətli qonağı səmimi salamladılar.

Hörmətli qonaq gələndə hava limanında Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri **Li Penin** aşağıdakı bəyanatı yayıldı:

"Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin dəvəti ilə, Xəzər dənizinin sahilində yerləşən Azərbaycana rəsmi səfərə gəlmək imkanına görə çox şadam.

Çin və Azərbaycan xalqları arasındakı ənənəvi dostluğun kökləri uzaq keçmişlərə gedib çıxır. İki min ildən də çox bundan əvvəl İpək yolu ölkələrimizi və xalqlarımızı sıx birləşdirmişdi. Çin ilə Azərbaycan arasında

diplomatik münasibətlər yaradıldıqdan sonra hər iki tərəf arasında əməkdaşlıq bütün sahələrdə tədricən inkişaf edir, iki ölkənin parlamentlərinin xətti ilə əlaqələr genişlənir. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov müxtəlif vaxtlarda ölkəmizə səfər etmiş, bununla da Çin-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı üçün möhkəm bünövrə qoymuşlar. Ölkənizə mənim indiki səfərim zamanı biz sizin prezidentinizlə, Milli Məclisin sədri, baş nazir və ölkənin digər baş rəhbərləri ilə görüşəcək, qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər barəsində geniş və dərin fikir mübadiləsi aparacağıq. Ümidvaram ki, bu səfər Çin ilə Azərbaycan arasında dostluğun və qarşılıqlı anlaşmanın daha da dərinləşməsinə, habelə iki dövlət arasında əməkdaşlığın canlanmasına təkan verəcəkdir.

Fürsətdən istifadə edərək, icazə verin, ÜXNM və Çin xalqı adından Azərbaycanın mehriban və dost xalqına, habelə Bakı şəhərinin qonaqpərvər sakinlərinə səmimi salam və xoş arzular yetirim".

ŞƏHİDLƏRİN XATİRƏSİNƏ EHTİRAM

Azərbaycanda rəsmi səfərdə olan Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Pen, onun xanımı və onları müşayiət edən şəxslər iyunun 22-də səhər müqəddəs Şəhidlər xiyabanını ziyarət edərək, Azərbaycanın azadlığı, suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçmiş mərd mübarizlərin xatirəsini ehtiramla yad etdilər.

Şəhidlər xiyabanında hörmətli qonağın şərəfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Həlak olmuş qəhrəmanların nurlu xatirəsinə ehtiram əlaməti olaraq, Şəhidlər xiyabanında ucaldılmış "Əbədi məşəl" abidəsinin önünə cənab Li Penin adından əklil qoyuldu.

Hərbi orkestrin ifasında Çinin və Azərbaycanın dövlət himnləri səsləndi.

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Pen Şəhidlər xiyabanının fəxri qonaqları kitabına ürək sözlərini yazdı.

Sonra cənab Li Pen və onu müşayiət edən şəxslər Azərbaycan paytaxtının ən yüksək nöqtəsindən - Şəhidlər xiyabanından Bakının mənzərəsini seyr etdilər. Hörmətli qonağa şəhərimizin tarixi və Şəhidlər xiyabanı kompleksinin yaradılması barədə ətraflı məlumat verilərək bildirildi ki, bu kompleksin yaradılmasının başlıca ideyası Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə məxsusdur. Cənab Li Pen şəxsi fotoaparatı ilə Bakının mənzərəsinin bir neçə şəklini çəkdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN VƏ ÜMUMÇİN XALQ NÜMAYƏNDƏLƏRİ MƏCLİSİ DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ PENİN GÖRÜŞÜ

İyunun 23-də Prezident sarayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin və Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penin görüşü oldu.

Hörmətli qonağı səmimiyyətlə salamlayan və dəvəti qəbul edərək Azərbaycana rəsmi səfərə gəldiyinə görə cənab Li Penə təşəkkürünü bildirən dövlət başçısı Heydər Əliyev Azərbaycan ilə ÇXR arasında qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinin hər iki tərəf üçün çox əhəmiyyətli olduğunu vurğuladı.

Dünyanın zəngin tarixə, böyük intellektual və iqtisadi potensiala malik iri ölkəsi olan Çinə 1994-cü ildə rəsmi səfərini məmnunluqla xatırlayan Prezident Heydər Əliyev beynəlxalq həyatda mühüm rol oynayan, respublikamızın dövlət müstəqilliyini birincilər sırasında tanımış və onunla diplomatik münasibətlər yaratmış bu ölkə ilə əlaqələrin sıxlaşdırılmasına Azərbaycanın həmişə xüsusi maraq göstərdiyini nəzərə çarpdırdı.

Azərbaycan öz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra ölkələrimizin əməkdaşlığının ardıcıl surətdə möhkəmləndiyini vurğulayan dövlət başçısı Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsi sədrinin rəsmi səfərini dövlətlərimiz arasında münasibətlərin inkişafında yeni mühüm hadisə kimi dəyərləndirdi.

Bazar münasibətləri, demokratik inkişaf yolunu seçmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasında hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu sahəsində həyata keçirilən tədbirlərdən, islahatların müvəffəqiyyətlə aparılması nəticəsində əldə olunmuş uğurlardan bəhs edən Prezident Heydər Əliyev dedi ki, Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə öz münasibətlərini suverenlik, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlıq prinsipləri əsasında, dostluq zəminində qurur, öz iqtisadiyyatının dünya iqtisadiyyatı ilə bağlanmasına xüsusi əhəmiyyət verir.

Ermənistanın Azərbaycana on iki ildən bəri davam edən təcavüzündən, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən ölkəmizin ərazisinin 20 faizinin işğal olunmasından, bir milyondan çox azərbaycanlının yerindən-yurdundan zorla çıxarılaraq çadırlarda ağır vəziyyətdə yaşamasından, 1994-cü ildə əldə olunmuş atəşkəs rejimindən bəhs edən respublikamızın rəhbəri bu münaqişənin sülh yolu ilə aradan qaldırılması sahəsində ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyətindən və Ermənistan Prezidenti ilə apardığı birbaşa danışıqlardan ətraflı söhbət açdı.

Rəsmi səfərə dəvət olunduğuna görə Azərbaycan dövlətinin başçısına minnətdarlıq edən və Prezident Heydər Əliyev ilə görüşdən hədsiz məmnunluq duyduğunu nəzərə çarpdıran cənab Li Pen Çinin zəngin iqtisadi potensiala malik olan ölkəmizlə bütün sahələrdə əlaqələrin daha da genişləndirilməsinə daim xüsusi diqqət yetirdiyini vurğuladı.

Prezident Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti sayəsində demokratik inkişaf yolu ilə inamla addımlayan müstəqil Azərbaycan Respublikasında qazanılmış nailiyyətləri görməkdən çox məmnun qaldığını söyləyən cənab Li Pen Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə, beynəlxalq normalara uyğun surətdə tezliklə aradan qaldırılmasına ÇXR-in tərəfdar olduğunu bildirərək dedi ki, hər bir dövlətin ərazisi müqəddəs və toxunulmazdır. Biz bu mövqeni əsas tutaraq, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyirik, bundan sonra da dəstəkləyəcəyik.

Prezident Heydər Əliyev və cənab Li Pen Azərbaycan ilə Çin arasında siyasət, iqtisadiyyat, mədəniyyət və digər sahələrdə əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsinə, beynəlxalq təşkilatlarda ölkələrimizin əməkdaşlığının genişləndirilməsinə, Qafqazda vəziyyətə dair bir sıra digər məsələlər barəsində də geniş fikir mübadiləsi apardılar.

AZƏRBAYCAN-ÇİN DANIŞIQLARI

İyunun 23-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin və Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penin görüşündən sonra Prezident sarayında Prezident Heydər Əliyevin başçılıq etdiyi Azərbaycan Respublikasının nümayəndə heyəti ilə Ümumçin Xalq Nümayəndələri

Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penin başçılıq etdiyi Çin Xalq Respublikasının nümayəndə heyəti arasında geniş tərkibdə danışıqlar oldu.

Prezident **Heydər Əliyev** danışıqları açaraq dedi:

- Cənab sədr, Çin Xalq Respublikasından gəlmiş hörmətli qonaqlar, dostlar!

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Penin dünən Azərbaycana rəsmi səfəri başlanmışdır. Bu səfər mənim dəvətimlə həyata keçirilir və şadam ki, cənab Li Pen hələ 1994-cü ildə etdiyim dəvəti gerçəkləşdirməyə imkan tapmışdır və indi Azərbaycandadır, biz onunla ünsiyyətdə olmaq fürsətinə malikik. Cənab Li Pen, mən Sizi, nümayəndə heyətinizin üzvlərini Azərbaycanda səmimi salamlayıram və burada olmağınızdan böyük məmnunluq duyduğumu bildirirəm.

Bilirəm ki, dünən parlamentimizdə görüşləriniz olubdur, Siz şəhərimizlə bir az tanış ola bilmisiniz. Bu gün bizim məhdud heyətdə çox maraqlı söhbətimiz oldu. Söhbət əsasən Çin-Azərbaycan münasibətlərinə aid idi, amma bununla yanaşı, biz tarixlə və müasir beynəlxalq vəziyyətlə bağlı bəzi məsələlərə də toxunduq.

Çin dünyanın böyük ölkəsidir, onun zəngin tarixi mədəniyyəti, zəngin tarixi var və indi iri bir dövlət olaraq çox böyük intellektual və iqtisadi potensiala malikdir, beynəlxalq həyatda mühüm rol oynayır. Çin Xalq Respublikasının yaranması dünya miqyasında olduqca böyük tarixi əhəmiyyətə malik hadisə idi. Çin Xalq Respublikası 50 ildən çoxdur yaşayır, inkişaf edir və Çin getdikcə daha böyük uğurlar qazanır.

Azərbaycan gənc müstəqil dövlətdir. Biz dövlət müstəqilliyini Sovetlər

İttifaqının süqutu ilə əlaqədar 1991-ci ildə əldə etmişik və bunu öz xalqımız üçün tarixi hadisə bilirik. Biz həm Sovetlər İttifaqının süqutunu, həm də onun tərkibinə daxil olmuş bir çox xalqların, o cümlədən də Azərbaycan xalqının qazandığı azadlığı, müstəqilliyi tarixi hadisə hesab edirik. Biz müstəqil dövlətin təşəkkülü mərhələsini yaşayırıq, öz yolumuzla-demokratiya yolu ilə, iqtisadi islahatlar aparılması, dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi yolu ilə gedirik. İndi biz artıq inanırıq ki, Azərbaycan həmişə müstəqil dövlət olacaqdır. Biz dövlət müstəqilliyini həmişə qoruyacağıq və onun bir daha itirilməsinə heç zaman yol verməyəcəyik.

Müstəqil dövlət olaraq Azərbaycan dünyanın bütün ölkələri ilə öz münasibətlərini sülhsevərlik, qarşılıqlı surətdə faydalılıq, əməkdaşlıq, dostluq şərtləri əsasında qurmağa çalışır. Həm də biz bu siyasətdə Çin Xalq Respublikası ilə münasibətlərimizə çox böyük əhəmiyyət veririk. Biz şadıq ki, Çin Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi elan edilən kimi onu birincilər sırasında tanımış ölkələrdən biridir. O vaxtdan bəri bizim aramızda diplomatik münasibətlər yaradılmışdır, indi Azərbaycanın Çində səfirliyi və Çinin Azərbaycanda səfirliyi var. Bu gün biz Çinin Azərbaycandakı səfirliyinin yeni, daha doğrusu, ilk binasının bünövrəsini birlikdə qoyacağıq.

Son illər münasibətlərimiz yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Mən 1994-cü ildə Çin Xalq Respublikasının sədri cənab Tszyan Tszeminin dəvəti ilə Çinə rəsmi səfərə getdim. Cənab Tszyan Tszeminlə də, o vaxtlar Nazirlər Şurasının sədri, sadəcə desək, Baş nazir vəzifəsini tutan bizim hörmətli qonağımız cənab Li Penlə də yaxşı görüşlər, söhbətlər oldu. Bu görüşlər, söhbətlər məndə dərin təəssürat doğurdu. Lakin Çinə səfərin özü, Çinin müasir həyatı ilə, xüsusən iqtisadiyyatın sürətli inkişafı ilə, Çinin özünün

milli mənafelərini, özünün milli spesifikasını əsas tutaraq həyata keçirdiyi islahatlarla tanışlıq mənə böyük təsir bağışladı. Biz Şanxaya da getdik. Ən başlıcası isə, Çin səddində olduq və mən onun ən yüksək nöqtəsinə qalxdım. Deyirlər ki, onun ən yüksək nöqtəsinə qalxmaq heç də hamıya müyəssər olmur. Elə mənim bəzi yol yoldaşlarım da yarı yolda qaldılar. Amma mən qarşıma məqsəd qoydum və ona nail oldum.

O vaxtdan, 1994-cü ildən bəri bizim münasibətlərimiz daha fəal olmuşdur. Bu gün biz hərtərəfli əməkdaşlıq, xüsusən iqtisadi əməkdaşlıq mövqeyində dururuq. Ancaq, bununla bərabər, biz şübhəsiz ki, beynəlxalq hüquqa aid prinsipial məsələlərdə də bir-birimizi dəstəkləyirik. Belə prinsiplərdən biri hər hansı dövlətin ərazi bütövlüyü və onun sərhədlərinin pozulmazlığı prinsipidir. Məhz bu mühüm beynəlxalq prinsipdə Çinin də, Azərbaycanın da ciddi problemləri var. Bu, Çində Tayvan problemidir, cənab Li Pen, Sizə ətraflı izah etdiyim kimi, Azərbaycan isə 1988-ci ildən Ermənistanın təcavüzündən -ölkəmizin ərazisinin bir hissəsi olan Dağlıq Qarabağı qoparmaq məqsədi ilə başladığı təcavüzdən əziyyət çəkir. Bu təcavüz müharibəyə gətirib çıxarıb və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulmuşdur, Azərbaycan ərazisinin 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır və bir milyon azərbaycanlı öz yaşayış yerlərindən qovulub və onlar bütün Azərbaycan ərazisində məskunlaşıblar, böyük əksəriyyəti çadırlarda çox ağır şəraitdə yaşayır.

Biz bütün beynəlxalq təşkilatlarda, beynəlxalq xarakterli bütün sənədlərdə Çin Xalq Respublikasının ərazi bütövlüyünü daim dəstəkləyirik, Tayvanın Çin Xalq Respublikasına tamamilə məxsus olduğunu və Çin Xalq Respublikasının öz torpağına olan hüququnu tanıyırıq. Mən sizə böyük minnətdarlıq hissi ilə bir daha deyirəm ki, Çin, Çin Xalq Respublikası Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünə, sərhədlərinin pozulmazlığına olan hüququnu, yəni Ermənistanla Azərbaycan arasında münaqişədə Azərbaycanı tamamilə dəstəkləyir. Biz minnətdarıq ki, siz bu prinsipi daim müdafiə edirsiniz və bununla da öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etməkdə, işğal olunmuş ərazilərimizi Ermənistan silahlı qüvvələrindən azad etməkdə, qaçqınları öz yaşayış yerlərinə qaytarmaqda və müstəqil Azərbaycanın Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən müəyyənləşdirilmiş sərhədlərinin pozulmazlığına nail olmaqda bizə kömək göstərirsiniz.

Mən sizi bir daha salamlayır və sözü Sizə verirəm.

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri **Li Pen** Azərbaycan dövlətinin başçısına təşəkkür edərək dedi:

- Cənab Prezident, dəvətinizə görə, Azərbaycan Respublikasına gəlmək barədə Sizin şəxsi dəvətinizə və Azərbaycan Respublikası parlamentinin dəvətinə görə çox sağ olun. Biz həmkarlarımızla çox razıyıq ki, buraya gələ və yeni Azərbaycana baxa bildik.

1991-ci ildə Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra Çin Azərbaycanın müstəqil-

liyini dərhal tanıdı və onunla diplomatik əlaqələr yaratdı. O vaxtdan bəri ikitərəfli münasibətlər kifayət qədər uğurla inkişaf edir. 1994-cü ildə cənab Əliyev Çinə rəsmi səfərə gəldi, ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminlə bir sıra mühüm sənədlər imzaladı və bundan sonra ikitərəfli münasibətlərimiz daha yaxşı inkişaf edir.

Məhdud dairədə yenicə başa çatan danışıqlarda biz Sizinlə bir çox məsələlər barəsində fikir mübadiləsi apardıq və indi mən aşağıdakı üç bənd üzərində dayanmaq istərdim. Əvvəla, Çin Azərbaycanla bütün sahələrdə - siyasi, iqtisadi, mədəni və digər sahələrdə dostcasına əməkdaşlıq münasibətlərini bundan sonra da inkişaf etdirməyə hazırdır. Biz hesab edirik ki, Azərbaycan nəinki mühüm coğrafi mövqeyə, həm də zəngin neft-qaz ehtiyatlarına malikdir. Buna görə də Azərbaycanın, Azərbaycan iqtisadiyyatının olduqca böyük perspektivləri var.

İkincisi, Çin beynəlxalq aləmdə birqütblü dünya əvəzinə, çoxqütblü dünya formalaşdırılması uğrunda çıxış edir. Hesab edirik ki, bu, bütün dünyada sülhün inkişafı üçün daha faydalı və sərfəlidir.

Üçüncüsü, Çin hesab edir ki, hər bir xalqın, hər bir dövlətin özü üçün inkişaf yolu, ideologiya və din seçmək haqqı var. Başqa ölkələrin buna qarışmağa haqqı yoxdur. İndi müasir dünyada iddia edirlər ki, insan hüquqları dövlətin suverenliyindən üstündür. Biz hesab edirik ki, bu, olduqca səhv iddiadır. Sünki bu, bəzi dövlətlərin digər ölkələrin daxili işlərinə qarışması üçün bəhanə olardı.

Hər bir dövlətin ərazisi müqəddəs və toxunulmazdır. Biz bu mövqeyi əsas tutaraq, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyirik. bu yaxınlarda Çin Xarici İşlər Nazirliyinin bəyanatı yayılmışdır. Bəyanatda deyilir ki, Çin Dağlıq Qarabağda keçirilmiş qanunsuz seçkiləri tanımır. Əlbəttə, biz həmçinin ümid edirik ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə müvafiq surətdə həll oluna bilər. Siz indicə dediniz ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının bir çox qətnamələri yerinə yetirilmir.

Bu gün biz Sizinlə Çinin Azərbaycandakı səfirliyi üçün binanın bünövrəsinin qoyulması şənliklərində iştirak edəcəyik. Bu, ikitərəfli münasibətlərimizin gələcək inkişafının daha bir rəmzidir.

Bir daha çox sağ olun. İndicə mən ÇXR sədri Tszyan Tszeminin çox böyük salamını Sizə yetirdim.

Prezident **Heydər Əliyev** cənab Li Penə təşəkkür edərək dedi:

- Sağ olun, hörmətli cənab Li Pen. Dəyərli sözlərinizə görə Sizə təşəkkür edirəm. Bir çox məqamlarda bizim mövqelərimiz uyğun gəlir. Mən onların üzərində dayanmaq istəmirəm. Çin Xalq Respublikasının sədri cənab Tszyan Tszemindən mənə salam yetirdiyinizə görə Sizə təşəkkür edirəm. Xahiş edirəm, mənim atəşin, səmimi salamımı da cənab Tszyan Tszeminə yetirəsiniz və ona bildirəsiniz ki, artıq indi mən onun Azərbaycana səfərini gözləyirəm. Siz sözünüzün üstündə durdunuz və gəl-

diniz, o isə hələlik borclu qalır. O, öz borcunu yerinə yetirməlidir. Sizinlə Azərbaycanda görüşümüz, Pekində sizin hamınızla mənim görüşlərim və cənab sədr Tszyan Tszeminin buraya səfəri Azərbaycan-Çin münasibətlərinin daha da genişlənməsinə kömək edəcəkdir.

Siz tamamilə haqlısınız ki, dövlətlərin bir-birinin daxili işlərinə qarışmaması beynəlxalq hüququn ən başlıca prinsipidir və heç kimin bir-birinin daxili işlərinə qarışmağa ixtiyarı yoxdur. Siz tamamilə haqlısınız ki, hər bir xalq, hər bir ölkə xalqın getməli olduğu yolu özü seçir və heç kəs bu xalqa onun hansı yolla getməli olduğunu kənardan zorla qəbul etdirməməlidir. Bizim bu cür uyğun gələn bir çox ümumi baxışlarımız var və biz bir-birimizi hər cəhətdən dəstəkləməli, münasibətlərimizi inkişaf etdirməliyik. İqtisadi münasibətlərimizin inkişafı üçün böyük imkanlar var. Siz Azərbaycanda böyük neft və qaz ehtiyatları olduğunu dediniz, bu ehtiyatlar həqiqətən var. Amma dostluğumuzun daha da inkişaf etdirilməsinin çox mühüm vasitəsi tarixi Böyük İpək yolunun bərpasından ibarətdir.

Böyük İpək yolunun bərpası XXİ əsrin nəhəng proqramıdır və bu proqram Çinin iştirakı olmadan həyata keçirilə bilməz. Çünki biz İpək yolundan danışarkən bilirik ki, ipək çox qədim zamanlardan Çindən gətirilirdi, deməli, bu yolu Şərqdən Qərbə məhz Çin açmışdı. Çin ipək istehsal edərək, onu həmin uzun yol ilə Avropaya aparırdı. Beləliklə, İpək yolu yaranmışdı. Bir sözlə, biz o qədim zamanlara qayıdacağıq və indi münasibətlərimizi yeni şəraitdə inkişaf etdirəcək, bu proqramı birlikdə həyata keçirəcəyik.

Cənab Li Pen, sözümün sonunda demək istəyirəm ki, Siz

Azərbaycanda ilk dəfə deyilsiniz. Siz hələ tələbə olarkən respublikamıza gəlmiş, Mingəçevirdə su elektrik stansiyasının tikintisində iştirak etmisiniz, Sizin gözəl xatirələriniz var. İndi Sizin buraya səfərinizi mingəçevirlilər böyük maraqla izləyir, Sizə salam göndərirlər. Hesab edirəm ki, sizin onların nümayəndələri ilə görüşməyə və bu mövzuda daha ətraflı danışmağa imkanınız olacaqdır.

Li Pen: Bu gün nahardan sonra biz onlarla görüşəcəyik.

Heydər Əliyev: Sağ olun. Çində görüşlərimiz haqqında kitabı - "Azərbaycan-Çin: dostluq sərhədlər aşır" kitabını təntənəli surətdə Sizə təqdim etmək istəyirəm. Kitab Azərbaycan dilindədir. Burada olduqca çox materiallar, o cümlədən Sizinlə bizim Pekində görüşümüz barədə material var. Mən bu kitabı Sizə təqdim edirəm. Etirazınız yoxdursa, kitabdan nümayəndə heyətinizin üzvlərinə də paylayardım.

Li Pen: Sağ olun. Biz də Sizin üçün hədiyyə gətirmişik.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN VƏ ÜMUMÇİN XALQ NÜMAYƏNDƏLƏRİ MƏCLİSİ DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ PENİN BİRGƏ MƏTBUAT KONFRANSI

İyunun 23-də Azərbaycan-Çin danışıqları başa çatdıqdan sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin və Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penin birgə mətbuat konfransı oldu.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** mətbuat konfransını açaraq dedi:

- Hörmətli cənab Li Pen!

Çin Xalq Respublikasından gəlmiş hörmətli qonaqlar, dostlar!

Mən sizi bir daha salamlayıram. Mətbuata bildirmək istəyirəm ki, bu gün bizim çox yaxşı görüşümüz oldu. Biz əvvəlcə təkbətək, sonra nümayəndə heyətlərinin iştirakı ilə görüşdük. Dünən cənab Li Penin Bakıda, xüsusən parlamentdə çoxsaylı görüşləri olub və suallarınıza cavab vermək üçün bu gün buraya sizin yanınıza, mətbuat nümayəndələrinin yanına gəlmişik. Üç sual planlaşdırılıb, onları kimə istəyirsinizsə, ona da verin.

Sual: Hörmətli cənab Li Pen, mənim sualım Sizədir. Siz Azərbaycanla Çin arasında münasibətlərin indiki vəziyyətini necə qiymətləndirirsiniz və ikitərəfli əlaqələri genişləndirməyin və dərinləşdirməyin perspektivləri barədə nə düşünürsünüz?

Li Pen: Demək lazımdır ki, hazırda Çin-Azərbaycan münasibətləri yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Xüsusən 1994-cü ildən, respublikanızın Prezidenti cənab Əliyev Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfər etdikdən və ÇXR sədri Tszyan Tszeminlə bir sıra müxtəlif sazişlər imzaladıqdan sonra, demək olar ki, ikitərəfli münasibətlərimizin daha da dərinləşməsinin möhkəm bünövrəsi qoyulmuşdur. Qəti əminəm ki, mənim Azərbaycana

indiki səfərim Çin ilə Azərbaycan arasında dostluğun və əməkdaşlığın inkişafına yeni təkan verəcək və ikitərəfli münasibətlərimizi yeni səviyyəyə qaldıracaqdır.

Sual: Cənab Prezident, biz çox yaxşı bilirik ki, Siz yeni İpək yolunun yaradılması haqqında təklif irəli sürmüsünüz. Böyük İpək yolunun dirçəldilməsi sahəsində Çin ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın konkret layihələrindən danışa bilərdinizmi? Siz bu yolun dirçəldilməsinin perspektivlərini qısaca təsvir edə bilərdinizmi?

Heydər Əliyev: Yaxşı sualdır. Sağ olun. Bəli, həqiqətən, son illər Böyük İpək yolunun dirçəldilməsi bütün dünya ictimaiyyəti üçün aktual hadisə olmuşdur. Mən məsuliyyəti üzərimə götürüb demək istəmirəm ki, bunun təşəbbüsçüsü Azərbaycan, yaxud kimsə başqa birisidir. Böyük İpək yolunu dirçəltmək ideyası Böyük İpək yolunun marşrutunda yerləşən bütün ölkələrdə müxtəlif vaxtlarda meydana gəlmişdir və biz də bu ölkələr sırasındayıq. 1998-ci ilin sentyabrında Bakıda Böyük İpək yolunun bərpasına dair beynəlxalq konfrans keçirildi. Bu konfransda 32 ölkənin, 14 beynəlxalq təşkilatın nümayəndələri, o cümlədən də Çinin nümayəndələri iştirak edirdilər.

Hesab edirəm ki, Böyük İpək yolunun bərpası proqramı, diplomatiyası XXİ əsrin möhtəşəm proqramıdır. Azərbaycan öz coğrafi, coğrafi-strateji mövqeyini nəzərə alaraq, iqtisadi tələbatımızı nəzərə alaraq, bu proqramın həyata keçirilməsində fəal iştirak etmək niyyətindədir. Qədim zamanlarda Böyük İpək yolu təkcə Şərqlə Qərb arasında ticarət vasitəsi deyil, eyni

zamanda, xalqların, xüsusən Şərqlə Qərbin bir-birini öz mədəni dəyərləri ilə zənginləşdirməsinin mühüm vasitəsi olmuşdur.

Hesab edirəm ki, Böyük İpək yolu, yəni Böyük İpək yolunun dirçəldilməsi proqramı bu məqsədləri qarşıdakı XXİ əsrdə də həyata keçirə bilər. Böyük İpək yolunu Çinsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Əgər Azərbaycan bu yolun ortasında yerləşirsə, Çin Şərqdən onun başlanğıcındadır. Amma Çinlə qonşuluqda olan Yaponiya da Böyük İpək yolu proqramına çox maraq göstərir. Məlumdur ki, Yaponiyanın sabiq baş naziri cənab Haşimoto da bir neçə il əvvəl bunu çox fəal dəstəkləyirdi və 1998-ci ildə Yaponiyaya səfərim zamanı biz bu məsələni onunla və Yaponiyanın bütün rəhbərləri ilə müzakirə etmişdik. Bir sözlə, bu proqram ona maraq göstərən bütün dövlətlərin yaxından iştirakını tələb edir. Hesab edirəm ki, Yaponiya ilə Azərbaycan arasında fəal əməkdaşlıq Böyük İpək yolu proqramının həyata keçirilməsinə sanballı töhfə verə bilər. Yenə suallar varmı?

Sual: Bu yaxınlarda Sənubi Koreya ilə Şimali Koreya arasında dialoq başlanmışdır. Bu model üzrə belə bir dialoq Tayvan ilə Çin arasında da mümkündürmü?

Li Pen: Bağışlayın, Siz hansı agentliyi təmsil edirsiniz?

Cavab: Röyter agentliyini.

Li Pen: Onda mən Sizin sualınıza təəccüblənmirəm. Əlbəttə, biz KXDR ilə Koreya Respublikası arasında görüşü alqışlayırıq, çünki belə görüş Koreya yarımadasında sülhün, sabitliyin təmin olunmasına kömək edir. Elə

Çinin də Koreya yarımadasında sabitlik və sülh olmasına ehtiyacı var.

O ki qaldı materik Çini ilə Tayvan arasında münasibətlərə, bunlar bambaşqa məsələlərdir. Tayvan əzəldən Çin ərazisinin ayrılmaz hissəsidir. Sonralar Tayvan yaponlar tərəfindən işğal olunmuşdur və İkinci Dünya müharibəsi qurtardıqdan sonra, Qahirə bəyannaməsinə və digər beynəlxalq sənədlərə və razılaşmalara görə, Yaponiyanın işğal etdiyi bütün Çin əraziləri, o çümlədən də Tayvan Çinə qaytarılmalıdır. Ona görə də Tayvan Çin ərazisinin ayrılmaz hissəsidir və Çin özünün bu məsələsinə başqa ölkələrin qarışmasına yol vermir. Çin insan hüquqlarını dövlətin suverenliyindən üstün saymır, əks halda bunu başqa ölkələrin daxili işlərinə qarışmaq nəzəriyyəsi hesab edir.

Çin belə bir mövqeyi əsas tutaraq, Azərbaycanın da ərazi bütövlüyünə hörmət bəsləyir. Bu məsələ barəsində BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri qəbul edilmişdir, biz həmin qətnamələrin həyata keçiriləcəyinə ümidvarıq. Çin isə vahid Çin prinsipini müdafiə etdiklərinə görə Azərbaycan tərəfinə və cənab Prezident Əliyevə çox böyük minnətdarlığını bildirir.

Heydər Əliyev: Bəli, biz vahid Çin prinsipini bu gün də müdafiə edirik. Sağ olun.

BAKIDA ÇİN XALQ RESPUBLİKASI SƏFİRLİYİNİN YENİ BINASININ ÖZÜLÜ QOYULMUŞDUR

İyunun 23-də Bakının Xaqani küçəsində Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyi üçün tikilən yeni binanın özülqoyma mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Pen mərasimdə iştirak etmişlər.

Tikinti meydançasının ətrafına toplaşan Bakı sakinləri Azərbaycan dövlətinin başçısını və hörmətli qonağı alqışlarla qarşıladılar. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və cənab Li Pen onları qarşılayan sakinləri salamladılar.

Çin səfirliyinin tikintisi üçün ayrılmış 4 min kvadratmetr sahədə 8 mərtəbəli müasir binanın inşası nəzərdə tutulmuşdur. Dəmir-beton konstruksiyalardan tikiləcək binanın sahəsi 3 min kvadratmetr olacaqdır. Binanın layihəsini "Bakıdövlətlayihə" İnstitutu hazırlamışdır. Obyektdə Şanxay tikinti şirkətinin inşaatçıları çalışacaqlar. Binanı il yarım ərzində tikib istifadəyə vermək nəzərdə tutulur.

Azərbaycanın və Çinin dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş tikinti meydançasında inşaatçılar əllərində Azərbaycan və Çin dillərində "Xoş gəlmisiniz, cənab Heydər Əliyev!", "Xoş gəlmisiniz, cənab Li Pen!" sözləri yazılmış şüarlar tutmuşdular.

Mərasimi Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfiri Çjan Qotsyan açdı.

ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ AZƏRBAYCANDAKI SƏFİRİ ÇJAN QOTSYANIN ÇIXIŞI

Çin Xalq Respublikası Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri hörmətli cənab Li Pen və onun xanımı!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti hörmətli cənab Heydər Əliyev!

Azərbaycan Milli Məclisinin sədri hörmətli cənab Murtuz Ələsgərov!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Belə gözəl bir gündə biz Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyi binasının tikintisinə başlanmasını təntənəli şəkildə qeyd etmək üçün buraya toplaşmışıq. Çin xalq Respublikasının Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Pen və onun xanımı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyev, Milli Məclisin sədri cənab Murtuz Ələsgərov, eləcə də digər hörmətli qonaqlar bu mərasimdə iştirak edirlər.

Bu fürsətdən istifadə edərək, icazə verin, səfirliyin əməkdaşları və inşaatçılar adından hörmətli qonaqları, mətbuat nümayəndələrini, sizin hamınızı səmimi qəlbdən salamlayım.

Bu gün Çin Xalq Respublikasının və Azərbaycan Respublikasının rəhbərləri burada Çin səfirliyi binasının təməl daşını qoyurlar. Bu, ÇXR ilə Azərbaycan Respublikası arasında olan daimi dostluğun və əməkdaşlığın bir nişanəsidir.

Yaşasın Çin və Azərbaycan xalqlarının əbədi dostluğu!

Mən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevə, Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Penə və onun xanımına, Milli Məclisin sədri cənab Murtuz Ələsgərova bir daha minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Sağ olun.

İndi isə Zati-aliləri cənab Li Pendən və onun xanımından, Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevdən xahiş edərəm ki, təməl daşını qoysunlar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və cənab Li Pen tikinti meydançasındakı mərmər lövhənimn üzərindən örtüyü götürdülər. Lövhənin üzərində Çin və Azərbaycan dillərində bu sözlər yazılmışdı:

"Səfirliyin binasının təməli Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyev, Çin Xalq Respublikası Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Pen tərəfindən qoyulmuşdur.

23 iyun 2000-ci il".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə söz verildi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri hörmətli cənab Li Pen!

Hörmətli qonaqlar, Çin Xalq Respublikası nümayəndə heyətinin üzvləri!

Hörmətli səfir!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Cənab Li Penin və onu müşayiət edən şəxslərin dünən Azərbaycana rəsmi səfərinin başlanması Azərbaycanın həyatında böyük hadisədir. Dünən və bu gün çoxsaylı danışıqlar aparılmış və xüsusən cənab Li Penlə mənim aramda söhbət, cənab Li Penin Azərbaycan parlamentinin sədri Murtuz Ələsgərovla və digər şəxslərlə söhbətləri olmuşdur. Bu danışıqlar və söhbətlər zamanı biz səmimi münasibətlərimizə sadiqliyi, 1994-cü ildə mənim Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərim zamanı Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminlə imzaladığımız sənədlərə sadiqliyi bir daha və yenidən təsdiq etdik, ümidvar və əmin olduğumuzu bildirdik ki, səmərəli əməkdaşlığımız artacaq və davam edəcəkdir.

1991-ci ilin axırlarında Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini elan etdikdən dərhal sonra Çin Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini tanıdı və tezliklə ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradıldı. Çin Xalq Respublikasının Azərbaycanda səfirliyi, Azərbaycanın Çin Xalq Respublikasında səfirliyi var. Bu müddət ərzində biz bir-birimizə dəfələrlə nümayəndə heyətləri göndərmişik, 1994-cü ildə mənim Çinə rəsmi səfərim və cənab Li Penin Azərbaycana dünən başlanmış rəsmi səfəri olubdur.

Bütün bunlar sübut edir ki, qısa müddət ərzində ölkələrimiz arasında səmimi, dostcasına münasibətlər və çox yaxşı, səmərəli əməkdaşlıq yaranmışdır.

Azərbaycan Çin Xalq Respublikası ilə yaranmış münasibətləri yüksək qiymətləndirir. Biz gənc müstəqil dövlət olaraq bunu özümüz üçün mühüm amil bilirik və dostluq münasibətlərimizin, əməkdaşlığımızın dərinləşməsi və inkişaf etməsi üçün bundan sonra da bütün tədbirləri görəcəyik.

Buna mühüm sübut odur ki, Bakıda - Azərbaycanın paytaxtında Çin Xalq Respublikasının Azərbaycanda səfirliyinin daimi binasının tikintisi üçün yer ayrılmışdır və bu gün cənab Li Pen və Çin Xalq Respublikasının nümayəndə heyətinin üzvləri və biz sizinlə birlikdə bu binanın bünövrəsini qoyduq.

Çin Xalq Respublikasının Azərbaycanda səfirliyinin binasının özülünü qoymağımız Çin ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlər yaradılan zaman qoyulmuş bünövrənin davamıdır. Həmin bünövrə möhkəm olmuşdur və buna görə də ötən illərdən bəri münasibətlərimiz yüksələn xətt üzrə inkişaf edir.

Mən əminəm ki, bu gün əsasını qoyduğumuz bu bünövrə üzərində çox tezliklə Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyinin binası ucalacaq, o, Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin genişlənməsinə və möhkəmlənməsinə xidmət edəcəkdir.

Mən bu gün, bu tarixi gündə Çin xalqına, Çin Xalq Respublikasına, Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminə, Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Penə, bütün çinli dostlarımıza bir daha səmimi hisslərimi ifadə etmək və Çin Xalq Respublikasına bu ölkənin getdiyi yolda yeni-yeni uğurlar arzulamaq istəyirəm.

Cənab Li Pen, Sizi bu hadisə münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və əmin ola bilərsiniz ki, Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyinin binası və səfirliyin özü əbədi mövcud olacaqdır.

Yaşasın Çin Xalq Respublikası!

Yaşasın Çin-Azərbaycan dostluğu!

Çin Xalq Respublikasının bütün vətəndaşlarına səadət və firavanlıq arzulayıram!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və alqışlarla qarşılandı.

ÇXR-in Bakıdakı səfiri Çjan Qotsyan Çin səfirliyi binasının bünövrəsinin qoyulması mərasimində iştirak etdiyinə və səmimi nitq söylədiyinə görə Azərbaycan Prezienti Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Sonra Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Penə söz verildi.

ÜMUMÇİN XALQ NÜMAYƏNDƏLƏRİ MƏCLİSİ DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ PENİN NİTQİ

Mən olduqca şadam ki, bu gün Zati-aliləri Prezident Əliyev Çinin Azərbaycandakı səfirliyi binasının bünövrəsinin qoyulması mərasimində iştirak edir və dostcasına, səmimi nitq söylədi. Mən həmçinin xoşbəxtəm ki, bu gün Bakıda günəşli və gözəl hava var.

Prezidentlə birlikdə yenicə əsasını qoyduğumuz bünövrə təkcə onun rəmzi deyil ki, bu yerdə səfirliyin çox gözəl binası olacaq, həm də onun rəmzidir ki, Çin-Azərbaycan dostluğu daim yaxşı inkişaf edəcəkdir.

Mən əminəm ki, bu binanın tikintisinin istər Çin tərəfindən, istərsə də Azərbaycan tərəfindən bütün iştirakçıları onu keyfiyyətlə, vaxtında başa çatdıracaqlar.

İcazə verin, sizi Çin-Azərbaycan dostluğunun əbədiliyi münasibətilə

təbrik edim. İcazə verin, Azərbaycan xalqına səadət, firavanlıq arzulayım. Bir daha çox sağ olun.

Çinin Bakıdakı səfiri Çjan Qostyan səfirliyin binasının bünövrəsinin qoyulması mərasimində iştirak etdiklərinə görə Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Penə və Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyevə bir daha səmimi təşəkkürünü bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Pen tikinti meydançasının ətrafına toplaşmış Bakı sakinləri ilə mehribanlıqla sağollaşdılar.

ÜMUMÇİN XALQ NÜMAYƏNDƏLƏRİ MƏCLİSİ DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ PENİN ŞƏRƏFİNƏ RƏSMİ QƏBULDA

İyunun 23-də Bakı Əyləncə Mərkəzində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin adından Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penin şərəfinə rəsmi qəbul təşkil edildi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev, Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Pen Əyləncə Mərkəzi ilə tanış oldular və xatirə şəkli çəkdirdilər.

Salona toplaşanlar dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevi və cənab Li Peni hərarətli alqışlarla qarşıladılar.

Prezident Heydər Əliyev və cənab Li Pen rəsmi qəbulda nitq söylədilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Zati-aliləri, Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri, hörmətli cənab Li Pen!

Hörmətli xanım Li Pen!

Çin Xalq Respublikası nümayəndə heyətinin hörmətli üzvləri!

Mən sizi Azərbaycanda səmimi salamlayıram. Cənab Li Pen, biz də şadıq, Azərbaycan xalqı da şaddır ki, siz respublikamıza rəsmi səfərə gəldiniz.

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsi sədrinin və Çin Xalq Respublikası nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri tarixi əhəmiyyətli hadisədir. Çin dünyanın böyük ölkəsidir. Çin çox qədim mədəniyyətə, zəngin tarixə malik ölkədir. Çin xalqı dünya sivilizasiyasına misilsiz dəyərlər vermişdir. İkinci Dünya müharibəsi dövründə və İkinci

Dünya müharibəsində sonra Çin halqının mübarizəsi böyük qələbəyə gətirib çıxarmış və 1949-cu ildə Çin Xalq Respublikası yaranmışdır. Çin xalqı öz torpağının sahibi, öz taleyinin sahibi, öz idarəsinin sahibi olmuşdur. Tarixin qısa bir dövrü ərzində - 50 ildə Çin xalqı öz inkişafında böyük yol keçmişdir. Çinin tarixi keçmişi və Çin Xalq Respublikası dövründə qazanılmış uğurlar Çini dünyada aparıcı, qabaqcıl ölkələr sırasına çıxarmışdır.Təkcə ona görə yox ki, Çində bir milyarddan artıq əhali var, təkcə ona görə yox ki, Çin ərazisinə görə ən böyük ölkələrdən biridir, həm də ona görə ki, Çin xalqı tərəqqi yolu ilə, inkişaf yolu ilə gedir və sosial-iqtisadi inkişafda böyük uğurlara nail olmuşdur.

İkinci Dünya müharibəsindən sonra dünyanın xəritəsi əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmiş, müstəmləkə sistemi dağılmış, bir çox müstəqil dövlətlər meydana gəlmişdir və bu dövlətlər inkişafın müxtəlif yolları ilə kedirlər. Çin xalqı, Çin Xalq Respublikası öz inkişaf yolunu, onun milli mənafelərinə, ənənələrinə və ölkənin bütün vətəndaşlarının arzusuna uyğun yol seçmişdir. Biz Çin xalqının bütün uğurlarına sevinir və hesab edirik ki, Çin özü üçün seçdiyi yolla, öz inkişafının Çin yolu ilə gedərək daha çox və daha böyük uğurlar qazanacaqdır.

Çin beynəlxalq siyasətdə və dünya həyatında mühüm yer tutur. Çin Xalq Respublikası Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür və bir çox beynəlxalq və regional təşkilatlarda fəal iştirak edir.

Ona görə də Azərbaycanla Çin arasında münasibətlərin bizim üçün son dərəcədə böyük əhəmiyyəti var. Azərbaycan dövlət müstəqiliyyi əldə etdikdən sonra, - bu, təxminən 9 il əvvəl olmuşdur, - təbii ki, bu müstəqilliyin dünya ölkələrin, dünya birliyi tərəfindən tanınmasını gözləyirdi. Çin Xalq Respublikası Azərbaycanın dövlət müstəqillyini dünyanın ilk ölkələri sırasında tanıdı, Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlər quruldu. Bundan tezliklə sonra Çin Xalq Respublikasının Azərbaycanda səfirliyi və Azərbaycanın Çində səfirliyi fəaliyyət göstərməyə başladı.

O vaxtdan sonra ötən illər ərzində Çin Xalq Respublikası ilə müstəqil Azərbaycan arasında münasibətlər yüksələn xətt üzrə inkişaf edir. Azərbaycanda biz Çin Xalq Respublikası ilə münasibətlərimizə son dərəcə böyük əhəmiyyət veririk və bu münasibətlərin həyatın bütün sahələrində və dünya siyasətinin bütün sahələrində inkişaf etməsi, möhkəmlənməsi üçün bütün tədbirləri görürük və görəcəyik.

Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminin dəvəti ilə 1994-cü ildə Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərim zamanı bizim çox səmərəli söhbətlərimiz, danışıqlarımız oldu və nəticədə Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında mühüm sənədlər imzaldandı və bunlar münasibətlərimizin müqavilə-hüquq əsasını müəyyənləşdirdi. Mən

1994-cü ildə etdiyim səfərimi, Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminlə görüşləri, söhbətləri, Dövlət Şurasının sədri, indi Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Penlə və Çinin digər rəhbərləri ilə görüşləri və söhbətləri dərin minnətdarlıq və böyük səmimiyyət hissləri ilə xatırlayıram. 1994-cü ildə bütün nümayəndə heyətimiz əyani şəkildə görüb inandı ki, Çin yüksək sürətlə inkişaf edir. Çində siyasi, iqtisadi islahatlar uğurla aparılır, Çin xalqının həyat səviyyəsi daim yüksəlir və bu, parlaq şəkildə sübut edir ki, hər bir xalqın öz inkişaf yolu olmalıdır. Bu baxımdan Çin layiqli nümunə göstərir.

Biz tarixdən bilirik və özümüz də şahid olmuşuq ki, Çin Xalq Respublikası yarandıqdan sonra Çin beynəlxalq aləmdə öz yerini tutmaq üçün olduqca çox çətinliklərlə üzləşmişdir. Amma Çin xalqının, Çin Xalq Respublikası rəhbərliyinin iradəsi uğurları təmin etdi və indi Çin bütün dünyada tanınmış ölkədir.

Azərbaycan da zəngin və qədim tarixə malikdir. Azərbaycan xalqının görkəmli şəxsiyyətləri dünya sivilizasiyasına misilsiz töhfə vermişlər. Amma bir çox yüzilliklər ərzində Azərbaycan xalqının müstəqilliyi, azadlığı olmamışdır. 1991-ci ilin axırlarında Sovetlər İttifaqının dağılması ilə əlaqədar Azərbaycan xalqı azadlıq əldə etdi, Azərbaycan müstəqil ölkə, müstəqil dövlət oldu. Bəzən sual yaranır - necə oldu ki, Sovetlər İttifaqı kimi belə

böyük dövlət, fövqəldövlət birdən hansısa qısa müddət ərzində süquta uğradı? Bu suala müxtəlif cür cavab vermək olar. Mən, hər halda, vaxtilə Sovetlər İttifaqının rəhbərliyində olmuş bir insan kimi hesab edirəm ki, bu sualın daha dəqiq cavabını bilirəm.

Sovetlər İttifaqı 1922-ci ildə təşkil edilmişdi və son onilliklərdə 15 müttəfiq respublikadan ibarət idi. Konstitusiyaya görə, 15 respublikanın hamısı bərabər hüquqlu idi, lakin real həyatda bu hüquq bərabərliyi yox idi. Sistemin özündə də, Sovetlər İttifaqının, xüsusən 80-ci illərdə - 90-cı illərin əvvəlində sovet rəhbərliyinin əməli fəaliyyətində də bir çox digər nöqsanlar vardı. Bu, Sovetlər İttifaqının dağılmasının səbəblərindən biridir. Amma səbəblər təkcə bundan ibarət deyildir. Başlıcası budur ki, İkinci Dünya müharibəsindən sonra dünyada baş vermiş ictimai-siyasi proseslər - sosialist düşərgəsinin, sosialist sisteminin yaranmasına gətirib çıxardı və sonralar həmin ölkələr arasındakı müxtəlif ziddiyyətlər bu sistemi tədricən deformasiyaya uğratdı, Sovetlər İttifaqının özündə aparılan və Sovetlər İttifaqında birləşmiş bütün millət və xalqların mənafelərinə cavab verməyən siyasət Sovetlər İttifaqının parçalanmasına səbəb oldu.

Daim milli azadlığa, müstəqilliyə can atan və öz dövlətçiliyinə nail olmağa çalışan Azərbaycan xalqı, təbii ki, Sovetlər İttifaqının dağılması ilə əlaqədar çox böyük imkanlar qazandı və öz dövlət müstəqilliyini elan etdi. Bu, Azərbaycan xalqının həyatında görkəmli tarixi hadisədir və dövlət müstəqillyindən ötən az illər ərzində xalqımız azadlığın qədir-qiymətini bilmişdir və Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməz olmuşdur.

Mən artıq dedim ki, Sovetlər İttifaqının dağılmasının səbəblərindən biri müttəfiq respublikaların hüquqca bərabər vəziyyətdə olmaması və hökumətin, dövlətin, Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının bütün xalqlara, bütün respuğblikalara eyni münasibət göstərməməsi idi. Azərbaycan xalqı bu ədalətsizliyi öz həyatında hiss edirdi. 1988-ci ildə, Sovetlər İttifaqının hələ mövcud olduğu və onun üç ildən sonra süquta uğrayacağına çox az adamın inana biləcəyi dövrdə Ermənistanla Azərbaycan arasında münaqişə yarandı. Bu münaqişə Ermənistanın Azərbaycana qarşı qanunsuz ərazi iddiaları nəticəsində, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətini Ermənistanın özünə birləşdirməyə cəhd göstərməsi və bununla əlaqədar Azərbaycana qarşı əslində hərbi təcavüzü nəticəsində başlandı.

Sovetlər İttifaqının rəhbərliyi bu münaqişəni nizama salmaq iqtidarında olmadı, daha doğrusu, sadəcə olaraq, bunu istəmədi, bu münaqişədə birtərəfli mövqe, Azərbaycan barəsində ədalətsiz mövqe və bununla yanaşı, Ermənistan barəsində havadarlıq mövqeyi tutdu. Bu münaqişə indiyədək davam edir. Bu münaqişə nəticəsində, Ermənistana daha çox yardım göstərməyə başladıqlarına və bəzi subyektiv səbəblərə görə Ermənistan silahlı birləşmələri Azərbaycan ərazisinin 20 faizini işğal etmişdir. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan çox azərbaycanlı didərgin salınmışdır, onlar 7-8 ildən çoxdur ki, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində və əksəriyyəti də çadırlarda yaşayır, böyük çətinliklər çəkirlər.

Beləliklə, beynəlxalq hüququn əsas tələbi - Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və Birləşmiş Millətlər Təşkilatına daxil olan suveren Azərbaycanın sərhədlərinin toxunulmazlığı pozulmuşdur.

Altı il əvvəl biz bu problemin sülh yolu ilə nizama salınması üçün Ermənistanla atəşkəs haqqında sazişə nail olduq. Bu məsələ ilə əsasən ATƏT və onun yaratdığı Minsk qrupu məşğul olur. Minsk qrupuna Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları və Fransa rəhbərlik edirlər. Bu illər ərzində intensiv danışıqlar aparılmış, çoxlu görüşlər olmuşdur, amma Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi üzündən biz məsələnin həllinə nail ola bilməmişik. Ermənistan silahlı birləşmələrinin 1992-93-cü illərdə Azərbaycan ərazisini işğal etməsi məsələsi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təşlükəsizlik Şurasında bir neçə dəfə müzakirə olunmuşdur. Biz Çin Xalq Respublikasına minnətdarıq ki, hər dəfə bu məsələnin müzakirəsi zamanı BMT Təhlükəsizlik Şurasının üzvü kimi Çinin nümayəndəsi Azərbaycanın ədalətli tələblərini dəstəkləmiş və Ermənistan silahlı birləşmələrinin Azərbaycan ərazisindən qeyd-şərtsiz çıxarılması haqqında Təhlükəsizlik Şurası sədrinin bir neçə bəyanatı qəbul edilmişdir. Ancaq təəssüf ki, bu qətnamələr indiyədək yerinə yetirilməmiş qalır.

Biz XX əsrin sonuna yaxınlaşırıq. XX əsr çox böyük hadisələrlə, həm faciəli hadisələrlə, həm də, təbii ki, elmi-texniki tərəqqi ilə bağlı və bəzi digər hadisələrlə zəngindir. Bütün ölkələr ədalətdən, beynəlxalq hüququn pozulmazlığından və beynəlxalq hüquq prinsiplərindən danışırlar. Amma bir sıra hallarda bu bəyanatlar əslində əməli işlərlə uyuşmur.

Respublika yarandıqdan sonra böyük uğurlar qazanan Çin Xalq Respublikası eyni zamanda özünün ərazi bütövlüyü məsələsinin həlli ilə də məşğul olur. Biz əminik ki, Çin Xalq Respublikası bu məsələni həll edəcəkdir. Çünki bunu beynəlxalq hüquq prinsipləri tələb edir. Bu prinsiplər isə hamı üçün müqəddəs olmalıdır.

Azərbaycanı ərazi bütövlüyünün bərpası uğrunda ədalətli mübarizəsində daim dəstəklədiklərinə görə Çin Xalq Respublikasına, onun rəhbərliyinə minnətdarıq. Biz Çini vahid, bütöv bir dövlət kimi tanıyırıq, dünyada iki Çin yoxdur. Şübhə etmirik ki, Tayvan məsələsi məhz beynəlxalq hüquq əsasında həll ediəlcək və Çin öz ərazi bütövlüyünə tam nail olacaqdır.

Mən bir də ona görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm ki, bu yaxınlarda Çin Xalq Respublikası qondarma "Dağlıq Qarabağ Respublikası"nın üzdəniraq "parlamentinə" keçirilmiş "seçkilər" haqqında özünün Xarici İşlər Nazirliyinin simasında bəyanat vermişdir. Bu bəyanat Azərbaycanın ərazi bütövlüyü barəsində Çin Xalq Respublikasının siyasətinin dəyişməz olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Cənab Li Pen, çox şadam ki, Siz mənim dəvətimi və Azərbaycan parlamenti sədrinin dəvətini qəbul edərək gəlmisiniz və biz bir çox məsələləri Sizinlə müzakirə etmək imkanı qazandıq, bütün məsələlər barəsində baxışlarımızın eyni olduğunu gördük. Mən şadam ki, burada olduğunuz qısa müddətdə Siz müstəqil Azərbaycanı gördünüz, problemlərimizi, qaçqınlarımızı da gördünüz, amma onu da gördünüz ki, Azərbaycan müstəqillik şəraitində uğurla inkişaf edir. Biz hesab edirik ki, Sizin səfəriniz və bütün nümayəndə heyətinizin Azərbaycanda olması, aparılmış çox faydalı söhbətlər və danışıqlar Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında dostluq münasibətlərinin daha da möhkəmlənməsinə və inkişafına, bütün sahələrdə əməkdaşlığımızın inkişafına mühüm töhfə olacaqdır.

Xahiş edirəm, mənim atəşin salamımı Çin Xalq Respublikasının sədri cənab Tszyan Tszeminə və ən xoş arzularımı bütün Çin xalqına yetirəsiniz. Mən indi artıq Sizin də köməyinizlə Çin Xalq Respublikasının sədri cənab Tszyan Tszeminin Azərbaycana rəsmi səfərini gözləyəcəyəm.

Çin Xalq Respublikasının şərəfinə!

Çin xalqının şərəfinə!

Çin Xalq Respublikasının sədri cənab Tszyan Tszeminin şərəfinə!"

Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Penin şərəfinə, xanım Li Penin şərəfinə!

Çin Xalq Respublikası nümayəndə heyətinin bütün üzvlərinin şərəfinə!

Çin-Azərbaycan dostluğu şərəfinə!

Sizin sağlığınıza badə qaldırmağı təklif edirəm!

ÜMUMÇİN XALQ NÜMAYƏNDƏLƏRİ MƏCLİSİ DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ PENİN NİTQİ

Hörmətli Prezident Əliyev!

Hörmətli cənab baş nazir!

Hörmətli parlament sədri!

Hörmətli dostlar!

Hesab edirəm ki, cənab Prezilent Əliyev indicə çox yaxşı nitq söylədi. Bu nitqdə nəinki təkcə Çin-Azərbaycan münasibətlərinin inkişaf perspektivlərinə diqqət cəlb edildi, həm də indiki beynəlxalq vəziyyətin, habelə müasir tarixin dərin qiyməti verilir.

Mən burada nəyi demək istəyirəm. Spesifik xüsusiyyətlərinin müxtəlifliyinə görə, tarixi, mədəni ənənələrinin müxtəlifliyinə görə hər bir millət, hər bir dövlət özünün inkişaf yolunu seçməlidir. İndi Sovet İttifaqı dağılmışdır və belə bir sual doğur ki, nə üçün Çin hələ də sosializm yolunu tutmuşdur? Mən burada ayrıca vurğulamaq istəyirəm ki, indi Çin xalqının getdiyi sosializm yolu keçmiş Sovet İttifaqı dövründə yüksək dərəcədə

mərkəzləşdirmə ilə seçilən planlı siyasətdən tamamilə fərqlənir. Biz Çin spesifikası olan öz sosializm yolumuzla gedirik. Məsələn, xarici siyasətdə Çin sərbəst müstəqil siyasət yeridir, hərçənd hazırda Çin hələ kifayət qədər qüdrətli deyildir. Çin hətta qüdrətlədikdən sonra da hegenmonluq ideyasında olmayacaq, soyüq müharibə aparmayacaqdır.

Çin həm də çoxmillətli dövlətdir. Biz nəinki siyasi, həm də iqtisadi baxımdan bərabər hüquqlu siyasət yeridirik. Biz bütün millətlər barəsində bərəbər hüquqlu siyasət aparırıq və xüsusən iqtisadiyyatın inkişafında bütün millətlərə hüquq bərabərliyi mövqeyindən yanaşırıq. Lap bu yaxınlarda biz Çinin Qərb regionunu inkişaf etdirmək strategiyasını irəli sürmüşük. Bu strategiyadan məqsəd məhz milli azlıqların yığcam yaşadıqları rayonlarda iqtisadiyyatı inkişaf etdirməkdir. Biz iqtisadiyyatda islahatlar və açıq siyasət aparırıq. Əlbəttə, islahatların və açıq siyasətin gedişində biz bazar münasibətlərindən də istifadə edirik. Lakin bütün bu bazar münasibətləri dövlət makrotənzimlənməsinin nəzarəti altına alınmışdır. Çin iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarının olmasına da tərəfdardır, lakin dövlət sektoru üstün mövqe tutmalıdır.

İqtisadi inkişafdakı fərqlərə görə bizdə insanların bir qisminin, regionların bir qisminin daha sürətlə inkişaf etməsi və daha tez varlanması mümkündür. Lakin son məqsədimiz ondan ibarətdir ki, nəticə etibarilə hamı birlikdə varlansın. Çin iqtisadiyyatı kifayət qədər sürətlə inkişaf etsə də, biz aydın başa düşürük ki, Çin hələ inkişaf etməkdə olan ölkə olaraq qalır, çünki onun 1 milyard 250 milyon əhalisi var və ölkənin bəzi rayonlarında iqtisadiyyat hələ kifayət qədər zəifdir.

Beynəlxalq həyatda Çin haqq-ədalət tərəfdarıdır. Çin bu və ya digər məsələlər üzrə siyasətini müəyyənləşdirərkən məhz nəyin doğru, nəyin doğru olmadığını aydınlaşdırır. Çin suverenliyin və ərazi bütövlüyünün toxunulmazlığını yüksək qiymətləndirir. 1840-cı ildən, tiryək müharibəsindən sonra Çin tədricən yarımmüstəmləkə, yarımfeodal ölkəyə çevrilmişdi. Bu müddət ərzində Çin bəzi böyük imperialist dövlətlər tərəfindən müxtəlif təzyiqlərə məruz qalmışdır. Çinin görkəmli şəxsiyyətlərinin, Çin millətinin təxminən əsr yarım davam etmiş mübarizəsindən sonra, nəhayət, 1949-cu ildə Çin Xalq Respublikasının mövcud olduğu 50 il ərzində Çində köklü dəyişikliklər baş vermişdir. Təbii ki, son 20 ildən artıq dövrdə Çində daha böyük dəyişikliklər olmuşdur. Biz gözəl başa düşürük ki, Çin xalqı bütün bunları öz müstəqillyi və suverenliyi sayəsində əldə etmişdir.

Cənab Prezident, bayaq vahid Çin barəsində öz mövqeyinizi açıqladığınıza görə Sizə çox minnətdaram. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan bu siyasəti ardıcıl surətdə aparır və bu, Çinə böyük dəstəkdir. Çin də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir. Biz də ümid edirik ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələri tezliklə həyata keçiriləcəkdir. Biz qanunsuz seçkiləri tanımırıq.

Bəşəriyyətin yeni minilliyə qədəm qoyduğu bir vaxtda insanlar bir məsələ barəsində düşünür, fikirləşirlər - bəşəriyyət yeni minilliyə necə daxil olacaqdır? Biz Çin üçün əvvəlkitək məhz iqtisadi quruculuğu əsas sayırıq. Biz hazırda dünyada elmi-texniki tərəqqinin sürətlə inkişaf etdiyini də görürük. Ona görə də biz milləti elmi-texniki tərəqqi hesabına yüksəltmək siyasəti yeridirik. Çin Kommunist Partiyası Çində rəhbər qüvvədir. Ona görə də yeni minilliyə necə qədəm qoymaq məsələsinə gəldikdə, hesab edirik ki, bu minilliyə məhz qabaqcıl məhsuldar qüvvələrin, qabaqcıl mədəniyyət və ideologiyanın nümayəndələrindən, əhalinin ən geniş təbəqələrinin mənafelərini təmsil edən nümayəndələrdən ibarət olan Çin Kommunist Partiyasının rəhbərliyi altında qədəm qoyacağıq.

Azərbaycana indiki səfərim zamanı Azərbaycanın Prezidenti də, parlamentin sədri də, respublikanın baş naziri də, habelə Azərbaycanın digər müvafiq idarələri də bizə qonaqpərvərlik göstərdilər. Biz hesab edirik ki, mənim indiki səfərimdə nəzərdə tutulan məqsədlərə nail olmuşuq.

Biz Azərbaycan rəhbərliyi ilə həm beynəlxalq, həm regional məsələlərin, həm də ikitərəfli münasitbətlərlə bağlı məsələlərin geniş dairəsi barəsində fikir mübadiləsi apardıq. Hesab edirəm ki, bu məsələlərin bir çoxunda mövqelərimiz və baxışlarımız ya uyğun gəlir, ya da kifayət qədər oxşardır. Azərbaycan mühüm strateji mövqeyə, zəngin təbii ehtiyatlara malikdir və biz əminik ki, Prezident Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan yeni minillikdə daha böyük inkişafa nail olacaqdır.

Bir az əvvəl cənab Əliyev ÇXR-in Sədri cənab Tszyan Tszeminə atəşin salam göndərdi və onu Azərbaycana gəlməyə bir daha dəvət etdi. Mən Sizin salamınızı və dəvətinizi hökmən yetirəcəyəm və ümidvaram ki, o, öz rəsmi səfərini mümkün qədər tez həyata keçirə biləcəkdir.

Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun və əməkdaşlığın inkişafı şərəfinə badə qaldırmağı təklif edirəm!

Prezident Əliyevin sağlığına!

Burada olan dostların hamısının sağlığına!

Azərabycan Prezidenti Heydər Əliyevin və Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri Li Penin nitqləri böyük diqqətlə dinlənildi və dəfələrlə alqışlarla qarşılandı.

Sonra Azərbaycan incəsənət ustaları rəsmi qəbulun iştirakçıları qarşısında konsert proqramı ilə çıxış etdilər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN SƏDRİ MURTUZ ƏLƏSGƏROV ÜMUMÇİN XALQ NÜMAYƏNDƏLƏRİ MƏCLİSİ DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ PENİ QƏBUL ETMİŞDİR

İyunun 22-də Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov Azərbaycanda səfərdə olan Çin Xalq Respublikası Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Peni qəbul etmişdir.

Ali qonağın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini Milli Məclisdə salamlamaqdan şad olduğunu bildirən spiker dedi ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm Heydər Əliyevin və parlament sədrinin dəvəti ilə reallaşan bu səfər ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin uğurlu inkişafı üçün yeni səhifə açacaqdır. Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun tarixi kökləri vardır. Sovet dövründə xalqlarımız arasında iqtisadi, ticarət əlaqələri mövcud idi, Çinin yüksək keyfiyyətli malları Azərbaycanda geniş yayılmışdı. Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra münasibətlərin yeni mərhələsi başlanmışdır. Dövlət başçısı Heydər Əliyevin ÇXR-ə 1994-cü ildəki rəsmi səfəri, Çin rəhbərliyi ilə çoxsaylı görüşləri ölkələrimiz arasında dostluğun, əməkdaşlığın möhkəm təməlini qoymuşdur. Həmin səfər zamanı xeyli hökumətlərarası saziş bağlanmış, birgə bəyanat imzalanmışdır. Bu hüquqi sənədlər, cənab Tszyan Tszeminlə, cənab Li Penlə və Çinin digər rəhbərləri ilə görüşlər müstəqil Azərbaycanın tarixində mühüm hadisələrdən biri olmuşdur. Azərbaycan parlamentinin sədri indiki səfərin xalqlararası, parlamentlərarası münasibətlərin dərinləşməsində xüsusi rol oynayacağını vurğulayaraq bildirdi ki, parlamentdə dostluq qrupu fəaliyyət göstərir və həmin qrupun üzvləri görüşdə iştirak edirlər.

Cənab **Li Pen** yüksək səviyyədə qarşılandıqlarına görə minnətdarlıq edərək dedi:

- Çin və Azərbaycan xalqları arasındakı ənənəvi dostluğun kökləri qədim illərə gedib çıxır. Bizim parlament çərçivəsində də dostluq qrupu fəaliyyət göstərir. Bu səfər xalqlarımız, parlamentlərimiz arasında münasibətlərin yeni mərhələyə çatmasında mühüm rol oynayacaq. Çin Sovet İttifaqı dağılandan sonra Azərbaycanın müstəqilliyini tanıdı və onunla diplomatik əlaqələr qurdu. Biz Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir və hesab edirik ki, münaqişə sülh yolu ilə həll olunmalıdır. 1994-cü ildə Prezident Heydər Əliyevin Çinə səfəri zamanı çox vacib sənədlər imzalanmış, bununla da Çin-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı üçün möhkəm bünövrə qoyulmuşdur. Həmin səfər zamanı dövlət başçısı Heydər Əliyev, bu ilin yanvarında birinci vitse-spiker parlament sədrinin adından məni Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi.

Hörmətli qonaq 1953-cü ildə Mingəçevirdə işlədiyini, Bakıda olduğunu xatırlayaraq bildirdi ki, Bakının panoramına baxarkən onun çox

genişləndiyindən, abadlaşdığından məmnunluq duyub. Xəzər dənizinin sahilində yerləşən Azərbaycan neft-qaz ehtiyatları ilə zəngindir. Çin iqtisadiyyatı son 20 ildə böyük nailiyyətlər əldə edib. ÇKP Mərkəzi Komitəsinin rəhbərliyi altında Çin xalqı çox böyük uğurlar qazanmışdır.

Cənab Li Pen sözünə davam edərək dedi ki, sosial-iqtisadi sabitliyin əldə edilməsi bizim üçün də vacib şərtdir. Lakin bu sahədə problemlər az deyil. Parlamentin fəaliyyətində Çinin sosial-iqtisadi həyatı mühüm rol oynayır.

Söhbət zamanı hər iki tərəfi maraqlandıran digər məsələlər ətrafında da səmimi fikir mübadiləsi aparıldı.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ BAŞ NAZİRİ ARTUR RASİZADƏ ÜMUMÇİN XALQ NÜMAYƏNDƏLƏRİ MƏCLİSİ DAİMİ KOMİTƏSİNİN SƏDRİ Lİ PENİ QƏBUL ETMİŞDİR

İyunun 22-də Baş nazir Artur Rasizadə Azərbaycanda rəsmi səfərdə olan Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin sədri Li Peni qəbul etmişdir.

Hörmətli qonağı və onu müşayiət edən şəxsləri səmimi salamlayan Artur Rasizadə dedi ki, Çin kimi böyük dövlətin rəhbərlərindən biri olan Li Peni Azərbaycanda yaxşı tanıyırlar. Ölkəmizin suverenliyini, ərazi bütövlüyünü daim müdafiə edən Çin Xalq Respublikası rəhbərliyinin mövqeyinin Aərbaycanda yüksək qiymətləndirildiyini, bu səfərin Azərbaycanla Çin arasında dostluq münasibətlərinin müntəzəm inkişaf etdiyinin daha bir təzahürü olduğunu bildirən baş nazir dedi ki, 1994-cü ildə Prezident Heydər Əliyevin Çinə rəsmi səfərindən sonra iki dövlət arasında münasibətlərin yeni mərhələsi başlanmışdar. Həmin tarixi səfər zamanı yüksək səviyyədə danışıqlar aparılmış, münasibətlərimizin inkişafında mühüm rolu olan sənədlər imzalanmışdır.

Baş nazir Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra qarşılaşdığı çətinliklərdən, Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünün ağır nəticələrindən söz açaraq dedi ki, möhtərəm Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdışından sonra ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitlik yaranmış, geniş miqyasda islahatlar həyata keçirilməyə başlanmışdır.

Xəzərin Azərbaycan sektorunda iri neft və qaz yataqlarının aşkar edildiyini, onların birgə işlənilməsinə dair 19 müqavilə imzalandığını, bu məqsəd üçün 60 milyard ABŞ dolları məbləğində investisiya nəzərdə tutulduğunu söyləyən Artur Rasizadə dedi ki, ölkəmizin və bu bölgənin inkişafına zəmin yaradacaq başqa bir imkan da vardır. Bu da qədim İpək yolunun bərpası ilə bağlıdır. Qafqaz dəhlizi vasitəsilə Avropa ilə Asiyanı birləşdirən nəqliyyat xəttinin artıq işə düşdüyü bildirilirdi.

Artur Rasizadə dedi ki, Azərbaycan xalqı ÇXR-in Azərbaycan dövlətinin ərazi bütövlüyünü dəstəkləməsini yüksək dəyərləndirir. O həmçinin Çin ilə Azərbaycan arasında iqtisadi əməkdaşlığın daha da inkişaf edəcəyinə ümid bəslədiyini söylədi.

Səmimi qəbul üçün təşəkkürünü bildirən cənab Li Pen dedi ki, ÇXR Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini tanıyaraq onunla diplomatik əlaqə yaradan ilk ölkələrdən biridir. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfərini məmnunluqla xatırlayan hörmətli qonaq həmin səfər zamanı dövlətlərarası səkkiz mühüm saziş imzalandığını və bununla da Çin-Azərbaycan münasibətlərinin möhkəm təməlinin qoyulduğunu söylədi.

Öz ölkəsinin iqtisadi inkişafından, dövlətin bununla bağlı qarşıya qoyduğu məqsədlərdən söz açan **Li Pen** dedi:

- ÇXR Azərbaycanda həm dövlət sektorunun, həm də özəl sektorun inkişafına kömək edə bilər. Biz yaxşı bilirik ki, Azərbaycan mühüm strateji məkanda yerləşir və böyük iqtisadi inkişaf perspektivlərinə malikdir. Azərbaycan Xəzərdə neft hasil edən mühüm ölkədir və biz inanırıq ki, dənizdə neft hasilatının artırılması ölkənizin iqtisadiyyatının sürətlə inkişaf etməsinə zəmin yaradacaqdır.

Çin Xalq Respublikası bu fikirdədəir ki, bütün ölkələrin, o cümlədən Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü müqəddəs və toxunulmazdır. Biz Azərbaycanın suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə tərəfdar olduğumuzu bir daha təsdiqləyir, ümid edirik ki, Dağlıq Qarabağla bağlı münaqişə sülh yolu ilə ədalətlə həll edəcəkdir.

Söhbət zamanı qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlərə də toxunuldu.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ SƏDRİ TSZYAN TSZEMİN İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 1995-ci il mayın 9-da Moskvada Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszemin ilə görüşdü.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentini çox səmimi salamlayan ÇXR rəhbəri Tszyan Tszemin Heydər Əliyevin Çinə səfərini hələ də məmnuniyyətlə xatırladığını söylədi.

Heydər Əliyev Çin ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin tarixi kökləri olduğunu qeyd etdi. O, ÇXR-in işgüzar dairələrinin Azərbaycana sərmayə qoymasını arzuladığını bildirdi. Respublikamızın rəhbərinin fikrincə ölkələrimizin sıx iqtisadi əməkdaşlığı xalqlarımızı bir-birinə daha da yaxınlaşdırar və dövlətlərimiz arasında münasibətləri möhkəmləndirər.

Prezident Heydər Əliyev Çində aparılan iqtisadi islahatların Azərbaycan üçün çox maraqlı olduğunu və bu təcrübəni öyrənmək üçün nümayəndə heyətləri mübadiləsinə ehtiyac duyulduğunu vurğuladı.

Daha sonra o, Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü, torpaqlarımızın bir qisminin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunması və bu ərazilərdən bir milyondan çox vətəndaşlarımızın qaçqın düşməsi barədə Tszyan Tszeminə ətraflı məlumat verdi.

Çin Xalq Respublikasının Sədri bu məlumat üçün Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirdi və onu əmin etdi ki, ÇXR Azərbaycanın ədalətli mövqeyini, haqq işini bütün beynəlxalq təşkilatlarda müdafiə edəcəkdir.

Görüşün sonunda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR-in Sədri Tszyan Tzemini ölkəmizə rəsmi səfərə dəvət etdi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASI XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ TSYAN TSİÇEN İLƏ GÖRÜŞÜ

1996-cı il aprelin 17-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan Çin Xalq Respublikası Dövlət Şurası Baş nazirinin müavini, xarici işlər naziri Tsyan Tsiçeni qəbul etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qonağı səmimi salamlayaraq onun Azərbaycana səfərinin nəticələrinin hər iki ölkə arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcəyinə əmin olduğunu bildirdi. İki il əvvəl Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərini xatırlayan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev həmin səfərdən məmnun qaldığını və ölkələrimiz arasında

əməkdaşlığa dair imzalanmış müqavilələrin əhəmiyyətini xüsusilə vurğuladı. O qeyd etdi ki, Azərbaycan tərəfi Çin ilə əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinə, inkişafına böyük diqqət yetirir və onların yeni mərhələyə daxil olması üçün mühüm addımlar atır. Çünki bir sıra məsələlərə münasibətdə Çin və Azərbaycanın mövqeyində xeyli yaxınlıq vardır.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə görüşü yüksək qiymətləndirən Tsyan Tsiçen səmimi sözlərinə görə dövlət başçısına minnətdarlığını bildirdi və Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin, Baş nazir Li Penin salamlarını Heydər Əliyevə çatdırdı. Bildirdi ki, Çin Xalq Respublikasının rəhbərləri Azərbaycan Prezidentinin Çinə səfərini xatırlayırlar. Həmin səfər ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. ÇXR xarici işlər naziri onu da söylədi ki, ölkələrimiz, xalqlarımız arasında əlaqələrin dərin kökləri vardır. Bu gün həmin əlaqələrin inkişafı üçün heç bir maneə yoxdur.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çin Xarici Siyasət İdarəsinin rəhbəri ilə söhbətində dövlətlərarası münasibətlərə, beynəlxalq xarakterli bir sıra məsələlərə toxunuldu, səmərəli fikir mübadiləsi oldu. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycan suverenlik, ərazi bütövlüyü, sərhədlərin toxunulmazlığı prinsiplərini daim müdafiə edərək bir ölkənin digərinə təcavüzünü, bütün formalarda olan terror aktlarını qətiyyətlə pisləyir. Azərbaycan Respublikası müstəqillik yolunu seçib və bu yolla inamla addımlayır.

Söhbət zamanı Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Ermənistan Respublikasının Azərbaycana təcavüzünü, torpaqlarımızın 20 faizinin işğal altında olmasını, bir milyondan çox qaçqın ordusunun yaranmasını qonağın nəzərinə çatdırdı. Bildirdi ki, bütün bunlara baxmayaraq Azərbaycan münaqişənin sülh yolu ilə həllinə nail olmağa çalışır. Bu məsələlər barədə fikir mübadiləsi Çin və Azərbaycan arasında münasibətləri daha da möhkəmləndirmiş olar.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikası Dövlət Şurasının Sədri Tszyan Tszemini və Baş nazir Li Peni Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət etdi.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ AZƏRBAYCANDAKI SƏFİRİ SYA ŞUYUYANI QƏBUL ETDİ

1993-cü il iyunun 25-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini icra edən Azərbaycan Respublika Ali Sovetinin sədri Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Sya Şuyuyanı qəbul etmişdir.

Sya Şuyuyan Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin Sədrinin Heydər Əliyevə göndərdiyi təbrik teleqramını Azərbaycan parlamentinin rəhbərinə təqdim etdi və ona öz ölkəsinin dövlət rəhbərlərinin salamlarını yetirdi. Heydər Əliyev Çin kimi nəhəng bir ölkənin dövlət başçılarının onu salamladığından məmnun olduğunu bildirərək, səmimi təbrik üçün ÇXR parlamentinin rəhbərinə onun təşəkkürünü çatdırmağı səfirdən xahiş etdi.

Səfir Sya Şuyuyan dedi: İyunun 24-də Milli Məclis Prezident səlahiyyətlərini Zati-alilərinizə vermək barədə qərar qəbul etdi. Siz beynəlxalq aləmdə təcrübəli və nüfuzlu siyasi xadim kimi tanınırsınız. Azərbaycanın çox ağır bir dövründə Sizə ölkənin ən yüksək vəzifəsi tapşırılmışdır. Mən əminəm ki, Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycan bu çətin vəziyyətdən xilas olub sabitliyə, sülhə və yüksək inkişaf yoluna qədəm qoyacaq. Bu işdə Sizə uğurlar diləyirəm.

Heydər Əliyev səmimi sözlərə və xoş arzuya görə səfirə təşəkkür edərək dedi: Həqiqətən Azərbaycan çox ağır və məsuliyyətli günlərini yaşayır. Ölkəmizin iqtisadi böhran keçirdiyi aydındır. Digər tərəfdən, Azərbaycan xalqı özünün ərazi bütövlüyünü qorumaq üçün 5 ildən artıqdır ki, erməni işğalçıları ilə müharibə aparır. Bütün bunlarla yanaşı, son günlər baş vermiş hadisələr, xüsusilə respublika Prezidenti Əbülfəz Elçibəyin Bakını tərk etməsi vəziyyəti daha da ağırlaşdırmışdır.

Heydər Əliyev ayın son hadisələri barədə səfirə ətraflı məlumat verərək bildirdi ki, bizim nə baş nazirimiz, nə müdafiə nazirimiz, nə daxili işlər nazirimiz, nə də milli təhlükəsizlik nazirimiz var. Əlbəttə, Milli Məclisin son qərarı ilə mənim üzərimə böyük məsuliyyət qoyulub. Ancaq mən çalışacağam ki, bütün imkanlarımdan, təcrübəmdən istifadə edib siyasi qüvvələrlə, xalqla birgə ölkəni bu ağır vəziyyətdən çıxarım.

Heydər Əliyev ümidvar olduğunu bildirdi ki, dünya dövlətləri, beynəlxalq ictimaiyyət Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin məlum qərarını düzgün başa düşəcək. Çünki bu qərarla biz ölkədə qardaş qırğınına səbəb olacaq vətəndaş müharibəsinin qarşısını almışıq.

* * *

1994-cü il martın 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Sya Şuyuanı onun xahişi ilə qəbul etdi.

Sya Şuyuan Heydər Əliyevə vaxt tapıb onu qəbul etdiyinə görə minnətdarlığını bildirdi və əlavə etdi ki, müstəqil Azərbaycanın Prezidentinin tezliklə Çin Xalq Respublikasına ilk səfəri olacaqdır. Bu səfəri Çin Xalq Respublikasının dövlət rəhbərləri, eləcə də Çin xalqı yüksək qiymətləndirirlər. ÇXR-in Azərbaycandakı təmsilçisi kimi mən Sizə bu səfərdə uğurlar diləyirəm. Səfir eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Çin Xalq Respublikasına qarşıdakı səfəri ilə əlaqədar bu günlərdə Pekinə gedəcəyini də söylədi.

Heydər Əliyev onu Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərə dəvət etmiş dövlət rəhbərlərinə və Çin xalqına minnətdarlığını bildirdikdən sonra əlavə etdi: "Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi Çin Xalq Respublikasına bu ilk səfərimdir. Artıq səfərin müddəti dəqiqləşdirilmişdir. Hesab edirəm ki, gənc Azərbaycan dövləti üçün bu səfərin böyük əhəmiyyəti olacaqdır. Çünki belə səfərlər ilk növbədə hər iki dövlətin bütün sahələrdə əməkdaşlığına imkanlar açır".

Heydər Əliyev daha sonra əlavə etdi ki, artıq Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında diplomatik əlaqələr yaranmışdır. Elə Sizin Azərbaycandakı rəsmi fəaliyyətiniz buna misaldır. Bu səfərimiz isə Azərbaycanla Çin dövləti arasında formalaşmağa başlayan diplomatik əlaqələr üçün daha geniş yollar açacaqdır. Mən Çinin qədim və zəngin tarixinə bələdəm. ÇXR müstəqillik əldə edəndən sonra iqtisadi, siyasi və mədəni sahələrdə böyük nailiyyətlər qazanmışdır. Çin böyük dövlətdir və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının beş daimi üzvlərindən biridir. Onun dünyadakı siyasi çəkisi və nüfuzu da böyükdür. Biz bütün amilləri dəyərləndiririk və yüksək qiymətləndiririk. Ümidvaram ki, bu səfərimiz ölkələrimiz arasında mədəni, iqtisadi sahədə geniş imkanların açılmasında əhəmiyyətli rol oynayacaqdır. Bu səfəri mən səbirsizliklə gözləyirəm.

Cənab Sya Şuyuan öz növbəsində bildirdi ki, Azərbaycan xalqı kimi Çin xalqı da qonaqpərvər və mehribandır. "Ümidvaram ki, səfər vaxtı dediklərimizin canlı şahidi olacaqsınız".

Heydər Əliyev qeyd etdi ki, Çin xalqı öz müstəqilliyi uğrunda uzun müddət mübarizə aparmışdır. Artıq 45 ildir ki, Çin xalqı öz müstəqil dövlətini qoruyur və müdafiə edir. Azərbaycan Respublikası isə cəmi iki ildir ki, müstəqillik əldə edib. Azərbaycan xalqı öz dövlətinin müstəqilliyini qoruyaqoruya torpaqlarını da müdafiə edir. Ölkəmizin indiki durumundan bir səfir kimi xəbərdarsınız. Çin Xalq Respublikasına səfərimizin bizim üçün böyük əhəmiyyəti var. Ümidvaram ki, səfər iki dövlət üçün geniş perspektivli imkanlar açacaqdır.

***

1995-ci il yanvarın 11-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Bakıdakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Sya Şuyuanı qəbul etdi.

Azərbaycan - Çin əlaqələrinin son vaxtlar xeyli genişləndiyini razılıq hissi ilə qeyd edən səfir bildirdi ki, ölkələrimiz arasında xoş məramlı münasibətlərin yeni vüsətlə inkişaf etdirilməsində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə məlum səfərinin böyük rolu olmuşdur. O dedi ki, həmin səfər zamanı imzalanmış sənədlər ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın yeni mərhələsinin təməlini qoymuşdur.

Çin xalqına və onun rəhbərliyinə səmimi salamlarını çatdırmağı xahiş edən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dedi ki, respublikamız dost ölkə ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə böyük əhəmiyyət verir. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev bildirdi ki, biz ölkələrimiz arasında imzalanmış sazişlərin həyata keçirilməsinə çalışırıq. O qeyd etdi ki, Azərbaycan və Çin kimi böyük potensialı olan dövlətlərin münasibətləri həmin sənədlərlə məhdudlaşmamalı və bu sahədə iş ardıcıl davam etdirilməlidir.

Çinin son illərdə qazandığı nailiyyətlərdən, xüsusən də iqtisadi islahatlar aparmaq təcrübəsindən istifadə etməyin Azərbaycan üçün də əlverişli olduğunu söyləyən Prezident Heydər Əliyev respublikamızın qarşılaşdığı problemlərin həlli üçün bu imkanlardan faydalanmağın əhəmiyyətini qeyd etdi.

***

1995-ci il iyulun 8-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdəki səfiri, respublikamızda öz diplomatik fəaliyyətini başa çatdıraraq vətənə yola düşməyə hazırlaşan Sya Şuyuanı qəbul etdi.

Vaxt tapıb onu qəbul etdiyinə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirən səfir ölkəmizdə çalışdığı iki il dörd ay ərzində ona göstərilən diqqət və qayğıdan razılıqla söhbət açdı. Sya Şuyuan Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında dostluq münasibətlərinin daim inkişaf etdiyindən danışaraq Heydər Əliyevin Çinə səfərinin bu əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsində mühüm rol oynadığını söylədi.

Səfir Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin Azərbaycana gözlənilən səfəri barədə məlumat verdi.

Sya Şuyuanın ölkəmizdəki fəaliyyətindən razı qaldığını bildirən Heydər Əliyev dövlətlərimiz arasında əlaqələr qurulmasında və ölkəmizdə ÇXR səfirliyinin açılmasında onun xidmətlərini yüksək qiymətləndirdi. Prezident özünün Çinə səfərini və orada ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin, Dövlət

Şurasının Baş naziri Li Pen və digər rəsmi şəxslərlə görüşlərini, apardığı danışıqları məmnunluqla xatırladığını söylədi. Heydər Əliyev Çin ilə Azərbaycan arasındakı tarixi dostluq əlaqələrindən də bəhs edərək dost ölkənin iqtisadi sahədəki nailiyyətlərini xüsusi qeyd etdi. O dedi ki, iqtisadi islahatların həyata keçirilməsində Çinin zəngin təcrübəsinin öyrənilməsi respublikamız üçün çox faydalıdır.

Dövlətimizin başçısı ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminin ölkəmizə gözlənilən səfərindən bəhs edərək dedi ki, biz bu il mayın 9-da Moskvadakı görüşümüzdə də bu barədə danışmışıq. Prezidentin fikrincə, ölkələrimiz arasında iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, təhsil və digər sahələrdə əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün geniş imkanlar vardır və bu imkanlardan hərtərəfli istifadə olunmalıdır.

Görüşün sonunda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ÇXR diplomatına gələcək fəaliyyətində uğurlar arzuladı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASI SƏFİRİNİN ETİMADNAMƏSİNİ QƏBUL ETDİ

1995-ci il sentyabrın 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdəki Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Ley İnçenin etimadnaməsini qəbul etdi.

Cənab Ley İnçen Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdə Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri təyin olunması barədə etimadnaməni Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etməyi özü üçün böyük şərəf saydığını Tszyan Tszeminin və Baş nazir Li Penin səmimi salamlarını Azərbaycan rəhbərinə yetirdi. O, Çin hökuməti və xalqı adından Azərbaycan hökumətinə və xalqına yüksək ehtiramını bildirdi.

Azərbaycan Respublikasına səfir təyin edilməsindən son dərəcə şad olduğunu söyləyən cənab Ley İnçen dedi ki, bu məsul vəzifədə çalışarkən Azərbaycan və Çin arasında dostluq və əməkdaşlığın daha da inkişaf etməsi üçün səylərini əsirgəməyəcəkdir. O, bu mühüm vəzifənin yerinə yetirilməsində Azərbaycan Prezidentinin və respublika hökumətinin dəstəyinə ümid bəslədiyini bildirdi. Çin diplomatı müstəqillik yolu ilə irəliləyən Azərbaycan Respublikasına tərəqqi, xalqımıza xoşbəxtlik arzuladı.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev cənab Ley İnçeni Çinin respublikamızda Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri təyin olunması münasibətilə təbrik etdi, ÇXR-in Sədri Zati-aliləri Tszyan Tszeminin və Baş nazir Li Penin səmimi salamlarını böyük razılıqla qəbul etdiyini söylədi. Dövlət başçısı dedi ki, Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluq münasibətləri mövcuddur və biz münasibətlərin daha da inkişaf

etməsi və möhkəmlənməsi üçün hər şeyi edirik. Dünya siyasətində Çinin oynadığı rolu, dünya birliyində onun mövqeyini nəzərə alaraq biz bu münasibətlərə böyük əhəmiyyət veririk.

Heydər Əliyev bildirdi ki, Çin Xalq Respublikasının həyatını, Çin cəmiyyətində gedən prosesləri Azərbaycanda diqqətlə izləyir və bu ölkənin xalqının həyatını səciyyələndirən müsbət cəhətləri, ÇXR rəhbərliyinin fəaliyyətini məmnuniyyətlə qeyd edirlər. Azərbaycan rəhbəri Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminin dəvəti ilə bu ölkəyə rəsmi səfərini, oradakı görüşlərini dərin razılıq hissi ilə xatırladığını bildirdi və dedi ki, həmin səfərin gedişində mühüm sazişlər, sənədlər, o cümlədən ÇXR ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında birgə bəyanat imzalanmışdır. Heydər Əliyev ümid etdiyini bildirdi ki, bu sənədlər ölkələrimiz arasında münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi üçün yaxşı zəmin olacaqdır.

Prezident Heydər Əliyev dedi ki, Azərbaycan xalqı və respublikamızın hökuməti Çin Xalq Respublikasına mehriban münasibət bəsləyirlər. Biz istəyirik ki, böyük Çinin qüdrəti bundan sonra da möhkəmlənsin, Çin xalqı daha da tərəqqi etsin.

Axırda Prezident Heydər Əliyev cənab Ley İnçeni əmin etdi ki, onun Azərbaycanda səfir kimi səmərəli fəaliyyət göstərməsi üçün hər cür şərait yaradılacaqdır.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ FÖVQƏLADƏ VƏ SƏLAHİYYƏTLİ SƏFİRİ ÇJAN QOTSYANIN ETİMADNAMƏSİNİ QƏBUL ETDİ

1998-ci il sentyabrın 4-də respublika Prezidentinin iqamətgahında Çin Xalq Respublikasının, İspaniya Krallığının, Polşanın və Finlandiyanın ölkəmizə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfirləri Çjan Qotsyan, Xesus Atiensa, Miroslav Palats, Byorn Ekblomb öz etimadnamələrini Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə təqdim etdi.

ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin tərəfindən öz ölkəsinin Azərbaycanda Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri təyin olunması barədə etimadnaməsini Prezident Heydər Əliyevə təqdim etməkdən böyük şərəf duyduğunu bildirən cənab Çjan Qotsyan Çin Xalq Respublikası rəhbərliyinin səmimi salamlarını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Çin və Azərbaycan xalqlarının qədim, ənənəvi dostluq münasibətlərini yüksək qiymətləndirən səfir altı il bundan əvvəl ölkələrimiz arasında diplomatik əlaqələr yaradıldıqdan sonra əməkdaşlığımızın inkişaf etməsindən məmnunluqla söhbət açdı. Diplomat bildirdi ki, onun ölkəsi Azərbaycanla mehriban münasibətlərin inkişafına böyük əhəmiyyət verir, gələcəkdə bu əməkdaşlığın bütün sahələrdə yüksək səviyyəyə qalxmasına səylər göstərir.

Çjan Qotsyan dedi: Zati-aliləri, son illərdə Sizin rəhbərliyiniz altında ölkənizdə möhkəm ictimai-siyasi sabitlik yaranmış, iqtisadiyyat dirçəlmiş, xalqın həyat səviyyəsinin yaxşılaşması sahəsində uğurlar əldə olunmuşdur. Biz buna ürəkdən sevinir və inanırıq ki, Azərbaycan xalqı dirçəliş və tərəqqi yolunda bundan sonra da böyük müvəffəqiyyətlər qazanacaqdır. Bir səfir kimi mən üzərimə düşən məsuliyyəti hiss edirəm və ölkələrimiz, xalqlarımız arasında dostluq və əməkdaşlığın naminə səylərimi əsirgəməyəcəyəm. Mən bu yolda Zati-alinizin və Azərbaycan hökumətinin dəstəyinə böyük ümid bəsləyirəm. Sizə uzun ömür, möhkəm cansağlığı, xalqınıza əmin-amanlıq və firavanlıq arzulayıram.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

- Hörmətli səfirlər, mən sizin etimadnamələrinizi məmnuniyyətlə qəbul edirəm. Azərbaycanda öz ölkələrinizin səfiri kimi göstərəcəyiniz fəaliyyətdə sizə uğurlar arzulayıram.

Çin Xalq Respublikası, İspaniya, Polşa və Finlandiyanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirləri bu gün işə başlayırlar. Mən bu hadisəni Çin Xalq Respublikası, İspaniya, Polşa və Finlandiya ilə Azərbaycan arasındakı diplomatik, dostluq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində mühüm addım hesab edirəm.

Hörmətli səfirlər, sizin təmsil etdiyiniz ölkələrlə Azərbaycan arasında olan əlaqələr bizi məmnun edir və biz bu əməkdaşlığın inkişaf etməsinin, genişlənməsinin tərəfdarıyıq. Biz bunun üçün öz tərəfimizdən bundan sonra da lazımi tədbirlər görəcəyik.

Güman edirəm ki, yeni təyin olunmuş səfirlər kimi siz Azərbaycanın dövlət və hökumət orqanları, ictimai təşkilatları ilə və bütün ictimaiyyətlə sıx əlaqə saxlayacaqsınız və ölkələrimiz arasındakı əlaqələrin inkişaf etməsinə xidmət göstərəcəksiniz.

Mən Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin, İspaniya Kralı Birinci Xuan Karlosun, Polşa Prezidenti Aleksandr Kvasnevskinin, Finlandiya Prezidenti Marti Ahtisaarinin salamlarını və xoş arzularını böyük məmnuniyyətlə qəbul edirəm. Rica edirəm ki, mənim səmimi salamlarımı və xoş arzularımı ölkələrinizin başçılarına çatdırasınız.

Çin Xalq Respublikasına rəsmi səfərimi, cənab Tszyan Tszeminlə apardığımız danışıqları və ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün imzaladığımız sənədləri böyük məmnuniyyətlə xatırlayıram.

NATO-nun və Avropa-Atlantika Əməkdaşlıq Şurasının üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının 1997-ci ilin 8-9 iyulunda Madriddəki Zirvə görüşündə Kral Birinci Xuan Karlos ilə, Baş nazirlə keçirdiyim görüşləri, apardığımız çox səmərəli danışıqları və İspaniya ilə əlaqədar

gözəl təəssüratlarımı da həmişə məmnuniyyətlə xatırlayıram.

Polşa Prezidenti cənab Kvasnevski ilə bir neçə dəfə görüşlərim olmuşdur. Xüsusən cənab Kvasnevskinin dəvəti ilə mənim Polşaya rəsmi səfərim zamanı danışıqlarımız, söhbətlərimiz və imzaladığımız sənədlər Polşa ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələrin inkişafı üçün böyük bir mərhələ açmışdır. Mən ümidvaram ki, bu sənədlərin icra olunması nəticəsində bizim əməkdaşlığımız, dostluğumuz daha da genişlənəcəkdir.

Finlandiya ilə Azərbaycan arasındakı əməkdaşlıq bizim tərəfimizdən müsbət qiymətləndirilir. Finlandiyanın Prezidenti cənab Ahtisaari ilə mənim beynəlxalq təşkilatların toplantılarında çox əhəmiyyətli görüşlərim və danışıqlarım olmuşdur. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün yaradılmış Minsk qrupunun həmsədri kimi Finlandiyanın 1997-ci ilin əvvəlinə qədərki fəaliyyətini biz yüksək qiymətləndiririk. Mən həmin illərdə bizim ölkələrimizin səmərəli və geniş əməkdaşlığını məmnuniyyətlə xatırlayıram. Bu günlərdə Finlandiya seyminin böyük nümayəndə heyəti Azərbaycanda olmuşdur. Biz çox səmərəli və əhəmiyyətli danışıqlar aparmışıq.

Azərbaycan ilə sizin təmsil etdiyiniz ölkələr arasındakı əlaqələr yaxşı səviyyədədir. Mən bunu yüksək qiymətləndirirəm. Ancaq qarşıda hələ çox işlər durur. Ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, sizin səfirlik fəaliyyətiniz qarşıda duran işlərin həyata keçirilməsinə kömək edəcəkdir, biz əməkdaşlığımızı genişləndirəcək və inkişaf etdirəcəyik. Azərbaycan ilə Çin Xalq Respublikası, İspaniya, Polşa və Finlandiya arasındakı əlaqələr daha da yüksəklərə qalxacaqdır. Mən bunun üçün sizə fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram. Hər birinizə cansağlığı, səadət diləyirəm. Sağ olun.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev yeni səfirlərlə xatirə şəkli çəkdirdi.

Sonra Prezident Heydər Əliyevlə səfirlər arasında səmimi söhbət oldu.

ÇXR-in səfiri cənab Çjan Qotsyan öz ölkəsinin rəhbərlərinin səmimi salamlarını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı və əmin etdi ki, o, ölkələrimiz arasında bütün sahələrdə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün üzərinə düşən vəzifənin layiqincə yerinə yetirilməsinə çalışacaqdır.

ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ BAKIDAKI SƏFİRLİYİNİN YENİ BİNASININ AÇILIŞI MƏRASİMİNDƏ

2001-ci il dekabrın 7-də Bakının mərkəzində, Xaqani küçəsində Çin Xalq Respublikası səfirliyinin yeni binasının açılış mərasimi olmuşdur.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev açılış mərasimində iştirak etmişdir.

Dövlətimizin başçısını səfirliyin binası qarşısında Çinin Bakıdakı səfiri Çjan Qotsyan səmimiyyətlə salamladı. Prezident Heydər Əliyevə gül-çiçək dəstəsi təqdim olundu.

Azərbaycan Prezidenti və Çin səfiri yeni binanın açılışını bildirən qırmızı lenti kəsdilər.

Sonra səfirliyin binasının təntənəli açılış mərasimi başlandı.

Çinin və Azərbaycanın dövlət himnləri səsləndi.

Çinin Bakıdakı səfiri Çjan Qotsyan və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev mərasimdə nitq söylədilər.

ÇİNİN BAKIDAKI SƏFİRİ ÇJAN QOTSYANIN NİTQİ

Zati-aliləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, çox hörmətli cənab Heydər Əliyev!

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar!

Xoş gəlmisiniz!

İcazə verin, ilk növbədə, sizin hamınıza, xüsusən, Zati-aliləri Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyinin yeni binasının açılışı ilə əlaqədar bugünkü təntənəli mərasimdə iştirak etdiyinə görə səmimi təşəkkürümü bildirim.

Bir ildən çoxdur ki, cənab Heydər Əlirza oğlu Əliyev ÇXR Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin sədri cənab Li Pen ilə birlikdə bu binanın bünövrəsini qoymuşdular və onda mən demişdim: "Bu bina Bakıda ən möhkəm binalardan biri olacaqdır". Budur, indi bu gözəl bina qarşınızda ucalmışdır. Bu binanı Çin və Azərbaycan memarları birlikdə layihələşdirmiş, Çin və Azərbaycan inşaatçıları birlikdə tikmişlər. O, Çin ilə Azərbaycan arasında və ölkələrimizin xalqları arasında möhkəm dostluğun rəmzidir. Bu, MDB ölkələrində Çin diplomatik nümayəndəliyinin ikinci binasıdır və biz onu Çinin Rusiyadakı səfirliyindən sonra tikmişik. Bu fakt özlüyündə çox şeyə dəlalət edir. Bu bina Bakıda ötən ilin axırlarında baş vermiş güclü zəlzələyə tab gətirdi və salamat qaldı. Bu, onu təcəssüm etdirir ki, Çin və Azərbaycan rəhbərlərinin daimi qayğısı sayəsində ölkələrimiz və xalqlarımız arasında yaradılmış dostluq həyatın bütün qasırğalarına və maneələrinə tab gətirəcəkdir. Bununla əlaqədar ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluğa və əməkdaşlığa daimi qayğısına görə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə dərin təşəkkürümü bildirmək istərdim.

Diqqətinizə görə sağ olun.

Zati-aliləri, hörmətli cənab Prezident, indi isə icazə verin, Sizi nitq söyləməyə dəvət edim.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli cənab səfir!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Çin-Azərbaycan münasibətlərində mühüm hadisə - Çin Xalq Respublikasının Bakıda, Azərbaycanda səfirliyinin yeni binasının tikintisinin başa çatması, təbii olaraq, səfirliyin fəaliyyətinin yeni mərhələsinin başlanması münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edirəm.

soruşdum ki, onu tikməyə nə qədər vaxt lazımdır. Mənə dedilər ki, tez tikəcəklər, ancaq bilməzdim ki, bu, belə tezliklə baş verəcəkdir. Çin və Azərbaycan inşaatçıları əl-ələ verib, tikintini necə tez və yaxşı keyfiyyətlə aparmaq və belə gözəl bina tikmək nümunəsi göstərdilər.

Mən ona baxdım və sonra necə bir bina olduğu barədə məlumat aldım. O, Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyi üçün və təbii olaraq, bütövlükdə Çin Xalq Respublikası üçün həqiqətən layiqli binadır.

Bu binanın tikilməsi və onun bugünkü açılış mərasimi daha bir sübutdur ki, Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasındakı dostluq münasibətləri və sıx əməkdaşlıq uğurla inkişaf edir və böyük gələcəyə malikdir.

Çin Xalq Respublikası müstəqil Azərbaycanda öz səfirliyini açmaqla, şübhəsiz, belə düşünür ki, onların burada işi və Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında münasibətlər əbədi olacaqdır, o mənada ki, Azərbaycan müstəqilliyinin 10-cu ildönümünü qeyd edərək bəyan etmişdir ki, Azərbaycanın müstəqilliyi, dövlətçiliyi əbədi olacaqdır.

Bu bina, həqiqətən, Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında dostluğun rəmzidir. Biz bunu qiymətləndirir və hesab edirik ki, bu, bizə dost digər ölkələrin həm səfirlik kimi, həm də başqa nümayəndəliklər kimi Azərbaycanda akkreditə olunmuş nümayəndəlikləri üçün yaxşı nümunə olmalıdır. Əvvəla, bu, hər hansı ölkənin istənilən nümayəndəliyinin işi üçün daha yaxşı şərait yaradır. İndiki halda Çin Xalq Respublikası öz səfirliyinin fəaliyyəti üçün yaxşı şərait yaratmışdır və deməli, öz səfirliyinə böyük əhəmiyyət verir, bu, həm də o deməkdir ki, Azərbaycan-Çin münasibətlərinə böyük əhəmiyyət verir.

Əminəm ki, səmərəli fəaliyyət üçün belə gözəl imkanlara malik olan Çin səfirliyi, əvvəla, öz vəzifələrini daha uğurla yerinə yetirəcək, ikincisi, - bu isə bizim üçün təbii olaraq çox vacibdir, - Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında bütün sahələrdə münasibətlərin bundan sonra da inkişaf etdirilməsi və möhkəmləndirilməsi naminə daha fəal işləyəcəkdir.

Bu gün mən bir daha bəyan etmək istəyirəm ki, biz ölkəmizin – Azərbaycanın Çin Xalq Respublikası ilə münasibətlərini öz xarici siyasətimizdə mühüm bir istiqamət kimi qiymətləndiririk və çalışacağıq ki, bu münasibətlər dostluğun daha da möhkəmlənməsi naminə, həm Azərbaycan Respublikasının, həm də Çin Xalq Respublikasının mənafeyi naminə inkişaf etsin və təkmilləşsin.

Xahiş edirəm, mənim salamımı və ən xoş arzularımı cənab Li Penə yetirəsiniz və ona bildirəsiniz ki, onun indi burada olmamasına təssüflənirəm, çünki bu binanın bünövrəsini biz birlikdə qoymuşuq. Əgər bunun açılışında biz birlikdə iştirak etsəydik, bu, daha yaxşı olardı. Buna baxmayaraq, mən burada onu da təmsil edirəm. Bunu ona yetirin. Mənim salamımı və ən xoş arzularımı, Çin Xalq Respublikasının inkişafında yeni-yeni uğurlar, Çin xalqına əmin-amanlıq və tərəqqi dilədiyimizi Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminə yetirin.

Cənab səfir, bu əlamətdar hadisə münasibətilə mən Sizi təbrik edirəm, səfirliyin bütün əməkdaşlarını təbrik edirəm və inanıram ki, binanızın imkanlarından münasibətlərimizin daha da genişlənməsi üçün səmərəli istifadə edəcəksiniz. Məmnunam ki, bu bina bizim gözəl Bakımızın, kiçik olsa da, daha bir guşəsinə yaraşıq verir.

Şəhərimizin bir çox əsrlər boyu təşəkkül tapıb formalaşmış özünəməxsus arxitekturası var. XX əsr ərzində şəhərsalma fəaliyyətinin inkişafı üçün çox işlər görülmüş və Bakı şəhərində çox binalar tikilmişdir.

İndi isə, Azərbaycanın müstəqilliyi illərində, böyük iqtisadi və sosial çətinliklərə baxmayaraq, Bakı şəhəri tikilir. Əsasən özəl biznes hesabına, eyni zamanda dövlət vəsaiti hesabına da tikilir. Bunlar yeni binalardır – yaşayış binaları, inzibati binalardır. Təbii ki, onlar özünün yeni arxitektura görkəmi ilə Bakı şəhərini bəzəyir, hərçənd biz hesab edirik ki, şəhər özlüyündə çox gözəldir. Odur ki, hər bir belə tikinti, - əlbəttə, mən xarici və daxili tərtibatı memarlıq baxımından yaxşı olan hər hansı bir binanın tikintisini nəzərdə tuturam, - təbii olaraq, Bakı şəhərinin imkanlarını genişləndirir və ona yaraşıq verir.

Biz bu binanın tikilməsinə şadıq, ona görə ki, səfirlik özü üçün yaxşı şərait yaratmışdır, ancaq bununla yanaşı, Bakı şəhərinin bu guşəsini də abadlaşdırmışdır. Bu, sizin üçün də yaxşıdır, bizim üçün də. Sizi bir daha təbrik edirəm və sizə burada uğurlu iş, səfirliyin əməkdaşlarına cansağlığı və firavanlıq, Çin xalqına sülh, əmin-amanlıq və gözəl gələcək arzulayıram.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi böyük diqqətlə dinlənildi və gurultulu alqışlarla qarşılandı.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev səfirliyin yeni binasını gəzdi. Səfir Çjan Qotsyan dövlətimizin başçısına Çin xalq sənətkarlarının binanın interyerini bəzəyən əl işləri barədə məlumat verdi. Bunlar Çin xalqı üçün rəmzi məna daşıyan, habelə Böyük İpək yolunu təcəssüm etdirən işlər idi. Binaya baxış zamanı Azərbaycan Prezidentinə tikintinin bünövrəsinin qoyulmasını əks etdirən videokadrlar nümayiş etdirildi.

Bina ilə tanışlıqdan sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev açılış mərasimində iştirak etmiş qonaqları, xarici ölkələrin Bakıda akkreditə olunmuş səfirlərini səmimiyyətlə salamladı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ YARANMASI GÜNÜ MÜNASİBƏTİ İLƏ TƏŞKİL OLUNMUŞ RƏSMİ QƏBULLARDA

Çin Xalq Respublikasının yaranmasının 46-cı il dönümü münasibətilə ÇXR-in Azərbaycandakı səfirliyi 1995-ci il sentyabrın 29-da qəbul təşkil etdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda iştirak edirdi.

Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfiri Ley İnçen qonaqları salamlayaraq dedi: Bu gün Çin xalqının milli bayramı münasibətilə təşkil olunmuş qəbulda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin iştirak etməsindən hədsiz sevinc hissi duyuruq. Bizə yüksək şərəf göstərildiyinə görə çox minnətdarıq.

Səfir qeyd etdi ki, indi Çində təkcə iqtisadiyyatda deyil, siyasətdə, başqa sahələrdə də islahatlar aparılır. İslahatlar uğurla gedir və başlıca vəzifəmiz sosialist bazar iqtisadiyyatı yaratmaqdır. Diplomat dedi ki, bu, mürəkkəb, çətin vəzifədir, lakin biz məqsədimizə çatacağımıza əminik.

Cənab İnçen Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluqdan danışarkən qeyd etdi ki, bu dostluğun kökləri uzaq keçmişə gedib çıxır. Ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradıldıqdan sonra isə bu

dostluq və əməkdaşlıq əlaqələri müvəffəqiyyətlə inkişaf edir. Diplomat Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ÇXR-ə rəsmi səfərinin böyük uğurla keçdiyini qeyd etdi. O dedi ki, səfər zamanı çox mühüm sənədlər imzalanmışdır və bunlar ölkələrimizin dövlətlərarası münasibətlərinin durmadan inkişafı üçün möhkəm zəmin yaratmışdır. ÇXR bu münasibətlərin inkişafına böyük əhəmiyyət verir. Cənab Ley İnçen əmin olduğunu bildirdi ki, Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlər bundan sonra da inkişaf edəcək və möhkəmlənəcəkdir.

Çıxışının sonunda səfir Azərbaycan Respublikasının tərəqqisi və qüdrəti şərəfinə, Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun şərəfinə, hörmətli Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin sağlığına, qəbulda iştirak edənlərin hamısının sağlığına badə qaldırmağı təklif etdi.

Sonra Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyev nitq söylədi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli cənab səfir!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Çin Xalq Respublikasının yaranmasının 46-cı ildönümü münasibətilə, bu bayram münasibətilə mən sizin hamınızı, böyük Çin xalqını ürəkdən təbrik edirəm və Çin xalqına xoşbəxtlik, firavanlıq arzulayıram.

Çin Xalq Respublikası yaranandan indiyə qədər - 46 il ərzində öz ölkəsinin inkişafı üçün çox böyük işlər görmüşdür. Görülən işlər Çin xalqının rifahını yaxşılaşdırıb, ÇXR-in dünya miqyasında mövqelərini möhkəmləndiribdir.

Çin böyük bir ölkədir, Çin xalqı böyük bir xalqdır. Çin xalqının qədim, zəngin tarixi var. Bu xalq dünya mədəniyyətinə, sivilizasiyasına böyük töhfələr veribdir. Çin xalqının bəşəriyyət qarşısındakı xidmətləri daim yüksək qiymətləndirilib. İndi, yeni şəraitdə, - XX əsrin ortalarından, 1949-cu ildən Çin xalqı yeni bir həyat qurmağa başlayıb. Çin Xalq Respublikası və onun rəhbərləri Çin xalqını tutduqları yol ilə aparırlar. Doğrudan da, bu müddətdə Çin Xalq Respublikasında çox ciddi və səmərəli iqtisadi islahatlar həyata keçirilib. Bunlar Çin xalqının tarixinə, ənənəsinə və ölkənin daxili siyasətinə uyğun olan islahatlardır və Çin xalqına böyük faydalar gətiribdir. Biz bunları keçən il ÇXR-də rəsmi səfərdə olarkən öz gözümüzlə gördük və yaxından tanış olmaq imkanı əldə etdik.

Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında dostluq əlaqələri yaranıbdır. ÇXR BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvüdür. ÇXR bu beynəlxalq təşkilatın Təhlükəsizlik Şurasında həmişə ölkələrin, xalqların milli azadlıq və öz dövlət müstəqilliyini əldə etmək səylərinə tərəfdar olubdur. Azərbaycan Respublikası yaranandan ÇXR respublikamızın milli

azadlığını, dövlət müstəqilliyini tanıyıb və beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusən BMT-də ölkəmizlə sıx əməkdaşlıq edib.

Məlumdur ki, Azərbaycan Respublikası Ermənistan tərəfindən təcavüz altındadır və bu təcavüz nəticəsində ölkəmizin həyatında çox faciəli hadisələr baş veribdir. Bu məsələlər, xüsusən Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi ilə əlaqədar məsələlər beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən BMT Təhlükəsizlik Şurasında müzakirə olunub. Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsi ilə əlaqədar BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qətnamələrə ÇXR-in daimi nümayəndəsi həmişə səs verib, tərəfdar olubdur.

Ölkələrimiz arasında əlaqələr inkişaf etməkdədir. Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin dəvəti ilə keçən il mən ÇXR-də rəsmi səfərdə olmuşam. Bu səfər zamanı ÇXR-in Sədri cənab Tszyan Tszemin ilə, ÇXR Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Pen ilə, başqa rəhbər şəxslərlə bizim çox səmərəli görüşlərimiz, danışıqlarımız olmuş və dövlətlərimiz, ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsi üçün çox əhəmiyyətli sənədlər imzalanmışdır. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk və hesab edirik ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında əlaqələrin inkişaf etməsi üçün bu, böyük bir mərhələdir.

Mən və ÇXR-də mənimlə səfərdə olmuş Azərbaycan nümayəndələri bu səfərimizdən çox gözəl təəssüratlarla qayıtmışıq, görüşlərimizdən və danışıqlarımızdan çox razı qalmışıq. Orada bizə böyük qonaqpərvərlik, hörmət və ehtiram göstərilibdir. Bunlar hamısı bir daha sübut edir ki, ölkələrimiz arasındakı əlaqələr yaxşıdır, ancaq daha da inkişaf etmək imkanına malikdir. Ölkələrimiz, xalqlarımız arasında olan əlaqələrin inkişaf etməsinə biz öz tərəfimizdən çalışacağıq və səylər göstərəcəyik.

Mütəxəssislərimiz ÇXR-də gedən islahatları və onların xarakterini öyrənirlər. ÇXR-də həyata keçirilən işlər bizim üçün şübhəsiz ki, maraqlıdır və iqtisadçılarımız, xüsusən sənaye sahəsində, bazar iqtisadiyyatı yolunda fəaliyyət göstərən orqanlarımız bundan istifadə etməli, bəhrələnməlidirlər.

Bu bayram günündə mən bir daha bəyan edirəm ki, Azərbaycan Respublikası ilə ÇXR arasında olan dostluq və əməkdaşlıq bundan sonra daha sürətlə inkişaf edəcək, bu yolla getmək üçün biz öz tərəfimizdən səylər göstərəcəyik.

ÇXR-in 46-cı ildönümü münasibətilə, bayram münasibətilə mən sizi bir daha təbrik edirəm. Buradan Pekinə, Çinə Azərbaycan xalqının salamını və xoş arzularını çatdırmağı rica edirəm.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev nitqinin axırında Çin Xalq Respublikasının, Çin xalqının şərəfinə, Çin xalqının gələcək xoşbəxtliyi şərəfinə sağlıq söylədi.

* * *

ÇXR-in yaradılmasının 47-ci ildönümü münasibətilə bu ölkənin Azərbaycandakı səfirliyi 1996-cı İl sentyabrın 30-da "Gülüstan" sarayında rəsmi qəbul təşkil etdi. Qəbulda Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfir Ley İnçen və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədilər.

ÇXR səfiri Ley İnçen bu əzəmətli salona toplaşan hörmətli qonaqları - Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi, respublikamızın ictimaiyyətinin nümayəndələrini, müxtəlif ölkələrin səfirlərini, digər diplomatları salamlayaraq, Azərbaycan dövləti başçısının bu bayramda olmasının əhəmiyyətini xüsusi vurğuladı və dedi ki, bu, Azərbaycan xalqının Çin xalqına dərin hisslərinin parlaq ifadəsidir. ÇXR hökuməti və Çin xalqı adından cənab Ley İnçen bayramın bütün iştirakçılarına səmimi təşəkkürünü bildirdi.

Sonra ÇXR səfiri öz ölkəsinin ötən 47 ildə, xüsusən islahatlar siyasətinin həyata keçirildiyi 18 ildə qazandığı nailiyyətlərdən danışdı. O, Çin iqtisadiyyatının uğurlarına dair bir sıra inandırıcı rəqəmlər gətirdi. Çin iqtisadiyyatının bu uğurları nəticəsində xalqın həyat səviyyəsi nəzərəçarpacaq dərəcədə yüksəlmiş, ölkədə siyasi sabitlik yaranmış, Çində yaşayan bütün millətlərin sıx birliyi təşəkkül tapmışdır.

Cənab Ley İnçen dedi: Lakin uğurlardan danışarkən biz problem və çətinliklərimizi də başa düşürük və əminik ki, islahatlar genişləndikcə onları aradan qaldıra biləcəyik.

Sonra səfir Çinin xarici siyasət məsələləri üzərində dayandı. O dedi ki, onun ölkəsi qarşılıqlı hörmət, dövlətlərin suverenliyi və ərazi bütövlüyünün tanınması, bir-birinə hücum etməmək, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq, bərabərlik, qarşılıqlı fayda və dinc yanaşı yaşamaq prinsipləri əsasında bütün ölkələrlə dostluq münasibətlərini inkişaf etdirmək istəyir. Səfir Azərbaycanla dostluq münasibətlərinin, uzunmüddətli və sabit münasibətlərinin inkişaf etdirilməsinə Çində böyük əhəmiyyət verildiyini xüsusi nəzərə çarpdırdı. Çin diplomatı dedi: Ölkələrimiz arasında ümumi cəhətlər çoxdur və əlaqələrimizin gələcək inkişafına mane ola biləcək heç bir ciddi problem yoxdur.

Səfir Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə rəsmi səfərini xatırlayaraq dedi ki, bu səfər ikitərəfli münasibətlərin daha da inkişaf etməsinin möhkəm bünövrəsini qoymuşdur. O, Çin Dövlət Şurası Baş nazirinin müavini, xarici işlər nazirinin Azərbaycana rəsmi səfərindən də danışdı və qeyd

etdi ki, bu səfər qarşılıqlı münasıbətlərin daha da genişlənməsinə yeni təkan vermişdir.

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

- Hörmətli cənab səfir!

Möhtərəm xanımlar və cənablar!

Mən sizi, bütün Çin vətəndaşlarını, Çin xalqını böyük hadisə, bayram - Çin Xalq Respublikası yaranmasının 47-ci ildönümü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və Çin xalqına xoşbəxtlik, tərəqqi və yeni uğurlar arzulayıram. Mən buraya, Çin Xalq Respublikasının yaranması gününə həsr edilmiş bayrama çox böyük hörmət hissi ilə gəldim.

Çin Xalq Respublikasının 47 ili ərzində Çin xalqı çox böyük müvəffəqiyyətlərə nail olmuşdur. Çin iqtisadi islahatların həyata keçirildiyi illərdə xüsusilə heyrətamiz uğurlar qazanmışdır. İslahatlar böyük nəticələr vermişdir. Bu müvəffəqiyyətlər Çin iqtisadiyyatını iti sürətlə inkişaf etdirmiş, xalqın rifahını yüksəltmiş, ölkənin iqtisadi potensialını möhkəmlətmiş və Çin Xalq Respublikasının şöhrətini bütün dünyada artırmışdır.

Çin xalqının əldə etdiyi uğurlar təbii olaraq sevindirir, çünki dünyanın böyük bir ölkəsi kimi Çin xalqı seçdiyi yolla, müstəqillik yolu ilə, Çinin, Çin xalqının xüsusiyyətinə, tarixi ənənələrinə cavab verən yolla, Çin xalqının yüksək göstəricilərə nail olduğu yolla gedir. Bu müvəffəqiyyətlər sevindirir.

Mən Çin xalqını bu müvəffəqiyyətlər münasibətilə təbrik edirəm və əminəm ki, Çin xalqı bu islahatlar yolu ilə gedərək, Çin hökumətinin müəyyənləşdirdiyi digər tədbirləri həyata keçirərək yeni uğurlara nail olacaqdır. Cənab səfirin gətirdiyi rəqəmlər Çinin iqisadi inkişafını səciyyələndirir və təbii olaraq böyük hörmət hissləri oyadır. Çin bəzi mühüm iqtisadi göstəricilər üzrə dünyada birinci yeri tutur. Lakin Çin əhalisinin sayına görə də dünyada birinci yeri tutur, məncə, ərazisinə görə də dünyada ilk yerlərdən birini tutur, bəzi digər göstəricilərə görə də dünyada birinci yeri tutur. Buna görə də burada təbii olaraq daha çox kömür də, daha çox polad da, daha çox digər məhsul da istehsal edilməlidir. Bunların hamısı çox sevindirir.

Biz bunu hörmət hissi ilə qarşılayırıq ki, Çin həm müstəqil daxili, həm də

müstəqil xarici siyasət yeridir. Müstəqil bir dövlət kimi Azərbaycan məhz belə bir mövqedə durur ki, hər bir xalq, hər bir dövlət öz məsələlərini başqa dövlətlərdən asılı olmayaraq, müstəqil surətdə həll etsin və xalqın özünün, dövlətin özünün müəyyənləşdirdiyi yolla getsin. Təkrar edirəm, bununla əlaqədar olaraq biz Çində həyata keçirilən bütün tədbirlərə hörmətlə yanaşırıq.

Çin ilə Azərbaycan arasında xoş dostluq münasibətləri yaranmışdır. Xatirimizdədir ki, Çin Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini elan etdikdən sonra tezliklə tanımışdır. Biz onu da qiymətləndiririk ki, Çin Azərbaycanda öz səfirliyinə və Azərbaycan Çində öz səfirliyinə malikdir. Yəni bizim aramızda heç də sadəcə olaraq diplomatik münasibətlər mövcud deyildir, ölkələrimizin səfirlikləri Çində və Azərbaycanda də fəal işləyirlər. Məhz bu, Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə olmasına sübutdur.

Aramızda məsafə böyükdür, biz bir-birimizdən çox uzağıq, amma bu, bütün sahələrdə, ən əvvəl iqtisadi sahədə əməkdaşlıq etməyimizə mane olmur. İndiyədək edilənlər müsbət qiymətə layiqdir. Lakin belə düşünürəm ki, Çin ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirmək və möhkəmlətmək üçün ehtiyat mənbələri və imkanlar hələ böyükdür. Odur ki, məqsədimiz, vəzifəmiz bu imkanlardan istifadə etmək və münasibətləri həm Azərbaycanın, həm də Çinin maraqları naminə genişləndirməkdir.

İki il bundan əvvəl Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminin dəvətilə mən Çinə rəsmi səfər etdim. Bu, Azərbaycanın həyatında mühüm hadisədir və Çin - Azərbaycan münasibətləri tarixində mühüm hadisədir. Pekində, Şanxayda görüşlər və söhbətlər bizə ikitərəfli münasibətlərimizlə bağlı məsələləri müzakirə etməyə, habelə bu münasibətlərin gələcək inkişafının bünövrəsini qoyan sənədlər imzalamağa imkan verdi. Mən Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminlə, Dövlət Şurasının Baş naziri cənab Li Penlə, Şanxay əyalətinin rəhbərləri və Çinin digər dövlət xadimləri ilə görüşləri və söhbətləri böyük səmimiliklə xatırlayıram. Elə Çin Dövlət Şurası Baş naziri müavininin, xarici işlər nazirinin Azərbaycana səfəri də Çin ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin inkişafında yeni addım oldu.

Biz münasibətlərimizi bundan sonra da möhkəmlədəcək və inkişaf etdirəcəyik. Biz qəti əminik ki, böyük imkanlar var və onlardan əməkdaşlığımızın inkişaf etməsi və genişlənməsi üçün istifadə etmək olar.

Bizim üçün çox əhəmiyyətlidir ki, Çin dövlətlərarası münasibətlərin beynəlxalq aləmdə qəbul olunmuş prinsiplərini, o cümlədən bir-birinin

işlərinə qarışmamaq prinsipini, ərazi bütövlüyü prinsipini, dövlət suverenliyi prinsipini daim bəyan edir. Bu prinsip ümumiyyətlə, sözsüz, məlumdur və bütün dünya tərəfindən qəbul olunmuşdur, amma təəssüf ki, Azərbaycan barəsində Ermənistan tərəfindən təcavüzlə pozulmuşdur. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü onunla pozulmuşdur ki, Azərbaycan ərazisinin bir hissəsini erməni silahlı birləşmələri işğal etmiş və öz yaşayış yerlərindən qovulmuş bir milyondan çox Azərbaycan vətəndaşı köçkün şəxs, qaçqın vəziyyətindədir və təbii olaraq sosial-iqtisadi xarakterli olduqca böyük çətinliklər çəkir.

Buna görə də Çinlə əməkdaşlığımız, Çinlə münasibətlərimiz bu prinsiplərin sarsılmazlığına əsaslanır və müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Biz öz xarici siyasətimizdə bunu əsas tuturuq ki, müstəqil bir dövlət kimi Azərbaycan, əlbəttə, öz dövlət müstəqilliyini közləməklə və öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü gözləməklə dünyanın bütün ölkələri ilə qarşılıqlı surətdə faydalı münasibətlər yaradır və bu münasibətləri inkişaf etdirir. Təkrar edirəm, bununla əlaqədar dünyada dövlətlər arasında qarşılıqlı münasibətlər barəsində baxışlarımız tamamilə uyğun gəlir və bu da münasibətlərimizin daha da inkişaf etməsi və möhkəmlənməsi üçün yaxşı zəmindir.

Şübhə yoxdur ki, Çin böyük iqtisadi potensiala və böyük təbii ehtiyatlara, böyük yeraltı sərvətlərə malikdir və konkret surətdə Çin üçün, Çin şəraiti üçün səciyyəvi olan iqtisadi islahatları həyata keçirərək, yeni böyük müvəffəqiyyətlər qazanacaqdır. Biz ürəkdən arzulayırıq ki, həqiqətən uğurlar olsun, Çin iqtisadi sahədə də, öz xalqının rifahının artması sahəsində də daha yüksək sürətlə inkişaf etsin.

Mən bayram münasibətilə Çin xalqını, Çin Xalq Respublikasının rəhbərlərini, Çinin Azərbaycandakı səfirliyini bir daha ürəkdən təbrik edirəm, Çin xalqına xoşbəxtlik, tərəqqi, öz həyatını qurmasında yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Diqqətinizə görə sağ olun.

* * *

Çinin oktyabrın 1-də qeyd olunan milli bayramı - Çin Xalq Respublikası yaradılması günü şərəfinə 1997-ci il sentyabrın 29-da Çinin Azərbaycandakı səfirliyi "Gülüstan" sarayında qəbul təşkil etdi.

Rəsmi qəbulda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev iştirak etdi. Mərasimə toplaşanlar onu səmimi qarşıladılar.

ÇXR-in və Azərbaycan Respublikasının dövlət himnləri səsləndi.

Çinin ölkəmizdəki səfiri Ley İnçen qəbulda çıxış edərək dedi ki, Çin Xalq Respublikasının keçdiyi yol yorulmadan aparılmış axtarış, islahatlar, Çinə xas xüsusiyyətli sosializm quruculuğu və böyük nailiyyətlər yoludur. Çin islahatları bundan sonra da davam etdirəcək və Den Syaopin tərəfindən salınmış bu yoldan heç vaxt dönməyəcəkdir. Bu, ÇXR Kommunist Partiyasının[11] Pekində bu yaxınlarda keçirilmiş XV qurultayında da təsdiq edilmişdir. Səfir bu qurultayı öz ölkəsi üçün olduqca böyük əhəmiyyətə malik hadisə adlandırdı.

Ley İnçen ÇXR ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı münasibətlərdən danışaraq dedi ki, son illərdə bu münasibətlər möhkəmlənərək inkişaf etmişdir. Çin öz ölkəsinin quruculuğunda, habelə beynəlxalq işlərdə Azərbaycan tərəfindən daim dəstəklənir və kömək alır. O qeyd etdi ki, dostluğumuz səmimi dostluqdur, əməkdaşlığımız isə qarşılıqlı surətdə faydalı və bərabərhüquqlu əməkdaşlıqdır. Səfir əlavə edərək bildirdi ki, son illərdə Azərbaycan və Çin rəhbərlərinin dəfələrlə keçirilmiş görüşləri ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafı prosesini sürətləndirmiş, onların əməkdaşlığının gələcək istiqamətlərini müəyyənləşdirmişdir. Nəzərə çarpdırıldı ki, Çin tərəfi bu prosesə Prezident Heydər Əliyevin çox böyük şəxsi töhfəsini yüksək qiymətləndirir, Azərbaycanın nailiyyətlərinə, iqtisadiyyatın dirçəldilməsi və inkişafı işində onun tərəqqisinə, respublikanın beynəlxalq meydanda nüfuzunun yüksəlməsinə sevinir. Səfir Çin xalqı adından ümidvar olduğunu söylədi ki, Azərbaycan xalqının məruz qaldığı müvəqqəti çətinliklər qısa müddətdə dəf olunacaq, "Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsini dincliklə aradan qaldırmaq prosesi isə səmərəli və ədalətli şəkildə həll ediləcəkdir".

Axırda Ley İnçen bütün Azərbaycan xalqına tərəqqi və xoşbəxtlik arzuladı.

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

- Hörmətli cənab səfir!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən sizi bu böyük bayram - Çin Xalq Respublikasının yaranmasının 48-ci ildönümü münasibətilə təbrik edirəm. Çin xalqına sülh, əmin-amanlıq və səadət arzulayıram.

48 il ərzində Çin xalqı böyük, möhtəşəm yol keçibdir və böyük nailiyyətlər əldə edibdir. Çin Xalq Respublikasının rəhbərləri xalqını firavanlığa, sülhə, xoşbəxtliyə doğru aparmaqdadırlar. Son günlər Çin Xalq Respublikasında ölkənin gələcək proqramının müəyyən edilməsi və ölkədə bundan sonra da ciddi iqtisadi islahatlar keçirərək iqtisadi həyatın daha da sürətlə inkişaf etdirilməsinə, xalqın rifah halının yaxşılaşdırılmasına doğru yönəldilmiş qərarlar qəbul olunması, güman edirəm ki, öz müsbət nəticələrini verəcəkdir. Biz Çin Xalq Respublikasında gedən prosesləri daim dostcasına, diqqətlə izləyirik və əldə olunan nailiyyətlərə sizin kimi sevinirik. Çünki Çin xalqı öz torpağının sahibidir, öz taleyinin həyatını istədiyi kimi qurur. Bu yaxınlarda Çin Xalq Respublikasının ərazi bütövlüyünün təmin olunması sahəsində gördüyü işləri və əldə etdiyi nailiyyətləri də biz qiymətləndiririk. Mən bu münasibətlə Çin Xalq Respublikasının hökumətini və dövlətini ürəkdən təbrik edirəm. Şübhə yoxdur ki, indiyə qədər iqtisadi islahatlar sahəsində əldə olunan müsbət nəticələr Çin Xalq Respublikasının hökuməti tərəfindən qəbul edilmiş qərarlar əsasında daha da sürətlə inkişaf edəcəkdir. Biz buna şübhə etmirik və sizin gələcək işlərinizə çox maraqla diqqət yetirəcəyik.

Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında yaranmış dostluq, əməkdaşlıq əlaqələrini də yüksək qiymətləndiririk. Məmnuniyyətlə qeyd edirəm ki, son zamanlar bu əlaqələr daha da canlanır, daha da inkişaf edir. Biz həmişə Çin Xalq Respublikası ilə bütün sahələrdə əməkdaşlıq etmək istəyirik. Əlaqələrimizi həm siyasi, həm iqtisadi, həm də mədəniyyət sahəsində daha da genişləndirmək istəyirik. Ölkələrimiz arasında indiyə qədər yaranmış əlaqələr, hesab edirəm ki, gələcəkdə bu əlaqələri daha da genişləndirmək, inkişaf etdirmək üçün yaxşı əsas yaradır. Son illər Azərbaycanın nümayəndə heyətlərinin Çin Xalq Respublikasına səfərləri və Çin Xalq Respublikasının hökumət, dövlət nümayəndələrinin Azərbaycana səfərləri və başqa işgüzar əlaqələr ölkələrimiz arasında mövcud olan münasibətləri həqiqətən daha da genişləndirmiş, daha da inkişaf etdirmişdir. Biz bunların hamısını yüksək qiymətləndiririk və öz tərəfimizdən çalışacağıq ki, bundan sonra da bu əlaqələr daha da genişlənsin, inkişaf etsin.

Çin Xalq Respublikası dünyanın böyük dövlətlərindən biridir, böyük iqtisadi potensiala malikdir, dünya siyasətində özünəməxsus yer tutur. Şübhə-

siz ki, bunların hamısı dünyanın ictimai-siyasi həyatına təsir edir. Biz bunları Çin Xalq Respublikası ilə əlaqələrimizdə, görəcəyimiz işlərdə də həmişə nəzərə alırıq. Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyinin və Azərbaycan Respublikasının Çindəki səfirliyinin mövcudluğu bu əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğunu sübut edir. Biz bundan sonra da bu əlaqələri inkişaf etdirəcəyik.

Mən Çin xalqına səadət arzulayıram. Çin Xalq Respublikasının hökumətinə bu yaxınlarda qəbul edilmiş proqramların müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsini arzulayıram.

Sizi bir daha ürəkdən təbrik edirəm, sizə və ölkənizin bütün vətəndaşlarına səadət, xoşbəxtlik arzulayıram. Sağ olun.

Qəbulda Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rasizadə, Milli Məclis sədrinin müavini Yaşar Əliyev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

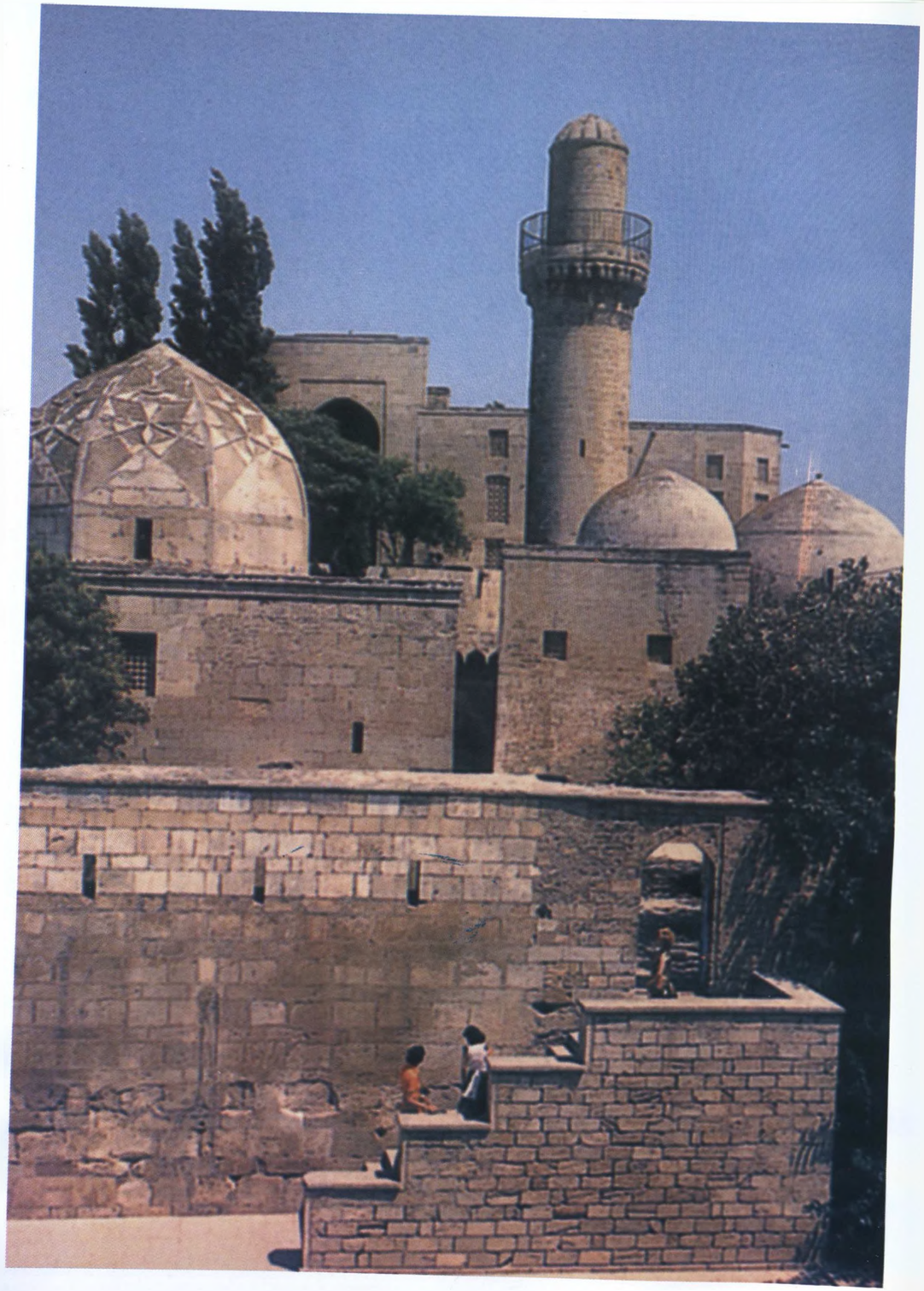

* * *

Çinin Azərbaycandakı səfirliyi Çin Xalq Respublikasının yaradılmasının oktyabrın 1-də qeyd olunan 50 illiyi münasibətilə 1999-cu il sentyabrın 30-da "Gülüstan" sarayında rəsmi qəbul təşkil etdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda iştirak etdi. Saraya toplaşanlar dövlətimizin başçısını hərarətlə qarşıladılar.

Azərbaycanın və Çinin dövlət himnləri səsləndi.

ÇXR-in Azərbaycandakı səfiri Çjan Qotsyan və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədilər.

ÇİNİN AZƏRBAYCANDAKI SƏFİRİ ÇJAN QOTSYANIN NİTQİ

- Zati-aliləri, çox hörmətli cənab Prezident Heydər Əliyev!

Zati-aliləri, çox hörmətli Milli Məclisin sədri!

Çox hörmətli Baş nazir!

Hörmətli qonaqlar, əziz dostlar, xanımlar və cənablar!

Sabah bizim xalq respublikasının 50 illik yubileyi olacaqdır. Çin xalqının bu əsrdə özünün ən axırıncı və ən əlamətdar bayramını - ÇXR-in yaradılması bayramını qeyd etməsi ərəfəsində, cənab Prezident, Sizin burada olmağınız və yüksək qonaqların burada olması qəbulumuza xüsusi rövnəq və bayram ab-havası verir. Buna görə, cənab Prezident, Sizə və bütün yüksək qonaqlara səmimi minnətdarlığımı ifadə etməyi özümə şərəf sayıram.

Bizim xalq respublikası düz yarıməsrlik şanlı və ağır yol keçmişdir. Ötən 50 ildə şan-şöhrət, səadət və qüssə-kədər, müvəffəqiyyətlər, nailiyyətlər və uğursuzluqlar çulğaşmışdır. Xalqımız yalnız son 20 ildə tarixi təcrübəni və tarixin ibrət dərsini ümumiləşdirərək, Çin Kommunist Partiyasının rəhbərliyi altında əzmlə axtarışlar apararaq özü üçün münasib sosialist inkişaf yolunu tapmışdır. Bu yol sosialist yönümlü zəmin şəraitində islahatlar və açıqlıq siyasətinin cəsarətlə və qətiyyətlə yeridilməsi ilə səciyyələnir.

50 il ərzində Çində böyük dəyişikliklər baş vermişdir. Məsələn, əgər 1949-cu ildə ölkəmizdə əsas fond cəmi 10 milyard yuandan artıq idisə, 1998-ci ilin sonuna yaxın 8,2 trilyon yuan olmuşdur. 20 illik islahatlar və açıqlıq siyasəti sayəsində ümumi milli məhsulun orta illik artımı təxminən 10 faiz təşkil etmiş və ümumi daxili məhsul 1978-ci ilin göstəriciləri ilə müqayisədə, demək olar, 21 dəfə çoxalmışdır. Çin planlı iqtisadiyyatdan sosialist bazar iqtisadiyyatına ilkin keçid mərhələsini artıq başa çatdırmış, müxtəlif iqtisadi komponentlərin - ictimai mülkiyyətin üstün rol oynadığı şəraitdə

kooperativ, özəl, müştərək və sırf xarici ukladların ahəngdar inkişafı üçün iqtisadi sistemi əslində yaratmışdır.

İqtisadi islahat tədricən dərinləşdikcə siyasi islahat, sosialist demokratiyası və qayda-qanun durmadan təkmilləşir. Qarşımızda hələ çox çətinliklər dursa da, Çin xalqı yeni əsrə doğru, yeni minilliyə doğru tam inamla gedir.

Lakin çox böyük tərəqqi qazanmağımıza baxmayaraq, Çin hələ də inkişaf etməkdə olan ölkə kimi qalır. Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin orta səviyyəsinə çatmaq üçün Çin xalqı daha 30-40 il ərzində səylər göstərməlidir. Lakin hətta onda da Çin fövqəldövlət iddiasında olmayacaq, bu, bir yana, hegemonluq iddiasına düşməyəcək, əksinə, bütün dünyada sülh və inkişaf işinə yalnız böyük töhfə verəcəkdir.

Çox hörmətli Prezident!

Dostlar!

Çin Xalq Respublikası yaranmasının 50 illiyini qeyd edərkən Çin xalqı dünyanın müxtəlif ölkələrinin sülhsevər xalqları tərəfindən bizə göstərilmiş dəstək və yardımı minnətdarlıqla xatırlayır. Xalq respublikamız yaradılmazdan əvvəl və ölkəmizdə sosializm quruluşunun başlanğıc dövründə xalqımıza o vaxtkı Sovet İttifaqının xalqları, o cümlədən də Azərbaycan xalqı mühüm dəstək vermiş və yardım göstərmişlər. Çin xalqı bunu heç zaman unutmur. Cənab Prezident, icazə verin, Çin xalqı və Çin hökuməti adından Sizə və Sizin simanızda bütün Azərbaycan xalqına səmimi təşəkkürümü bildirim.

İqtisadiyyatı inkişaf etdirmək və xalqın həyat səviyyəsini yüksəltmək üçün bizə dinc beynəlxalq şərait, dostluq, əlaqələrin və mübadilələrin genişləndirilməsi gərəkdir, dünyanın bütün ölkələri və millətlərinin bəşəriyyətin ümumi sərvəti olan sivilizasiyanın inkişafı sahəsində əldə etdikləri nailiyyətlərdən öyrənmək lazımdır. Çinin öz müstəqil və sülhpərvər xarici siyasət xəttini həyata keçirməsinin zəruriliyi məhz bununla bağlıdır. Biz böyük və kiçik, qüdrətli və ya az qüdrətli olmasından asılı olmayaraq, dünyanın bütün ölkələrinin beynəlxalq birliyin bərabər hüquqlu üzvləri olmasına tərəfdarıq. Biz hesab edirik ki, hər bir ölkənin öz xalqının seçdiyi müxtəlif həyat tərzinə və inkişaf yoluna hörmətlə, təbiətin və onun sərvətlərinin mühafizəsinə yanaşdığımız kimi eyni qayğı və diqqətlə yanaşmaq lazımdır. Yer üzündə həyat ancaq bu yolla çoxcəhətli və rəngarəng olar.

Hörmətli cənab Prezident!

Biz ideoloji mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün ölkələrlə münasibətləri, o cümlədən dostluq münasibətlərini inkişaf etdiririk. Çinlə Azərbaycan coğrafi cəhətdən bir-birindən uzaqdır. Lakin aramızdakı məsafənin böyük olmasına baxmayaraq, bizi Qədim Böyük İpək yolu və bərpa edilən yeni İpək yolu birləşdirir və yaxınlaşdırır. Maraqlarımız

baxımından ölkələrimiz arasında heç bir dərin fikir ayrılığı yoxdur, ancaq ümumi bir vəzifə - islahatlar aparmaq, iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək, xalqın həyat səviyyəsini yüksəltmək, ölkələrimizin ərazi bütövlüyünü və suverenliyini qorumaq vəzifəsi mövcuddur. Bu baxımdan xalqlarımız bir-birindən öyrənməli, bir-birini dəstəkləməlidirlər.

Ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlər yaradıldıqdan sonra dövlətlərimizin rəhbərlərinin, xüsusən Sədr Tszyan Tszeminin və cənab Prezident, zati-alinizin qayğısı ilə Çin-Azərbaycan əlaqələri sabit şəkildə inkişaf edir. Əminəm ki, Çinlə Azərbaycan arasındakı dostluğun və əlaqələrin nurlu gələcəyi var. Cənab Prezident, xahiş edirəm inanasınız, mən bundan ötrü yorulmadan səy göstərəcəyəm.

İndi isə sağlıq təklif edirəm - Çinlə Azərbaycan arasında əbədi dostluq şərəfinə! Ölkələrimizin çiçəklənməsi və qüdrəti şərəfinə! Xalqlarımızın səadəti və əmin-amanlığı şərəfinə!

Sədr Tszyan Tszeminin və Prezident Heydər Əliyevin sağlığına!

Burada olan bütün yüksək qonaqların və dostların səadəti, cansağlığı və əmin-amanlığı şərəfinə!

Bir daha xahiş edirəm, badələri Prezident Heydər Əlirza oğlu Əliyevin sağlığı və uzunömürlüyü şərəfinə qaldırasınız!

Diqqətinizə görə sağ olun.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

- Hörmətli cənab səfir!

- Hörmətli xanımlar və cənablar!

Sizi Çin Xalq Respublikasının milli bayramı - Çin Xalq Respublikası yaradılmasının 50 illiyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Böyük Çin xalqına sülh, əmin-amanlıq və xoşbəxtlik arzulayıram.

Təəssüflənirəm ki, tərcüməçimiz yoxdur və buna görə də möhtərəm səfir rus dilində çıxış etdi. Çin Xalq Respublikasına və onun Azərbaycandakı möhtərəm səfirinə hörmət edərək, mən öz cavab sözümü rus dilində davam etdirəcəyəm.

50 il öncə Çin torpağında olduqca böyük tarixi əhəmiyyətə malik hadisə baş vermişdir. Çinin çox zəngin, çox qədim tarixi var. Bunların hamısı bütün dünyaya, o cümlədən bizə, azərbaycanlılara yaxşı məlumdur. Amma 1949-cu ildə baş vermiş hadisə hər şeyi köklü surətdə dəyişdirmiş və Çin xalqı özünün seçdiyi yol ilə, yəni müstəqil, qeyri-asılı siyasət yeritmək, öz ölkəsinin inkişafı ilə məşğul olmaq, öz xalqı üçün daha yaxşı şəraiti təmin etmək yolu ilə getmişdir.

Cənab səfir öz nitqində Çin xalqının ötən 50 ildə və xüsusən son 20 ildə qazandığı böyük nailiyyətlərə dair çox inandırıcı, təsirli rəqəmlər və faktlar gətirdi.

Biz hər bir xalqın seçdiyi yola böyük normətiə yanaşırıq. Xalqın seçdiyi yol onun işidir. Biz hesab edirik ki, buna heç kim və heç vaxt kənardan qarışmamalıdır. Buna görə də Çin xalqının seçdiyi yol Çinin milli maraqlarına və ənənələrinə tam uyğundur və təbii ki, bütün dünyada, o cümlədən Azərbaycanda hörmət və təqdirə malikdir.

Son illərdə Çin xalqı iqtisadi və sosial islahatları həyata keçirərək böyük uğurlara nail olmuşdur. Hazırda bütün dünyada yenidənqurma, inkişaf prosesi gedir. Geridə qalan ölkələr başqa ölkələrlə ayaqlaşmaq istəyirlər. İqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş ölkələr digər kiçik ölkələrə kömək və dəstək göstərməyə çalışırlar. Dövlət müstəqilliyini bu yaxınlarda əldə etmiş ölkələr öz inkişaf yolunu - məşəqqətli, çətin, amma bununla bərabər, düzgün olan yolu keçirlər.

50 ildə Çin xalqı özünün, bu ölkənin seçdiyi sistemin ideoloji prinsiplərinə əsaslanaraq, öz həyat quruculuğunun çoxsaylı formalarını sınamışdır. Çinin son onillikdə apardığı islahatlar Çin üçün, məhz Çin üçün həqiqətən çox uğurlu, çox bəhrəli olmuşdur. Buna görə də çalışmaq lazım deyil ki, bütün ölkələrdə hər şey vahid model əsasında getsin. Çalışmaq lazım deyil ki, kiçik ölkələr böyük ölkələrin malik olduqları hər şeyi onlardan götürüb təqlid etsinlər. Çalışmaq lazım deyil ki, inkişaf etmiş ölkələrdə uğurlu idarəçiliyin, iqtisadi fəaliyyətin uğurlu nəticələr vermiş ayrı-ayrı formaları başqa ölkələrdə də elə bu cür tətbiq olunsun.

Öz inkişafının müxtəlif mərhələlərində, səviyyələrində olan ölkələr dünyada çoxdur. Təbiidir ki, hər bir ölkə öz inkişaf yolunu buna uyğun olaraq qurur və qurmalıdır. Buna heç kim qarışmamalıdır. Bax, bu baxımdan Çin öz müstəqilliyinə nail olmuşdur. Mən bu sözü daha geniş anlamda deyirəm. Yəni, Çin həmişə böyük dövlət olmuşdur, həmişə müstəqil dövlət olmuşdur. Lakin 1949-cu ildən sonra Çinin suverenliyi və müstəqilliyi Çin xalqının müasir maraqlarına cavab verən yeni forma kəsb etmişdir. Ancaq Çin oraya ixrac olunanları təqlid etməyə başlamamışdır, öz yolu ilə - milli maraqlara, üstünlük verilən milli cəhətlərə uyğun gələn islahatlar yolu ilə getmiş və nəticələrə nail olmuşdur.

Çin Xalq Respublikasının 50 illiyi günündə Çin xalqını bu böyük uğurlar münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və Çin Xalq Respublikasının rəhbərliyinə, Çin Xalq Respublikasının Sədri hörmətli Tszyan Tszeminə bu yolda yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Böyük məmnunluqla demək olar ki, Azərbaycan dövlət müstəqilliyi əldə etdikdən sonra Çin Xalq Respublikası ilə ölkəmiz arasında dostluq münasibətləri yaranmışdır. Biz bunu çox qiymətləndirir, buna böyük əhəmiyyət veririk. Biz bunu istəyirdik və indi buna malikik.

Bəli, ölkələrimiz coğrafi baxımdan bir-birindən uzaqdır. Lakin orta əsrlərdə və daha əvvəllər İpək yolu Çindən, Yaponiyadan tutmuş Avropanın ən ucqar nöqtəsinədək bu yolun üstündə yerləşən bütün ölkələri birləşdirirdisə, indi - XX əsrin sona yetdiyi, bəşəriyyətin texnika sahəsində çox böyük tərəqqiyə nail olduğu dövrdə bu məsafənin heç bir əhəmiyyəti yoxdur.

Əməkdaşlığımızı uğurlu hesab edirəm. Əlbəttə, biz istərdik ki, əməkdaşlığımız daha səmərəli olsun. Biz buna çalışırıq. Deyə bilərəm ki, Çin Xalq Respublikası tərəfindən də bu cür istək olduğunu hiss edirik. Amma razılaşmaq lazımdır ki, hər şey birdən-birə hasil olmur. Bundan ötrü vaxt gərəkdir. Belə düşünürəm ki, zaman, şübhəsiz, bizim əməkdaşlığımızın daha sıx və yaxın olmasına xidmət edəcəkdir.

Çində, Pekində artıq çoxdan Azərbaycan səfirliyinin olması sübut edir ki, Azərbaycan Çin Xalq Respublikası ilə dostluq münasibətləri saxlamaq istəyir. Məlumdur ki, gənc dövlət olan Azərbaycanın bütün ölkələrdə, dünya ölkələrinin əksəriyyətində səfirliyə malik olmaq üçün böyük vəsaiti və imkanları yoxdur. Biz bunu çox istəyirik, amma imkanlar yol vermir. Ancaq belə bir şəraitdə biz hələ beş il, hətta altı il əvvəl Çində Azərbaycanın səfirliyini açmaq haqqında qərar qəbul etdik, nəzərə alırdıq ki, bu, uğurlu əməkdaşlığımıza təkan verəcəkdir. Xoşdur ki, Çin Xalq Respublikası da Azərbaycana diqqət göstərərək, burada öz səfirliyini açmışdır. Bu səfirlik çoxdan və müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərir. Bütün bunlar bir daha və bir daha onu göstərir ki, biz əməkdaşlıq edirik və edəcəyik.

Cənab səfir, sizin kimi, biz də hesab edirik ki, hər bir ölkə - həm çox böyük, həm də kiçik ölkə öz yolu ilə getməli, bütün digər ölkələrin, o cümlədən Çinin yoluna hörmət etməlidir. Buna görə də arzu edirik ki, bizə də bu cür hörmətlə yanaşsınlar.

Ərazi bütövlüyü prinsipi ən mühüm məsələdir və siz, cənab səfir, onu xatırlatdınız. Bu, bizim məsələmiz deyildir, sizin məsələniz deyildir. Bu, beynəlxalq hüququn məsələsidir, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının əsas prinsiplərindən biridir. Ona görə də biz istəyirik ki, hər bir ölkənin,- bizim ona münasibətimizdən asılı olmayaraq,- öz ərazi bütövlüyünü, ərazi toxunulmazlığını saxlamağa imkanı olsun. Biz bunu Çinə də arzulayırıq və çalışırıq ki, Azərbaycanın da ərazi bütövlüyü saxlanılsın və möhkəmlənsin.

Erməni silahlı birləşmələri tərəfindən Azərbaycanın bəzi rayonlarının

işğal olunması ilə əlaqədar 1992-1993-cü illərdə BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qətnamələr bizim yadımızdadır. Çin Xalq Respublikasının da daimi üzvü olduğu Təhlükəsizlik Şurasının bütün daimi üzvlərinin yekdilliklə qəbul etdikləri həmin qətnamələrdə Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərindən Ermənistan silahlı birləşmələrinin qeyd-şərtsiz çıxarılması nəzərdə tutulurdu. Amma təəssüf ki, bu qətnamələr yerinə yetirilməmiş qaldı.

Bu gün biz Çinə minnətdarıq ki, o dövrdə Ermənistan silahlı birləşmələri tərəfindən Azərbaycan ərazisinin işğalı məsələsinin müzakirəsi zamanı Çin işğalçı qüvvələrin oradan qeyd-şərtsiz çıxarılmasının lehinə səs vermişdi. Bununla yanaşı, biz arzu edərdik ki, Çinin daimi üzvü və həlledici səsə malik olduğu Təhlükəsizlik Şurası öz qətnamələrinin, öz qərarlarının yerinə yetirilməsinə nail olsun. Təəssüflə demək olar ki, bu baxımdan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasında, görünür, çox şey çatışmır. İndiki halda mən bunu Təhlükəsizlik Şurasının bu və ya digər üzvünə aid etmirəm, ümumən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasına öz münasibətimizi deyirəm.

Biz hesab edirik ki, Çin də öz ərazi bütövlüyünü tamamilə bərpa etməlidir, eləcə də, zənnimcə, Çin Xalq Respublikası Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tamamilə bərpa olunması mövqelərində durur və durmalıdır.

Mən 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfərimi, çoxsaylı görüşləri və danışıqları, xüsusən də Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszemin ilə olan görüşümü və danışıqlarımı, imzaladığımız dövlətlərarası sənədləri, Şanxaya getməyimizi, islahatların gedişi ilə tanışlığı böyük səmimiyyətlə xatırlayıram. Bütün bunlar mənə çox böyük təsir bağışladı. Əlbəttə, Çinin tarixi, gedib görmək imkanına malik olduğum böyük Çin səddi də güclü təsir bağışlayır.

Bir sözlə, hesab edirəm ki, 1994-cü ildən sonra bizim aramızda daha sıx münasibətlər yaranmışdır. Mən bu münasibətləri qiymətləndirirəm, ÇXR-in Sədri cənab Tszyan Tszeminlə mənim aramda yaranmış şəxsi münasibətləri qiymətləndirirəm və bu münasibətlərin müvəffəqiyyətlə inkişafı üçün hər şeyi edəcəyəm.

Sizi bayram münasibətilə bir daha təbrik edirəm!

Böyük Çin xalqına bir daha uğurlar, səadət, sülh və firavanlıq arzulayıram!

* * *

2001-ci il oktyabrın 1-də Çin Xalq Respublikasının Azərbaycandakı səfirliyi ÇXR-in yaradılmasının 52-ci ildönümü münasibətilə "Gülüstan" sarayında rəsmi qəbul təşkil etmişdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda iştirak etmişdir. Salona toplaşanlar dövlət başçısını hərarətlə qarşıladılar.

Çinin və Azərbaycanın dövlət himnləri səsləndi.

Çinin ölkəmizdəki səfiri Çjan Qotsyan və Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev qəbulda nitq söylədilər.

ÇIN SƏFİRİ ÇJAN QOTSYANIN NİTQİ

Zati-aliləri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab Heydər Əliyev!

Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin sədri hörmətli cənab Murtuz Ələsgərov!

Hörmətli qonaqlar!

Hörmətli diplomatlar və ictimaiyyətin nümayəndələri!

İcazə verin, bizim bu ziyafətimizə təşrif buyurduğunuz üçün Sizin hamınıza öz dərin təşəkkürümü bildirim.

2001-ci il Çin ilə Azərbaycan arasında dostluq münasibətlərinin davamlı inkişaf ilidir. Bu dostluq münasibətləri ən azı üç sahədə öz aydın əksini tapmışdır. İlk öncə hər iki ölkə arasında sıx dostluq münasibətləri davam etməkdədir. Daha sonra hökumətlərimizin və xalqlarımızın bütün sahələrdə əlaqələrinin və əməkdaşlığının hərtərəfli inkişafı müşahidə olunur.

İqtisadi əməkdaşlıq inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Çoxsaylı iri şirkətlərin nümayəndələrinin Azərbaycana səfəri ölkənizin iqtisadi inkişafına onların kömək göstərmək niyyətində olduqlarını bir daha nümayiş etdirir.

Əziz dostlar!

2001-ci il Çin üçün mühüm ildir. Bu il Çinin daha sürətli iqtisadi inkişaf ilidir. Dünyada iqtisadi inkişafın zəifləməsi fonunda cari ilin birinci yarısında Çinin ümumi milli məhsulu əvvəlki ildəkinə nisbətən 7,9 faiz artmışdır. Elə bunun özünü yaxşı nəticə hesab etmək olar. Bu il Çin hökuməti iqtisadiyyatın dörd istiqamətdə inkişaf etdirilməsinin yeni strategiyasını işləyib hazırlamışdır. Birinci istiqamət ölkənin iqtisadi strukturunun daha da təkmilləşdirilməsindən, ikinci istiqamət Qərbi Çinin geniş rayonlarının böyük vüsətlə mənimsənilməsindən, üçüncü istiqamət elm və texnikanın inkişafının gücləndirilməsindən və dördüncü istiqamət gələcəkdə iqtisadiyyatın ardıcıl inkişafı üçün potensialın yüksəldilməsindən ibarətdir.

2001-ci il Çinin həyatında böyük hadisələr ilidir. Mən onlardan üçünü qeyd etmək istərdim. Bu il Çin Kommunist Partiyası yaradılmasının 80 ili tamam olmuşdur. ÇKP-nin 80 illik yubileyi münasibətilə keçirilmiş təntənəli mərasimdə ÇKP-nin Baş katibi cənab Tszyan Tszemin öz nitqində üç mühüm vəzifə haqqında ideyanı şərh etmişdir.

Əvvəla müasir mərhələdə ÇKP iqtisadiyyatda qabaqcıl texnologiyanı, yəni Çinin məhsuldar qüvvəsini daim dəstəkləməlidir. ÇKP-nın nəzəriyyəsi, proqramı, xətti, siyasəti və fəaliyyəti bütün istiqamətlərdə ictimai məhsuldar qüvvənin inkişaf qanununun tələblərinə cavab verməlidir, Çin xalqının həyat səviyyəsinin daim yüksəldilməsi üçün bu qüvvənin və xüsusən qabaqcıl məhsuldar qüvvələrin aramsız sərbəstləşdirilməsi və inkişafı tələblərini özündə təcəssüm etdirməlidir.

İkincisi, ÇKP qabaqcıl Çin mədəniyyətinin mütərəqqi istiqamətini daim təmsil etməlidir. İşin bütün iştirakçıları modernləşməyə, sülhə və gələcəyə yönəldilmiş milli elmi və kütləvi sosialist mədəniyyətinin inkişaf tələblərini hər vasitə ilə ifadə etməlidirlər. ÇKP hərəkətverici qüvvəni hər vəchlə möhkəmlətməli və ölkənin iqtisadi inkişafına və sosial tərəqqisinə intellektual dəstək verməlidir.

Üçüncüsü, ÇKP xalq kütlələrinin ümdə mənafelərini daim təmsil etməli, kütlələrin fəallığını, təşəbbüskarlığını və yaradıcılıq imkanlarını aşkara çıxarmalıdır.

Qısaca xülasə edilmiş bu tələblər indiki, yeni dövrdə partiyamızın idarəçiliyinin təməli və qüvvət mənbəyidir.

Bu il Pekin 2008-ci il - Olimpiya oyunlarının keçiriləcəyi yer seçilmişdir. Bu o deməkdir ki, dünya Çinə inanır. Bu işdə bizə dəstək verən və etimad göstərən bütün dostlarımıza, o cümlədən azərbaycanlı dostlarımıza çox minnətdarıq.

Çin 2008-ci ildə Olimpiada tarixində ən yaxşı Olimpiya oyunları təşkil etmək əzmindədir. Çinin Dünya Ticarət Təşkilatına daxil olması üçün bu il bütün danışıqlar başa çatdırılmış və bütün lazımi sənədlər hazırlanmışdır. Çinə Dünya Ticarət Təşkilatı, Dünya Ticarət Təşkilatına isə Çin gərəkdir. Çinin bu təşkilata daxil olması xarici aləmə açıqlıq siyasətində yeni mərhələdir, Çinin dünya iqtisadiyyatına inteqrasiyasında yeni mərhələdir, Çinin daha da güclənməsi və iqtisadi qloballaşma prosesində Çinin daha yaxından iştirakı deməkdir. Çin dünyada yeni siyasi və iqtisadi nizam yaradılmasına dünyanın bütün ölkələri ilə birlikdə səy göstərməyə hazırdır. İndi dünyada ciddi böhran baş verməsinə baxmayaraq, əminəm ki, bütün bəşəriyyət hökmən nurlu gələcəyə qovuşacaqdır.

İcazə verin, bəşəriyyətin nurlu gələcəyi şərəfinə, Çin ilə Azərbaycan arasında dostluq və əməkdaşlığın şərəfinə badə qaldırım. Azərbaycan xalqının səadəti və tərəqqisi şərəfinə!

Zati-aliləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevə möhkəm cansağlığı və uzun ömür arzusu şərəfinə. Onun şərəfinə!"

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev nitq söylədi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli cənab səfir!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən sizi bayram – Çin Xalq Respublikasının yaranması günü münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm və bütün Azərbaycan xalqı adından böyük Çin xalqına sülh, əmin-amanlıq və rifah arzulayıram.

Bu gün cənab səfir məni qarşılayarkən dedi ki, o, çıxışının birinci abzasını Azərbaycan dilində oxuyacaq, qalanını isə xahiş etdi ki, - onu başa düşmək lazımdır, - rus dilində oxusun. Mən ona dedim ki, etirazım yoxdur. Lakin bu halda mən bütün nitqimi Çin dilində söyləyəcəyəm. O dedi ki, Allah xatirinə, lazım deyil, çünki Siz məni pis vəziyyətə salmış olarsınız. Gəlin, növbəti bayramadək gözləyək, o vaxtadək mən Azərbaycan dilini tamamilə öyrənəcəyəm. Onda o, Azərbaycan dilində danışacaq, mən isə Çin dilində danışacağam. Ona dedim ki, mən artıq Çin dilini öyrənmişəm, bu dildə danışa bilirəm. Bir halda ki, o, məndən xahiş etmişdir, mən onun xahişini yerinə yetirməliyəm və hamıya aydın olsun deyə, rus dilində danışıram.

1949-cu il oktyabrın 1-də Çin Xalq Respublikasının yaranması

bəşəriyyət tarixində çox mühüm hadisə olmuşdur. O vaxtlar çox mürəkkəb, çətin dövr idi. İkinci Dünya müharibəsi yenicə qurtarmışdı. Bizim hamımız böyük itkilər vermişdik. Çin xalqı öz azadlığı və müstəqilliyi uğrunda mərdliklə mübarizə aparmış və 1949-cu il oktyabrın 1-də buna nail olmuşdur. Həqiqətən, indi, artıq aradan çox vaxt keçəndən sonra - 2001-ci ildə biz Çin Xalq Respublikasının yaranmasının necə mühüm tarixi hadisə olduğunu, bütün bunların dünya xəritəsində və beynəlxalq həyatda necə böyük dəyişikliklərə gətirib çıxardığını aydın görürük.

Biz dost olaraq şadıq ki, bütün bu illər ərzində Çin Xalq Respublikası xalqın seçdiyi siyasəti ardıcıl surətdə həyata keçirir və özünün milli mənafelərini əsas tutaraq öz dövlətini, iqtisadiyyatını, öz həyatını qurur. Bir şey demək olar ki, dünyada çox xalqlar, çox ölkələr, çox dövlətlər var. Onların hamısının bir yolla, bir xətlə getməli olduğunu, onların hamısının vahid standarta tərəfdar olmalı olduğunu təsəvvür etmək mümkün deyildir. Hər xalqın öz tarixi, öz mənəvi və əxlaqi dəyərləri, adətləri var. Təbii ki, müasir dövrdə hər bir ölkə bunu əsas tutaraq, öz xalqının mənafelərini əsas tutaraq, özünün uğurlu inkişafını təmin edən yolu seçir.

Çin Xalq Respublikasının seçdiyi yol, həqiqətən, böyük uğurlar gətirir. Çin əhalisinin sayına görə dünyada ən böyük ölkədir, eyni zamanda, öz iqtisadi potensialına və intellektual potensialına görə dünyanın ən iri dövlətlərindən birinə çevrilmişdir. O, beynəlxalq həyatda fəal rol oynayır.

Çin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvlərindən biridir. Deməli, BMT Təhlükəsizlik Şurası mühüm məsələləri Çinin iştirakı və iradəsi olmadan həll edə bilməz.

Burada cənab səfir Çin Xalq Respublikasının son vaxtlar əldə etdiyi iqtisadi nəticələr barədə çox inandırıcı məlumat verdi.

Bəli, bu belədir. Çin yüksək sürətlə inkişaf edir. Çin öz xalqının, öz ölkəsinin mənafelərinə uyğun olan, özünəməxsus daxili və xarici siyasətini həyata keçirir. Çin milli xüsusiyyətləri, ənənələri əsas tutaraq, öz xalqının, öz ölkəsinin tarixi xüsusiyyətlərini əsas tutaraq iqtisadi islahatlar aparır. Mənə elə gəlir ki, Çin Xalq Respublikasının uğurlarının əsasını məhz bunlar təşkil edir. ÇXR-in Azərbaycandakı səfiri bu uğurlar barədə konkret rəqəmlər gətirərək danışdı.

Biz bu uğurlara sevinirik. Çin bizim üçün dost ölkədir. Biz Çinlə dostluq münasibətləri, iqtisadi, mədəni, elmi əlaqələr, təhsil sahəsində və bir çox digər sahələrdə əlaqələr saxlayırıq. Mən 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfərimi xatırlayıram. Orada, xüsusən Pekində, Şanxayda gördüklərimin hamısı məni çox heyran etdi. Onunla heyran etdi ki, Çin iqtisadi islahatı, bazar iqtisadiyyatını öz prinsipləri əsasında apararaq böyük uğurlara nail olmuşdur. Ona görə də bu gün cənab səfir Çinin açıqlığından danışır, deyir ki, Çinə Dünya Ticarət Təşkilatı gərəkdir və eyni zamanda, Dünya Ticarət Təşkilatının da ehtiyacı var ki, Çin bu təşkilatın üzvü olsun. Artıq bu,

mühüm nəticədir, Çinin həyata keçirdiyi iqtisadi islahatlar nəticəsində nail olduğu iqtisadi qüdrətin tanınması deməkdir.

Çin çox zəngin tarixə malikdir. Mən nümayəndə heyətimizin üzvləri ilə Böyük Çin səddinə getdim və biz getdikcə daha yüksəyə qalxmağa başladıq. Doğrudur, nümayəndə heyətimin yarısından çoxu tab gətirmədi, dayandı, çünki getdikcə daha hündürə qalxmaq çətin idi. Ancaq mən qarşıma ən uca zirvəyədək qalxmaq məqsədi qoymuşdum. Qalxdım və mənimlə bir neçə adam da vardı. Bilirsinizmi, biz Böyük Çin səddi haqqında çox oxumuşduq, bunu filmlərdə də görmüşdük. Amma onu insanın özünün görməsi heç nə ilə müqayisə edilə bilməz. Bütün bunlar məni ona görə heyran etdi ki, hələ çox qədim zamanlarda Çin xalqı igidlik, mətanət göstərərək, öz ölkəsinin müdafiəsi üçün indiyədək möhkəm və sarsılmaz qalan belə böyük sədd çəkmişdir. Bu, Çin xalqının qədim dövrlərdən indiyədək istedadından xəbər verir və Çin keçmişin qalıqlarından xilas olduqdan, xalq öz demokratik respublikasını yaratdıqdan sonra bu istetad daha dolğun səkildə parlamışdır və həmin vaxtdan bəri Çin Xalq Respublikasının coşğun inkişafının yeni mərhələsi başlanmışdır.

Mən şadam ki, Çin ilə Azərbaycan arasında ən səmimi dostluq münasibətləri yaranmışdır. Biz Azərbaycanın ədalətli mənafelərinin müdafiəsində, xüsusən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin aradan qaldırılması məsələsində bütün beynəlxalq təşkilatlarda Çinin dəstəyinə ümid bəsləmişik və bəsləyirik. Mən minnətdaram ki, Çin 1992-1993-cü illərdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatında məlum qətnamələrə - Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş əraziləri heç bir şərt irəli sürmədən azad etməsini tələb edən qətnamələrə səs vermişdir. Ona görə də dostluğumuzun konkret nəticələri də var. Ancaq bununla yanaşı, mən hesab edə bilmərəm ki, Çin Xalq Respublikası ilə hərtərəfli əlaqələrin daha da genişləndirilməsi üçün bizim tərəfimizdən bütün işlər görülmüşdür. Bu, artıq gələcək üçün vəzifədir və düşünürəm ki, biz bu vəzifəni yerinə yetirmək və Çin Xalq Respublikası ilə xüsusən iqtisadiyyat, elm və mədəniyyət sahəsində daha sıx münasibətlər yaratmaq üçün dönmədən irəliləyəcəyik. İndi Çin bizim üçün təsəvvür edə bildiyimiz xəyal deyil və Azərbaycan da Çinə artıq yaxşı məlumdur. Hesab edirəm ki, 20-30-40 il bundan əvvəl Çində Azərbaycanı çox az tanıyırdılar. İndi isə tanıyırlar, özü də müstəqil, suveren Azərbaycan ilə Çin Xalq Respublikası arasındakı bərabər hüquqlu, səmimi münasibətlər sayəsində tanıyırlar. Artıq bu, bizim üçün böyük işdir. Zənnimcə, elə Çin Xalq Respublkası üçün də.

Ona görə də bu gün biz bayramı qeyd edərək, Çin xalqı ilə birlikdəyik, onun uğurlarına sevinirik. Mən sizi, bütün Çin xalqını bu bayram münasibətilə bir daha təbrik etmək və Çin xalqına, Çin Xalq Respublikasına daha böyük tərəqqi arzulamaq istəyirəm. Sağ olun.

Rəsmi qəbulda bir sıra ölkələrin Azərbaycanda akkreditə olunmuş səfirləri, digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ BAKIDAKI SƏFİRLİYİNƏ GEDƏRƏK DEN SYAOPININ VƏFATI İLƏ ƏLAQƏDAR BAŞSAĞLIĞI VERDİ

1997-ci il fevralın 25-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Bakıdakı səfirliyinə getdi.

Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyev miqyaslı siyasətçi, görkəmli dövlət xadimi, böyük islahatçı Den Syaopinin vəfatı ilə əlaqədar Çin xalqına dərin hüznlə başsağlığı verdi.

Prezident Heydər Əliyev səfirlikdəki hüzn kitabına aşağıdakı sözləri yazdı:

"Çin xalqının qarşısında böyük xidmətlər göstərmiş, görkəmli ictimai-siyasi xadim, dövlət xadimi Den Syaopinin vəfatı münasibətilə Çin Xalq Respublikasına və bütün Çin xalqına dərin hüznlə başsağlığı verirəm".

Sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının ölkəmizdəki səfiri Ley İnçenə bir daha başsağlığı verdi.

ƏLAQƏLƏR GENİŞLƏNİR

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ PARLAMENT NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 1997-ci il avqustun 30-da Prezident sarayında Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi sədrinin müavini Van Binsyan başda olmaqla ÇXR-in parlament nümayəndə heyətini qəbul etdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Çin arasında yaranmış möhkəm və etibarlı dostluq əlaqələrinin sürətlə inkişafından məmnun qaldığını bildirərək dedi ki, ölkəmizdə bu əlaqələrə böyük əhəmiyyət verir və onların genişlənməsini, dərinləşməsini arzulayır. Azərbaycan Prezidenti 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfərini, ÇXR-in Sədri Tszyan Tszemin, Baş nazir Li Pen ilə, bu böyük ölkənin digər rəsmi şəxsləri ilə görüşlərini, Pekində imzalanmış sənədləri

böyük səmimiyyətlə xatırladı. Prezident Heydər Əliyev ölkələrimizin parlamentləri arasında yaranmış əməkdaşlıqdan da razı qaldığını söyləyərək dedi ki, o, buna da böyük əhəmiyyət verir və hesab edir ki, bu əlaqələr Azərbaycan-Çin münasibətlərinin bütün sahələrdə inkişafı və möhkəmləndirilməsində çox mühüm rol oynayır. Bu baxımdan Çinin parlament nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfərinin müstəsna əhəmiyyəti var.

Prezident Heydər Əliyev ilə görüşməyi özü üçün şərəf saydığını söyləyən Van Binsyan ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminin səmimi salamını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına yetirdi. Qonaq Çin ilə Azərbaycan arasında hərtərəfli əlaqələrin intensiv inkişafını vurğulayaraq dedi ki, Prezident Heydər Əliyevin Çinə uğurlu səfəri bu inkişafın yeni mərhələsi olmuşdur. Ölkələrimizin parlamentləri arasındakı əlaqələrə dövlətimizin başçısının verdiyi düzgün qiymət, habelə dostluq və əməkdaşlığın səviyyəsini qaldırmaq üçün hər iki tərəfin səy göstərəcəyini bildirməsi Çin tərəfində ümidlər doğurdu.

Qonaq dedi ki, Çin Azərbaycan rəhbərliyinin, onun Prezidentinin öz dövlətinin müstəqilliyini qorumaq və iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək sahəsindəki səylərini dəstəkləyir, Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tanıyır. Eyni zamanda Azərbaycan Prezidentinin və hökumətinin Tayvan məsələsində Çinin prinsipial mövqeyini daim dəstəkləməsini yüksək qiymətləndirir. Nümayəndə heyətinin başçısı gələcəkdə də bu dəstəyin olacağına ümid bəslədiyini bildirdi.

Azərbaycanla iqtisadi əməkdaşlıqdan söhbət açan Van Binsyan dedi ki, Çin Xəzərdəki neft yataqlarının işlənilməsində Azərbaycan neftçiləri ilə əməkdaşlığa hazırdır, öz ərazisində dəmir yolu çəkərək TRASEKA layihəsi üzrə Avrasiya nəqliyyat dəhlizinin yaradılmasında iştirak edir. Qeyd olundu ki, ölkələrimiz arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlıq zəifdir, mal dövriyyəsinin həcmi onların çox böyük potensial imkanlarına uyğun deyildir. Bu vəziyyəti dəyişmək üçün hər iki tərəfin səy göstərməsi məqsədəuyğun sayıldı. Van Binsyan Azərbaycana 60 milyon yuan əmtəə krediti ayrılması barədə 1994-cü ildə imzalanmış sazişin əsasən Çin tərəfinin təqsiri üzündən yerinə yetirilməməsinə görə üzrxahlıq edərək bildirdi ki, onun Bakıya səfəri ərəfəsində Çinin Dövlət Şurası həmin sənədin reallaşdırılması üçün lazımi qərar qəbul edibdir.

Van Binsyan Prezident Heydər Əliyevin belə bir fikri ilə razılaşdı ki, Çin və Azərbaycan öz əlaqələrini möhkəmləndirməlidirlər, bundan ötrü qarşılıqlı əməkdaşlığı genişləndirmək, beynəlxalq məsələlərdə qarşılıqlı əlaqələrə diqqəti artırmaq lazımdır, çünki bir sıra mühüm beynəlxalq problemlər barədə hər iki ölkə oxşar mövqe tutur.

Daha sonra qonaq ölkəsindəki vəziyyətdən danışaraq dedi ki, bu il iki mühüm hadisə qeyd olunacaqdır: Honkonqun Çinə qaytarılması və ÇXR Kommunist Partiyasının qarşıdakı qurultayı. Qeyd olundu ki, nəzərdə tutulduğu kimi, iqtisadiyyatın sürətlə yüksəlməsi meyli qalmaqdadır ki, bu da islahatların aparılması və ölkənin açıq elan edilməsi ilə izah olunur və Çin bu xətti davam etdirəcəkdir. Qonaq eyni zamanda islahatların keçirilməsinə Azərbaycanın müsbət və ehtiyatla yanaşmasını düzgün saydığını bildirdi.

Van Binsyan adi bir azərbaycanlı ailəsində olarkən aldığı təəssüratını da bölüşərək dedi ki, bu ailə Prezident Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın bütün çətinlikləri aradan qaldıraraq gözəl gələcəyə yetişəcəyi barədə onun fikri ilə razılaşdı.

Hazırda öz tarixinin mürəkkəb dövrünü yaşayan Azərbaycan haqqında söylədiyi xoş sözlərə görə, Van Binsyana təşəkkürünü bildirən Prezident Heydər Əliyev dedi ki, böyük dövlət fəaliyyəti və siyasi fəaliyyət təcrübəsi olan böyük ölkənin nümayəndəsinin verdiyi qiymət çox mühüm və dəyərlidir. Azərbaycanda Çinin 1949-cu ildə təşkil edilmiş ÇXR-in tarixini, bu illər ərzində Çin xalqının keçdiyi mürəkkəb və şərəfli yolu yaxşı bilirlər. Çin xalqı öz suverenliyini, dövlət müstəqilliyini və öz prinsiplərini daim müdafiə edir.

Dövlətimizin başçısı dedi ki, mərhum Syaopinin işləyib hazırladığı və Tszyan Tszeminin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən prinsiplər əsasında Çinin coşğun inkişaf dövrü xüsusilə dəyərlidir. Çinin öz müstəqilliyini, suverenliyini və ərazi bütövlüyünü təmin etmək sahəsində göstərdiyi misilsiz səylərə Azərbaycanda böyük hörmətlə yanaşırlar. Respublikamızın rəhbəri dedi ki, Azərbaycan bu səyləri həmişə dəstəkləyib və bundan sonra da hər yerdə dəstəkləyəcəkdir.

Prezident Heydər Əliyev Honkonqun Çinin tərkibinə qaytarılması münasibətilə bütün Çin xalqını təbrik edərək bu prosesin müdrikliklə, uğurla həyata keçirilməsinə heyran qaldığını söylədi və ümidvar olduğunu bildirdi ki, ÇXR-in prinsipial siyasəti Tayvan problemini həll etməyə imkan verəcəkdir. Dövlətimizin başçısı Çin xalqını qazandığı iqtisadi uğurlar münasibətilə də təbrik etdi, ona yeni nailiyyətlər arzuladı.

Ərazi bütövlüyünün bərpa olunması ilə bağlı Çinin və Azərbaycanın oxşar problemlərinin olduğunu vurğulayan Prezident Heydər Əliyev dedi ki, ölkəmiz erməni təcavüzkarları tərəfindən zəbt edilmiş torpaqlarının azad olunması uğrunda mübarizə aparır. Dövlətimizin başçısı Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi nəticəsində ölkəmizə dəyən zərərdən, bu münaqişəyə sülh yolu ilə son qoymaq üçün Azərbaycanın gördüyü tədbirlərdən, münaqişənin həlli məsələsində respublikamızın mövqeyindən söh-

bət açdı. Prezident Heydər Əliyev bu məsələdə Azərbaycanın ədalətli mövqeyini BMT Təhlükəsizlik Şurasında dəstəklədiyinə görə ÇXR-ə minnətdarlıq etdi və bu dəstəyin gələcəkdə də davam edəcəyinə, habelə dünya birliyinin və xüsusən ATƏT-in Minsk qrupunun Lissabon zirvə görüşündə qəbul edilmiş sənədin reallaşdırılmasına nail ola biləcəyinə ümid bəslədiyini söylədi.

Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında iqtisadi əlaqələri genişləndirməyin zəruri olması ilə razılaşaraq dedi ki, Azərbaycan tərəfi özünün Xəzərdəki neft yataqlarının birgə işlənməsində Çinin iştirakına dair konkret təklifləri nəzərdən keçirməyə hazırdır. Çinin özü üçün iqtisadi baxımdan sərfəli olan Avrasiya nəqliyyat dəhlizindən istifadə etməsinə maraq göstərir. Respublikamızın rəhbərinin fikrincə, iqtisadi əməkdaşlığı genişləndirmək və inkişaf etdirmək üçün digər imkanlar da var və Azərbaycan bundan ötrü əlindən gələni əsirgəməyəcəkdir.

Van Binsyanın azərbaycanlı ailəsində olmasından məmnun qaldığını söyləyən Prezident Heydər Əliyev bildirdi ki, xalqımızın həyatı haqqında daha dolğun təsəvvür əldə etmək üçün bir neçə ailəyə baş çəkmək lazım idi. Dövlətimizin başçısı dedi ki, əgər Çin nümayəndələri azərbaycanlı qaçqınların yaşadıqları yerlərə gedib onların ağır vəziyyətini öz gözləri ilə görsəydilər, minnətdar olardı.

Ölkəmizin rəhbəri Azərbaycan və Çin xalqlarının bir-birinə böyük hörmət bəslədiyini söyləyərək vurğuladı ki, Azərbaycan bu hissləri möhkəmləndirmək üçün əlindən gələni edəcəkdir. Prezident Heydər Əliyev ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminin indi tutduğu vəzifədə qalacağını alqışladı, nümayəndə heyətinin üzvlərinə, bütün Çin xalqına uğurlar və xoş həyat arzuladı, Tszyan Tszeminə onun salamını yetirməyi xahiş etdi.

Görüşün sonunda Van Binsyan Prezident Heydər Əliyevə ənənəvi Çin üslubunda işlənmiş şəkil hədiyyə etdi.

Görüşdə Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, dövlət müşaviri Vəfa Quluzadə, Çinin Azərbaycandakı səfiri Ley Inçen iştirak edirdilər.

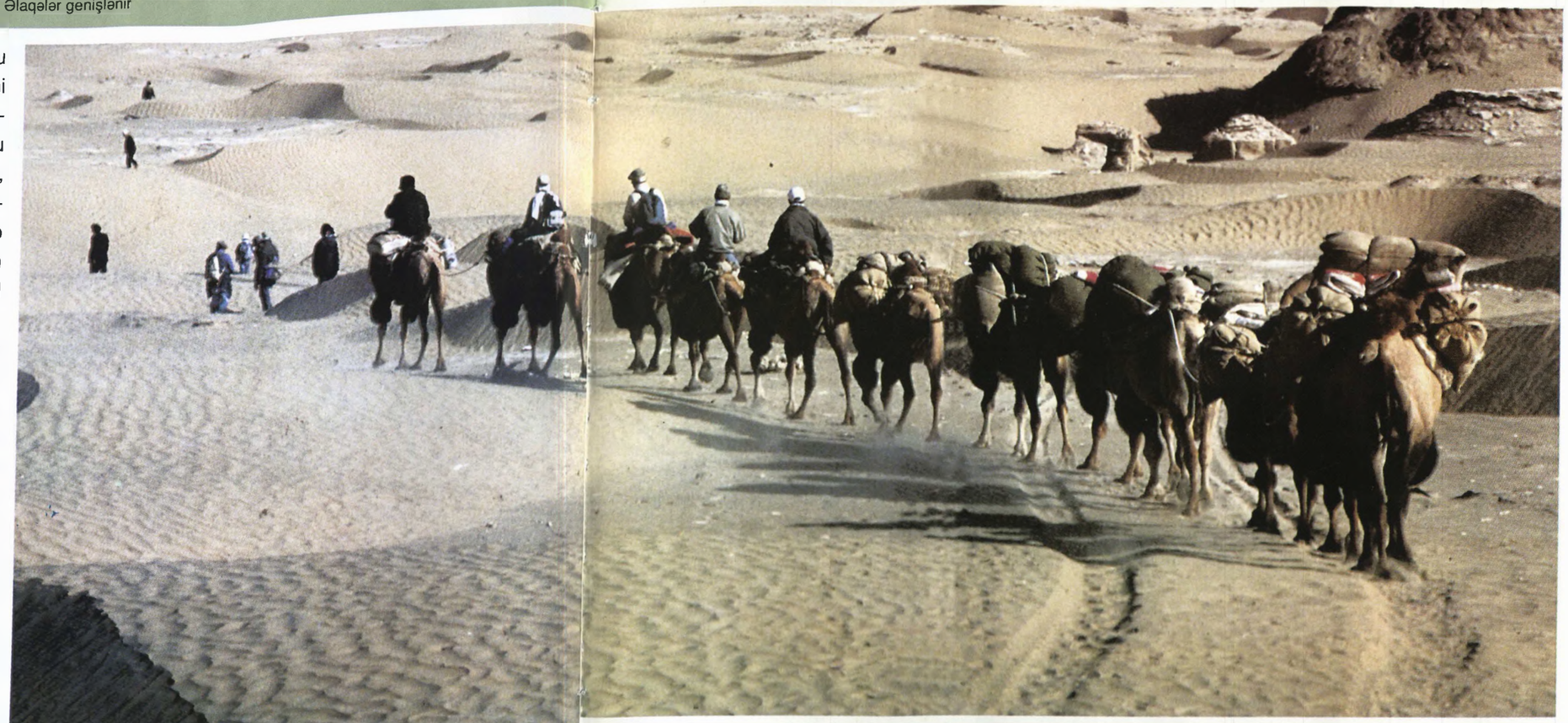

TARİXİ İPƏK YOLUNUN BƏRPASINA DAİR BAKIDA KEÇİRİLƏN BEYNƏLXALQ KONFRANSIN MATERİALLARINDAN

Bir çox yüzilliklər bundan əvvəl Şərq ilə Qərbi birləşdirmiş Böyük İpək yolu öz tarixi əhəmiyyətini və cazibəsini bizim günlərdə yenidən dirçəldir. O, yüz illər əvvəl olduğu kimi, əzəldən bir-biri ilə əməkdaşlığa və dialoqa can atan, müxtəlif mədəniyyətlərə və sivilizasiyalara mənsub dövlətlər arasında körpü olacaqdır.

Bu gün bizim müasirlərimiz vaxtilə məşhur səyyah Marko Polonun keçib-getdiyi qədim karvan yolunu yenidən mənimsəyirlər. Bu yolun ipək sapına bir çox ölkələr düzülmüşdür. Azərbaycan hələ o vaxtlar da bu nəhəng yolun əsas ticarət və nəqliyyat qovşaqlarından biri olmuşdur. O, bu günə qədər də öz nadir coğrafi mövqeyini itirməmiş, Böyük İpək yolunun bərpasının təşəbbüsçülərindən birinə çevrilmiş və 1993-cü ildə Brüssel konfransında Qafqazın və Mərkəzi Asiyanın digər yeni müstəqil dövlətləri ilə birgə qoşulduğu Avropa Birliyinin Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizinin

inkişafına texniki yardım üzrə TRASEKA proqramının fəal iştirakçısı olmuşdur.

Təsadüfi deyil ki, Tarixi İpək yolunun bərpası üzrə ilk beynəlxalq konfrans məhz Azərbaycanda toplanmışdır. Bu konfrans ölkəmizin Prezidenti Heydər Əliyevin və Gürcüstan Prezidenti Eduard Şevardnadzenin təşəbbüsü sayəsində, Avropa Birliyinin komissiyası ilə birgə keçirilir.

Bakı bu tarixi hadisəyə çoxdan və ciddi hazırlaşırdı. Respublika Prezidenti xüsusi sərəncam vermiş, təşkilat komitəsi yaradılmış və o, beynəlxalq konfransın uğurla keçirilməsi üçün böyük iş görmüşdür.

Konfransda iştirak etmək arzusunu bildirmiş dövlət başçıları, müxtəlif ölkələrin və beynəlxalq təşkilatların nümayəndə heyətləri Bakıya gəlmişdir.

1998-ci il sentyabrın 8-də səhər saat 10-da, iştirakçı ölkələrin dövlət bayraqları ilə bəzədilmiş, aparılmış hazırlıq işlərindən sonra yüksək beynəlxalq forumların keçirilməsi səviyyəsinə uyğun görkəm almış "Gülüstan" sarayında Tarixi İpək yolunun bərpası üzrə beynəlxalq konfrans təntənəli şəraitdə öz işinə başladı.

Konfransda 33 ölkənin - Azərbaycan, Avstriya, Ermənistan, Belçika, Bolqarıstan, Macarıstan, Böyük Britaniya, Almaniya, Yunanıstan, Gürcüstan, İran, İspaniya, İtaliya, Qazaxıstan, Çin, Qırğızıstan, Moldova, Monqolustan, Niderland, Norveç, Polşa, Rusiya, ABŞ, Tacikistan, Türkiyə, Rumıniya, Ukrayna, Özbəkistan, Finlandiya, Fransa, İsveç, Yaponiyanın, 13 beynəlxalq təşkilatın - Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, Avropa Birliyi Komissiyasının, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının, Müstəqil Dövlətlər Birliyinin, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının, Beynəlxalq Dəniz Təşkilatının, Dünya Bankının, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankının, İslam İnkişaf Bankının, Beynəlxalq Avtomobil Nəqliyyatçıları İttifaqının, Avropa Nəqliyyat Nazirləri Konfransının, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının, Dəmir Yollarının Əməkdaşlığı Təşkilatının nümayəndə heyətləri iştirak edirdi.

Konfransı giriş sözü ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev açdı.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN NİTQİ

Hörmətli dövlət başçıları və nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri, xanımlar və cənablar!

Bəşər sivilizasiyasının tarixində yollar, nəqliyyat xətləri həmişə çox böyük rol oynayaraq, həyatın bütün sahələrinə - siyasətə, iqtisadiyyata, mədəniyyətə təsir göstərmişdir. Bunun parlaq nümunələrindən və rəmzlərindən biri də bir çox ölkələrin və xalqların minillik tarixini, Çinin qədim mədəniyyətini, avropalıların böyük coğrafi kəşflərini, orta əsr müsəlman

intibahının nailiyyətlərini və bir sıra digər cəhətləri ehtiva etmiş qlobal, nadir hadisə olan Böyük İpək yoludur.

Azərbaycan əzəldən Böyük İpək yolunda mühüm məntəqə olmuş, Avropa ilə Asiya arasında özünəməxsus körpü rolu oynamışdır. Qafqaz, Xəzər dənizi və Qara dəniz hövzələri ölkələri inkişaf etmiş ticarət, qarşılıqlı mədəni zənginləşmə, dini dözümlülük zonasını təşkil edərək, Böyük İpək yolunun özgür tərkib hissələrindən biri olmuşlar.

Bəşər tarixinin ayrılmaz tərkib hissəsi kimi Böyük İpək yolu yüksəliş və tənəzzül dövrləri keçmişdir. Müharibələr, ideoloji və coğrafi-siyasi qarşıdurmalar, ayırıcı xətlər dövrləri başlandıqdan sonra bu yol həyatımızdan yox olaraq, gözəl bir əfsanəyə çevrilmişdir.

Lakin "soyuq müharibə" qurtardı, xalqlar müstəqillik əldə etdilər, ümumbəşəri dəyərlər, demokratik normalar, inteqrasiya prosesləri dünya siyasətində üstün yer tutdu və Böyük İpək yolu ideyasını tarixin gedişinin özü yenidən zəruri etdi.

Avropa Birliyi Komissiyasının uzaqgörən qərarını lazımınca qiymətləndirmək gərəkdir. Bu komissiyanın təşəbbüsü ilə 1993-cü ilin mayında Brüsseldə Qafqaz və Mərkəzi Asiya dövlətlərinin milli və beynəlxalq nəqliyyat, ticarət kommunikasiyalarının inkişafı strategiyasının müzakirəsinə həsr edilmiş xüsusi görüşü oldu.

Həmin görüşdə təsis edilmiş "Avropa-Qafqaz-Asiya (TRASEKA) nəqliyyat dəhlizi" proqramı Avrasiya məkanında həyata keçirilən ən dinamik, iqtisadi cəhətdən ən səmərəli layihələrdən biri oldu.

Proqramın iştirakçısı olan ölkələrin sıx əməkdaşlığı, Avropa Birliyi Komissiyasının fəal köməyi sayəsində ötən beş ildə kommunikasiya obyektlərinin modernləşdirilməsi və tikintisi, müvafiq qanunların və məcəllələrin işlənib hazırlanması, kadrlar hazırlanması, gömrük və tarif siyasətlərinin təkmilləşdirilməsi sahəsində böyük iş görülmüşdür.

Azərbaycan, Gürcüstan, Türkmənistan və Özbəkistan arasında tranzit daşımaların tənzimlənməsi haqqında 1996-cı ilin mayında Türkmənistanın Sərəxs şəhərində saziş imzalanması bu proqramın inkişafı üçün mühüm hadisə oldu. Sonralar bu sazişə başqa dövlətlər də qoşuldular. Həmin saziş sayəsində tariflər 50 faiz azaldılmış, gömrük qaydaları sadələşdirilmiş, daşımaların təhlükəsizliyi və qorunması təmin edilmişdir. Bunun nəticəsində son illərdə Transqafqaz dəhlizi vasitəsilə Avropa və Asiya arasında mal mübadiləsinin həcmi, demək olar, on dəfə artmışdır.

TRASEKA proqramının uğurla həyata keçirilməsi əməkdaşlığımızı daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq üçün, yəni Tarixi Böyük İpək yolunun bərpasına dair proqram qəbul etmək üçün zəmin yaratmışdır və konfransımız da buna həsr olunmuşdur.

TRASEKA-nın işçi qrupunun hazırladığı "Avropa-Qafqaz-Asiya" dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında əsas çoxtərəfli saziş",

onun texniki əlavələri, Bakı bəyannaməsi çox böyük iqtisadi, tarixi əhəmiyyətə malikdir.

Onların qəbul olunması Avropa, Qara dəniz, Qafqaz, Xəzər dənizi və Asiya regionlarında ticarətin inkişafına, təbii ehtiyatlardan istifadəyə və onların nəqlinə, qarşılıqlı surətdə faydalı əməkdaşlığa kömək edəcəkdir.

Tarixi Böyük İpək yolunun bərpası, yeni-yeni ölkələrin və regionların ona cəlb edilməsi xalqlarımızın yaxınlaşması və qarşılıqlı surətdə zənginləşməsi, yeni müstəqil dövlətlərin istiqlaliyyətinin və suverenliyinin möhkəmlənməsi, bu dövlətlərdə demokratik islahatların, bazar islahatlarının uğurla aparılması üçün güclü təkan verəcək, hamı üçün sülhün, səbitliyin və təhlükəsizliyin təmin olunmasına kömək göstərəcəkdir.

Böyük İpək yolu keçmişdən başlansa da gələcəyə doğru gedən yoldur. Mən inanıram ki, əgər biz əməkdaşlıq edə-edə, bir-birimizə hörmət bəsləyərək və bir-birimizi dəstəkləyərək bu yolla birlikdə getsək, o, xalqlarımızı firavanlığa və tərəqqiyə gətirib çıxaracaqdır.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

ÇİN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİNİN BAŞÇISI,
SƏFİR ÇJAN QOTSYANIN ÇIXIŞI

-Zati-aliləri, hörmətli konfrans sədri, cənab Prezident Heydər Əliyev!

Nümayəndə heyətlərinin hörmətli başçıları!

Xanımlar və cənablar!

Ən əvvəl icazə verin, Çin Xalq Respublikasının Sədri Zati-aliləri cənab Tszyan Tszeminin adından Zati-alilərinizə göndərilmiş təbrik teleqramını oxuyum:

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevə

Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizinə dair beynəlxalq konfransın açılışı münasibətilə Çin hökuməti və xalqı adından Zati-alinizi hərarətlə təbrik edirəm.

Çin Avrasiya nəqliyyat dəhlizinin tikintisi üçün Zati-alinizin göstərdiyi səyləri dəstəkləyir və qiymətləndirir, nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığı Azərbaycanla, marağı olan digər ölkələrlə möhkəmlətməyə hazırdır.

Qoy Qədim İpək yolu yenə də şəfəqlər saçsın. Konfransa böyük uğur arzulayıram.

Çin Xalq Respublikasının Sədri
Tszyan Tszemin
Pekin şəhəri, 7 sentyabr 1998-ci il"

Son illər Azərbaycan Respublikasının hökuməti kimi, Çin Xalq Respublikasının hökuməti də marağı olan digər ölkələrlə birlikdə Tarixi İpək yolunun bərpası uğrunda fəal təşəbbüs göstərir və bunun üçün çox iş görmüşdür və görür. Məsələn, bir neçə il bundan əvvəl Avrasiya kontinental magistralı istismara verilmişdir. Bu magistral Çinin Sintszyan-Uyğur Muxtar rayonunun şimal hissəsindən keçir və digər magistrallarla müqayisədə məsafəni xeyli qısaltmışdır.

Hazırda Çində "Nantszyan" dəmir yolu çəkilir. Əgər bu yol həmsərhəd ölkələrlə birləşsə, onda Zaqafqaziya və Mərkəzi Asiya ölkələrinin Sakit Okeana və Uzaq Şərqə yolu daha da qısalacaqdır.

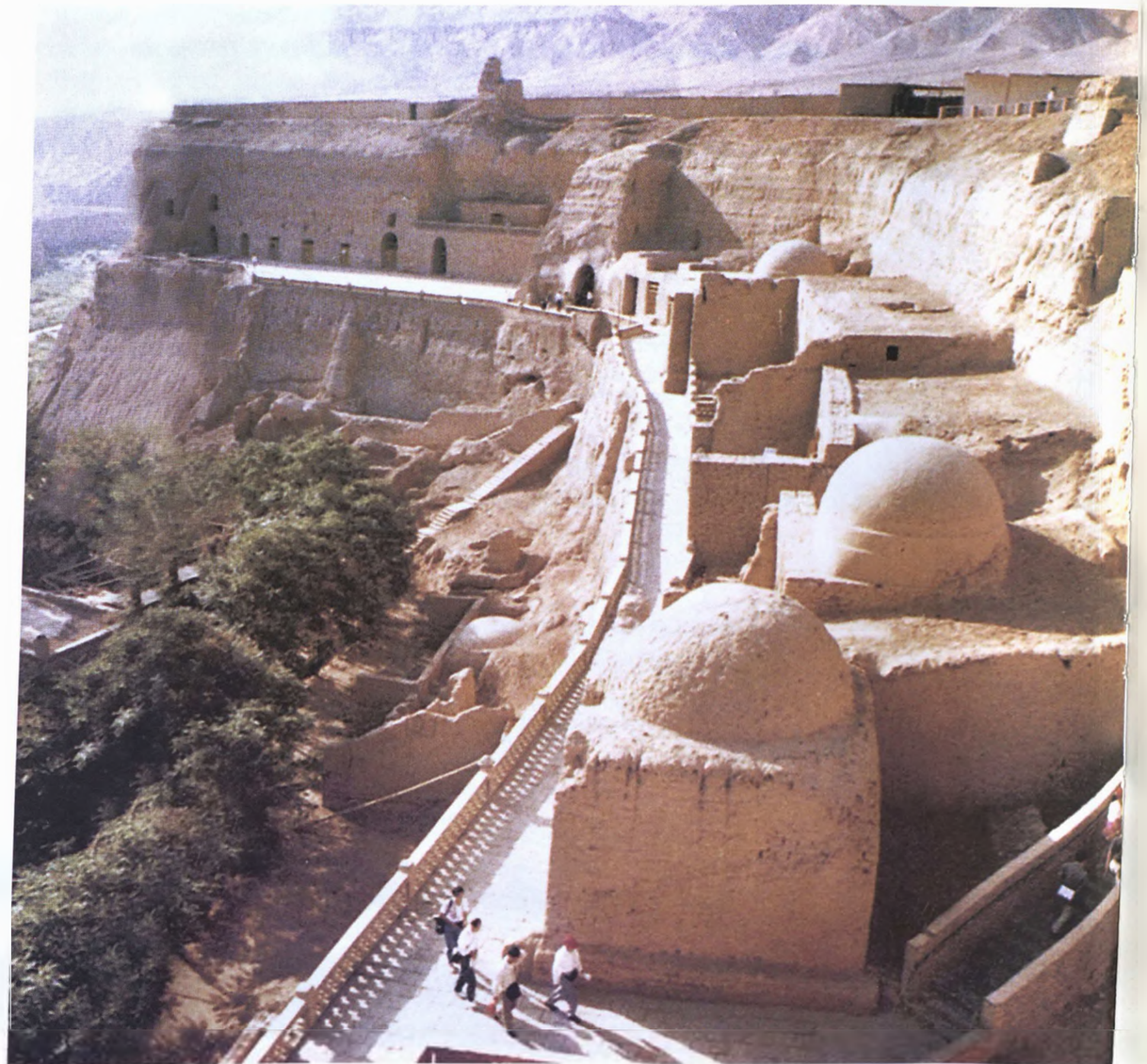

Bildiyiniz kimi, bu il Çində dəhşətli daşqın baş vermişdir. Çinin Ana çayı - Yantszı hövzəsində son 100 ildə görünməmiş daşqın olmuşdur. Çinin şimal-şərqində Sinqar çayı və Nyantszyan çayı hövzəsində son 500 ildə görünməmiş daşqın baş vermişdir. Birbaşa iqtisadi zərərin məbləği 20 milyard ABŞ dollarından artıq olmuşdur və Çin xalqı indiyədək daşqına qarşı var qüvvəsi ilə mübarizə aparır.

Buna baxmayaraq, "Nantszyan" dəmir yolunun inşası bir gün də olsa dayandırılmamışdır. Əksinə, insan və maliyyə axını güclənir, tikintinin gedişi sürətlənir. Demək olar ki, İpək yolunun çinli inşaatçıları özlərinin fəaliyyəti ilə bugünkü konfransa qoşulurlar.

Bir daha konfransa böyük uğur arzulayıram. Qoy Zaqafqaziya, Mərkəzi Asiya regionlarında, habelə Avropada və bütövlükdə Asiyada sülh və inkişaf naminə Qədim İpək yolu yenidən şəfəqlər saçsın.

Diqqətinizə görə sağ olun.

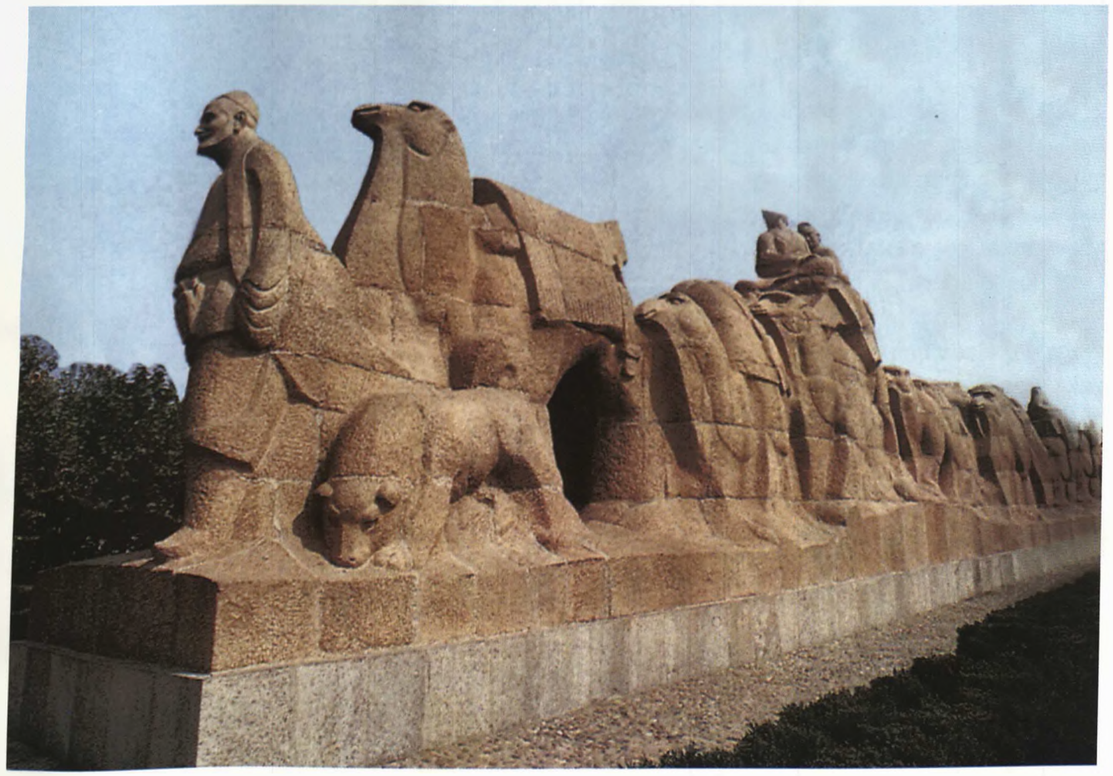

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN ALİ XALQ PROKURORLUĞUNUN NÜMAYƏNDƏ HEYƏTİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev 1999-cu il avqustun 9-da Prezident sarayında ÇXR Ali Xalq Prokurorluğu Baş prokurorunun müavini Çjao Xun başda olmaqla Çin Ali Xalq Prokurorluğunun nümayəndə heyətini qəbul etdi.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev qonaqları salamlayaraq dedi:

- Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra Çin Xalq Respublikası ilə bizim sıx dostluq münasibətlərimiz yaranmışdır, bu münasibətlər inkişaf edir və biz buna böyük əhəmiyyət veririk. Bu baxımdan Çin Xalq Respublikası prokurorluq orqanlarının mötəbər nümayəndə heyətinin ölkəmizə gəlməsi dövlətlərimiz arasında dostluq münasibətlərinin inkişafına mühüm töhfədir.

Mənə məlumat verdilər ki, Azərbaycan Prokurorluğunda, bizim digər baş idarələrimizdə sizin səmərəli söhbətləriniz olmuşdur. Siz xalqımızın həyatı ilə, ölkəmizin həyatı ilə müəyyən dərəcədə tanış olmusunuz ki, bu da bizim üçün xoşdur. Hesab edirəm ki, sizin görüşləriniz, danışıqlarınız, söhbətləriniz Çinin və Azərbaycanın ədalət məhkəməsi, prokurorluq orqanları arasında, hüquq-mühafizə orqanları arasında münasibətlərin inkişafına kömək edəcəkdir. Ümidvaram ki, siz buradan xoş təəssüratlarla gedəcəksiniz.

Çjao Xun ölkəmizin rəhbərinə müraciət edərək dedi:

- Zati-aliləri, hörmətli Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyev, məşğul olmağınıza baxmayaraq, Siz bizimlə görüşməyə vaxt tapdınız. Bununla əlaqədar Sizə öz təşəkkürümüzü bildirmək və demək istəyirik ki, nümayəndə heyətimizin bütün üzvləri Sizinlə görüşməyi özlərinə böyük şərəf hesab edirlər.

Zati-aliləri, hörmətli Prezident Heydər Əliyev, Siz nəinki Azərbaycan xalqı arasında, eləcə də beynəlxalq aləmdə, başqa xalqlar, o cümlədən də Çin xalqı arasında böyük nüfuza maliksiniz. Bütün Çin xalqı yaxşı bilir ki, 1994-cü il ildə Siz Çinə dostluq səfəri etmisiniz. Bu səfər zamanı Siz ÇXR-in Sədri Tszyan Tszeminlə görüşüb, onunla ikitərəfli əməkdaşlıq məsələləri barəsində fikir mübadiləsi aparmış, səmərəli söhbətlər etmisiniz. Bütün bunlar Çin və Azərbaycan xalqları arasında, ölkələrimizin hökumətləri arasında dostluq münasibətlərinin inkişafı üçün möhkəm bünövrə qoymuşdur. Sizin müdrikliyiniz sayəsində Çin-Azərbaycan dostluğu inkişaf etdi.

Baş prokuror bir sıra mühüm məsələləri, o cümlədən iki ölkənin prokurorluq orqanları arasında əməkdaşlıq məsələlərini razılaşdırmaq üçün mənə Çin nümayəndə heyətinə başçılıq etməyi tapşırdı. Bu səfər zamanı mən

Azərbaycanın Baş prokuroru ilə, onun müavini ilə görüşdüm. Biz iki prokurorluq orqanı arasında əməkdaşlıq haqqında sazişin layihəsini razılaşdırdıq. Bu il sentyabrın əvvəllərində Pekində Prokurorların Beynəlxalq Assosiasiyasının konfransı keçiriləcəkdir.

Bu saziş də elə həmin vaxt imzalanacaqdır. Sazişdə mütəşəkkil cinayətkarlıq, cinayətlərin digər növləri ilə mübarizəyə dair bir sıra mühüm məsələlər barədə razılaşmalar təsbit ediləcəkdir.

Bu səfər zamanı biz ölkənizin hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri ilə ünsiyyətdə olduq. Hiss etdik ki, Siz, Zati-aliləri, Azərbaycanda qanunçuluğa böyük diqqət yetirirsiniz, ölkənizdə təkmilləşdirilmiş qanunlar əsasən qəbul edilmişdir.

Burada biz cəmiyyətdə sabitlik, xalqınızın qəlbində rahatlıq, ölkədə iqtisadiyyatın inkişafını hiss etdik.

Bununla yanaşı, biz ölkənizin prokurorluq orqanı rəhbərliyinin səmərəli işinə heyranıq. Bizə məlum olduğuna görə, ölkənizdə cinayət işlərinin açılması səviyyəsi 90 faizdən yuxarıdır. Dünyada belə şeyə nadir hallarda rast gəlirsən. Azərbaycanlı həmkarlarımızla danışıqlar bizə ibrətamiz çox şey verdi.

Biz dünyanın bir çox ölkələrinə səfər etmişik. Bizi və əcnəbi həmkarlarımızı cinayətkarlıqla, narkobizneslə mübarizə məsələsi çox narahat edir. Amma sizin prokurorluğun işi bizə yaxşı nümunə göstərdi.

Bildiyiniz kimi, indi dünyada Prokurorların Beynəlxalq Assosiasiyası fəaliyyət göstərir və onun tərkibinə bir çox ölkələrin nümayəndələri daxildirlər. Lakin sizin Baş prokurorun qayğısı və onun müavininin şəxsən iştirakı sayəsində biz sizin orqanlarla daim ünsiyyətdə ola bildik. Sizin bu məsələlərə yönəldilmiş səyləriniz dünyanın bütün ölkələrinin nümayəndələrini çox maraqlandırmışdır.

Azərbaycana səfərimizin müddəti altı günlə məhdudlaşsa da, biz sözün əsl mənasında dostlaşdıq. İndi biz hüquq-mühafizə məsələlərinin bütün cəhətlərinə dair açıq danışıqlar aparırıq. Biz ürəkdən istəyirik ki, bu dostluq münasibətləri davam etsin.

Bu günlərdə biz bir çox yerlərdə, dağ rayonlarında, muzey və saraylarda, habelə qaçqınların yanında olduq. Gördük ki, Azərbaycan xalqı özünün çox hörmətli Prezidentinə ehtiram və məhəbbət hissləri bəsləyir. Sizin müdrik rəhbərliyiniz sayəsində ölkəniz ardıcıl surətdə inkişaf edir. Biz hər dəfə süfrə arxasında çox hörmətli Prezidentin şərəfinə badə qaldırırdıq.

Çox məşğul olsanız da, Siz bizimlə görüşməyə vaxt tapdınız. Bununla əlaqədar Sizə bir daha minnətdarlığımızı bildirmək istəyirəm. Evə qayıtdıqdan sonra həmkarlarıma, ölkəmizin xalqına sizin qonaqpərvərliyinizdən, Azərbaycan xalqının Çin xalqına olan dostluq duyğularından, habelə ölkələrimizin prokurorluq orqanları arasında əməkdaşlıqdan danışacağam. Eyni zamanda, mən dostluq münasibətlərimizi inkişaf

etdirməyin zəruriliyini hər vasitə ilə təbliğ edəcəyəm. Sizə bir daha təşəkkürümü bildirirəm.

Prezident **Heydər Əliyev** qonağa müraciətlə dedi:

- Ölkəmizin ünvanına, xalqımızın ünvanına, şəxsən mənim ünvanıma söylədiyiniz səmimi sözlərə görə təşəkkür edirəm. Təşəkkür edirəm ki, qarşılıqlı fəaliyyətimizin daha da güclənməsi naminə Çin Prokurorluğu ilə Azərbaycan Prokurorluğu arasında yaxşı, sıx münasibətlər yaratmaq üçün ölkəmizdə kifayət qədər olmusunuz.

Mən 1994-cü ildə Çin Xalq Respublikasına öz rəsmi səfərimi, Çin Xalq Respublikasının Sədri hörmətli cənab Tszyan Tszeminlə, Çinin digər rəhbərləri ilə görüşlərimi və danışıqlarımı, Pekində bir sıra yerlərə, Åanxaya getməyimi həmişə böyük məmnunluqla və böyük səmimiyyətlə xatırlayıram. Ən başlıcası budur ki, bu səfər zamanı, sizin düzgün dediyiniz kimi, biz Çin Xalq Respublikası ilə Azərbaycan arasında dostluğun və əməkdaşlığın möhkəm bünövrəsini qoyduq. O vaxt biz Çin ilə Azərbaycan arasında çox mühüm sazişlər imzaladıq. O vaxtdan bəri Çin də, Azərbaycan da əldə etdiyimiz razılaşmaları, sazişlərimizi həyata keçirməyə çalışırlar. Sizin Azərbaycana səfəriniz də buna sübutdur.

Xoşdur ki, bu günlər ərzində siz Azərbaycanın Prokurorluq orqanlarının iş təcrübəsi ilə tanış ola bilmisiniz. Azərbaycanda cinayətkarlıqla, mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə, qanunçuluğun bərqərar edilməsi

barədə, prokurorluq orqanlarının fəaliyyəti haqqında sizin müsbət fikirlərinizi eşitmək mənə xoş oldu. Hesab edirəm ki, bu müddət ərzində Azərbaycanın Prokurorluq orqanlarının işçiləri də sizdən çox şey öyrəniblər. Bir sözlə, fikir mübadiləsi prosesi gedir. Siz ölkəmizdə görülən işlərlə tanış oldunuz. Bilirəm ki, sizdə işlərin necə qurulduğu, prokurorluq orqanlarınızın necə işlədiyi barədə siz çox şey danışmısınız. Bu, qarşılıqlı surətdə çox faydalıdır.

Cinayətkarlıqla mübarizə mürəkkəb işdir. Cəmiyyət mövcuddur, cəmiyyətdə mənfi hallar var, hər bir cəmiyyətdə cinayətkarlar və cinayətlər var. Əlbəttə, mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə son illər dünyanın bir çox ölkələrində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Mən belə başa düşdüm ki, bu, Çində də mövcuddur. Şübhəsiz, bütün dünyada çalışırlar ki, artıq transkontinental xarakter almaqda olan beynəlxalq terrorizmə, narkobiznesə, digər cinayətlərə qarşı daha fəal mübarizə aparsınlar. Bununla əlaqədar, Çinlə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq çox mühümdür.

Azərbaycanda cinayətkarlığa qarşı mübarizəyə verdiyiniz qiyməti eşitmək mənə xoşdur. Ancaq hesab edirəm ki, sizdə bu iş heç də pis təşkil olunmayıbdır. Qonaq kimi siz uğurlarımızı müəyyən dərəcədə şişirdirsiniz. Lakin, həqiqətən, hüquq mühafizə orqanlarımız son illər cinayətkarlığa qarşı, o cümlədən və xüsusən mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizədə böyük müvəffəqiyyətlər qazanmışlar. Bununla yanaşı, biz işimizin bu

hissəsini, əldə edilmiş uğurları ideallaşdıra bilmərik. Nöqsanlar hələ də var. Odur ki, cinayətkarlığa qarşı mübarizə daha da gücləndirilməli, gücləndirilməli və gücləndirilməlidir. Bizim mövqeyimiz belədir.

Sizin Azərbaycana səfər etmək təşəbbüsünüz və respublikamızın həyatı ilə belə ətraflı tanış olmağınız, Azərbaycanın Prokurorluğu ilə, digər hüquq-mühafizə orqanları ilə səmərəli fəaliyyətiniz, şübhəsiz, gələcək əməkdaşlığımız üçün yaxşı zəmin yaradır. Əminəm ki, bu əməkdaşlıq baş tutacaqdır.

Bir daha nəzərə çarpdırmaq istəyirəm ki, biz Çin Xalq Respublikası ilə bütün sahələrdə əməkdaşlığı genişləndirmək və dərinləşdirmək istəyirik. Biz Çin Xalq Respublikasını özümüzə dost ölkə bilirik və bu dostluğun möhkəmlənməsi üçün hər şeyi edirik. Xahiş edirəm, mənim salamımı və ən xoş arzularımı Çin Xalq Respublikasının Sədri cənab Tszyan Tszeminə yetirəsiniz. Mən Pekində apardığımız çox yaxşı söhbəti, habelə müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda onunla olan görüşlərimizi xatırlayıram.

Sizə və böyük Çin xalqına səadət, firavanlıq və yeni həyat quruculuğunuzda yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

YENİ AZƏRBAYCAN PARTİYASININ I QURULTAYININ MATERİALLARINDAN

1999-cu il dekabrın 20-də Respublika sarayında Yeni Azərbaycan Partiyasının birinci qurultayı öz işinə başladı.

Respublika sarayının səhnəsi bayramsayağı bəzədilmişdi.

Qurultayın nümayəndələri və qonaqlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri Heydər Əliyevi hərarətli, gurultulu və sürəkli alqışlarla qarşıladılar. Prezidentin şərəfinə şüarlar səsləndi. Dövlətimizin başçısı xarici ölkələrdən gəlmiş qonaqlarla səmimi görüşdü. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri Heydər Əliyev partiyanın I qurultayında geniş nitq söylədi.

Qurultaya dəvət olunmuş qonaqlar qurultay iştirakçıları qarşısında təbriklə çıxış etdilər.

ÇİN KOMMUNİST PARTİYASININ NÜMAYƏNDƏSİ TSAO VEYSİNİN ÇIXIŞI

- Çox hörmətli cənab Prezident!

Əziz dostlar!

Sizin partiyanızın birinci qurultayında biz xüsusi fərəh hissi ilə iştirak edirik.

İlk öncə, səmimi dəvətə və mehriban qəbula görə sizə dərin minnətdarlığımızı bildirmək istəyirik.

Bilirik ki, bu qurultay olduqca mühüm tarixi vəzifələri yerinə yetirəcəkdir. Ürəkdən arzu edirik ki, qurultay uğurla keçsin.

Fürsətdən istifadə edərək, icazə verin, Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Beynəlxalq şöbəsi adından qurultayınıza hədiyyə təqdim edim.

İndi isə icazə verin, partiyanızın birinci qurultayına ÇKP MK Beynəlxalq şöbəsinin təbrik məktubunu oxuyum:

"Əziz dostlar!

Yeni Azərbaycan Partiyasının birinci qurultayının açılışı münasibətilə sizi Çin Kommunist Partiyası adından ürəkdən təbrik edirəm. Biz səmimi qəlbdən qurultaya böyük uğurlar arzulayırıq, habelə bu qurultayın qarşıya qoyduğu vəzifələrin yerinə yetirilməsində sizə yeni nailiyyətlər diləyirik.

Çin və Azərbaycan xalqları arasında dostluğun kökləri uzaq keçmişə gedib çıxır. Çin xalqı bu dostluğu çox əziz tutur. Azərbaycan Respublikası müstəqillik elan etdikdən sonrakı ilk günlərdə Çin ilə Azərbaycan diplomatik münasibətlər yaratmışlar. Hər iki ölkənin bütün sahələrdə dostluq münasibətləri müvəffəqiyyətlə inkişaf edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə uğurlu səfəri və iki ölkənin ali rəhbərlərinin görüşləri ölkələrimiz və xalqlarımız arasında qarşılıqlı anlaşmanı və dostluğu xeyli möhkəmlətmiş, ikitərəfli münasibətlərdə yeni inkişaf mərhələsi açmışdır.

ÇKP-nin rəhbərliyi altında islahatları, sosialistcəsinə modernləşdirməni, aşkarlığı və quruculuğu ürəkdən və xoş məramla aparan Çin xalqı Yeni Azərbaycan Partiyası ilə dostluğu, əlaqələri və əməkdaşlığı partiyalararası münasibətlərin dörd prinsipi əsasında, yəni azadlıq və müstəqillik, tam hüquq bərabərliyi, qarşılıqlı hörmət və bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq prinsipləri əsasında inkişaf etdirməyi arzulayır. Biz qəti əminik ki, partiyalarımız arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi xalqlar arasında dostluğu hökmən möhkəmləndirəcək, iki ölkənin dostcasına əməkdaşlığına kömək edəcəkdir.

Yeni Azərbaycan Partiyasına xalqınızın rifahı naminə işdə böyük uğurlar arzulayırıq!

Azərbaycan Respublikasına tərəqqi, Azərbaycan xalqına xoşbəxtlik arzulayırıq!

Partiyalarımız, xalqlarımız və ölkələrimiz arasında dostluğun daim inkişaf etməsini arzulayırıq.

Çin Kommunist Partiyası
Mərkəzi Komitəsinin
Beynəlxalq şöbəsi
15 dekabr 1999-cu il".

Sonda icazə verin, təbrik məktubumuzu çox hörmətli cənab Prezidentə öz əlimlə təqdim edim.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV ÇİNLİ GƏNC RƏSSAMI QƏBUL ETDİ

1996-cı il mayın 15-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev onun dəvəti ilə Bakıya gələn 11 yaşlı Çin rəssamı Dzen Yanq Yanqı və valideynlə qəbul etdi.

Xatırlatmaq lazımdır ki, Prezident Heydər Əliyev gənc rəssamı hələ dan bir il əvvəl onun məktubu vasitəsilə tanımışdır. O vaxt Dzen Prezident Heydər Əliyevin adına məktub göndərərək Azərbaycanı tanımaq, habelə görkəmli siyasi xadim kimi Heydər Əliyevin özü ilə yaxından tanış olmaq istədiyini bildirmişdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev gənc qonağı və onun valideynlərini səmimi salamlayaraq, onların Bakıya gəlişindən məmnun qaldığını söylədi və dedi ki, onun çinli rəssamdan aldığı məktublar, habelə Bakıda nümayiş etdirilmiş rəsmləri ona böyük təəssürat bağışlamışdır. Belə bir inam ifadə edildi ki, Bakıya səfər Dzen Yanq Yanq və onun valideynləri üçün maraqlı olacaqdır, çünki burada onlar Azərbaycanla və xalqımızla daha yaxşı tanış ola biləcəklər.

Prezident Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirən gənc rəssam onu mayın 10-da qeyd olunmuş ad günü münasibətilə təbrik etdi və bununla əlaqədar

ona açıqcalar və öz rəsmlərini bağışladı. Rəsmlərdən birinin ölçüsü 30 metrdir. Qızın atası, rəssam Dzen Jen də öz rəsm əsərini Azərbaycanın rəhbərinə hədiyyə verdi, Prezident Heydər Əliyevə uğurlar və firavanlıq arzuladı.

Prezident Heydər Əliyev qonaqlara səmimi sözlərinə və gözəl hədiyyələrinə görə təşəkkürünü bildirərək, gənc rəssama müraciətlə dedi: "Sən öz rəsmlərinlə, habelə mənim cavab verdiyim məktublarla Çin və Azərbaycan uşaqları arasında ünsiyyət üçün yaxşı şərait yaradırsan". Belə ünsiyyətdən biri Bakıda keçirilmiş sərgi zamanı olmuşdur. Sərgidə Dzen Yanq Yanq gənc bakılılarla görüşmüşdür. Prezident qonaqlara müraciətlə dedi ki, beləliklə, siz ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə və inkişafına kömək edirsiniz.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ XARİCİ İŞLƏR NAZİRİ VİLAYƏT QULİYEVİN PEKİNDƏ GÖRÜŞLƏRİ

Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Vilayət Quliyev Çin Xalq Respublikasının xarici işlər naziri Tan Tzyasüənin dəvəti ilə 2000-ci il oktyabrın 24-dən 28-dək bu ölkədə rəsmi səfərdə olmuşdur.

Oktyabrın 24-də ÇXR Xarici İşlər Nazirliyində Vilayət Quliyevin cənab Tan Tzyasüən ilə görüşü keçirilmişdir. Görüşdən əvvəl ÇXR ilə Azərbaycan arasında iqtisadi əməkdaşlığa dair niyyət protokolu imzalanmışdır.

İki ölkənin xarici siyasət idarələrinin rəhbərləri ikitərəfli münasibətlər və beynəlxalq qurumlar çərçivəsində əməkdaşlıq haqqında geniş fikir mübadiləsi aparmışlar. Cənab Tan Tzyasüən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 1994-cü ildə ÇXR-ə ilk rəsmi səfərindən sonra Azərbaycan-Çin əməkdaşlığı sahəsində geniş perspektivlər açıldığını bildirmiş və 2000-ci ilin yayında Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi Daimi Komitəsinin Sədri Li Penin Bakıya rəsmi səfərini dövlətlərarası münasibətlərin inkişafında yeni addım kimi dəyərləndirmişdir. O, Çinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və sərhədlərinin toxunulmazlığını tanıdığını, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında həllinə tərəfdar çıxdığını və münaqişəni nizama salmaq məqsədi ilə iki ölkənin Prezidentləri arasında aparılan danışıqları alqışladığını vurğulamışdır. Xarici işlər naziri ÇXR-in bundan sonra da Azərbaycanla ikitərəfli əməkdaşlığı inkişaf etdirmək əzmində olduğunu nəzərə çarpdırmış, regionun böyük gələcəyi olan ölkəsi kimi Azərbaycanla əlaqələrin genişlənməsinə Çinin böyük əhəmiyyət verdiyini söyləmişdir.

Öz növbəsində Vilayət Quliyev dünyanın böyük ölkələrindən biri olan Çinlə hərtərəfli əməkdaşlığın Azərbaycanın xarici siyasətinin öncül istiqamətlərindən biri olduğunu bildirmiş və son zamanlar Çin-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı baxımından hər iki tərəfdən atılan uğurlu addımları müsbət qiymətləndirmişdir. O, xüsusilə bu ilin yazında Dağlıq Qarabağda keçirilən qondarma parlament seçkilərinə Çin tərəfinin obyektiv və ədalətli reaksiyasını qarşılıqlı münasibətlərin çox mühüm müsbət amillərindən biri kimi dəyərləndirmişdir.

Azərbaycan Prezidentinin Çinə ilk rəsmi səfərindən keçən müddət ərzində hər iki tərəfin gördüyü işləri qiymətləndirən Vilayət Quliyev müsbət irəliləyişlərlə yanaşı, bir sıra problemlərin də olduğunu vurğulamışdır.

Daha sonra Azərbaycanın və Çinin xarici işlər nazirləri ikitərəfli münasibətlərlə bağlı məsələləri geniş müzakirə etmişlər. Hər iki tərəf yekdil qənaətə gəlmişdir ki, xarici işlər nazirləri arasında məsləhətləşmələr aparmaq, qarşılıqlı şəkildə kadr hazırlığı məsələləri ilə məşğul olmaq,

təhsil, mədəniyyət, incəsənət sahəsində əməkdaşlıq etmək, qarşılıqlı əlaqələrin müqavilə-hüquq bazasını yaratmaq üçün kifayət qədər imkanlar mövcuddur. Danışıqlar zamanı iqtisadi əməkdaşlıq məsələlərinə xüsusi diqqət yetirən Vilayət Quliyev çinli həmkarına son illər Azərbaycan iqtisadiyyatında baş verən müsbət dəyişikliklər haqqında geniş məlumat vermiş, aparılmış iqtisadi islahatlar nəticəsində Azərbaycanın investisiya baxımından cəlbedici ölkəyə çevrildiyini bildirmişdir. Çin tərəfi qısa müddət ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatına investisiyalar qoymaq məsələlərini araşdıracağını bildirmişdir.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər məsələlər də müzakirə olunmuşdur. Həmin gün Çinin xarici işlər naziri Tan Tzyasüən Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Vilayət Quliyevin şərəfinə ziyafət vermişdir.

Oktyabrın 25-də Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Vilayət Quliyev ÇXR-in turizm idarəsi rəisinin müavini Sun Qanla görüşmüşdür. Cənab Sun Qan ölkəsinin son illərdə turizm sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlərdən danışmış, turizmi iqtisadiyyatın gəlirli sahələrindən birinə çevirmək üçün aparılan islahatların mahiyyətini açıqlamışdır. O, Azərbaycanın qədim tarixinə və mədəniyyətinə Çində böyük maraq göstərildiyini, tarixi İpək yolu üzərində yerləşən bir sıra ölkələr kimi, Azərbaycana da turist səfərlərinin təşkilinin vacibliyini vurğulamışdır.

Vilayət Quliyev Azərbaycan turizm infrastrukturunun mövcudluğunu, son illər Azərbaycan Prezidentinin səyləri sayəsində ölkəmizdə yaranmış siyasi sabitliyin və iqtisadi dirçəlişin turizmin inkişafına da müsbət təsir göstərdiyini söyləmişdir. Bununla yanaşı, o, indiyədək öz həllini tapmayan Dağlıq Qarabağ probleminin dünyada turizm baxımından cəlbedici

məmləkətlərdən öiri olan Azərbaycana və bütövlükdə Cənubi Qafqaza ciddi zərər vurduğunu da nəzərə çarpdırmışdır. Vilayət Quliyev Sun Qana Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünün ağır nəticələri barədə məlumat vermiş, tarix, mədəniyyət abidələrinə dəhşətli ziyan vurulduğunu konkret faktlarla göstərmişdir. Çin tərəfi Azərbaycanla turizm sahəsində hərtərəfli əməkdaşlığa və qarşılıqlı turist mübadiləsi haqqında Azərbaycanın müvafiq qurumları ilə lazımi anlaşmalar imzalamağa hazır olduğunu bir daha bəyan etmişdir.

Azərbaycanın xarici işlər naziri Vilayət Quliyev oktyabrın 25-də ÇXR Sədrinin müavini Xu Tzintao ilə görüşmüşdür. Səmimilik və qarşılıqlı anlaşma şəraitində keçən görüş zamanı Azərbaycanla Çin arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin inkişaf dinamikasından razılıq hissi ilə danışılmışdır. Xu Tzintao Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 1994-cü ildə Çinə rəsmi səfərinin iki ölkənin münasibətlərində yeni səhifə açdığını, dünyanın mühüm coğrafi-strateji nöqtəsində yerləşən Azərbaycanla əlaqələrə Çinin böyük əhəmiyyət verdiyini bildirmişdir. O, Azərbaycanda gedən prosesləri diqqətlə izlədiyini, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dinc yolla həlli istiqamətində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səylərini yüksək qiymətləndirdiyini vurğulamış, eyni zamanda, qarşıdan gələn parlament seçkilərinin Azərbaycanın demokratik yolla inkişaf edən bir ölkə olduğunu sübut edəcəyini söyləmişdir. ÇXR Sədrinin müavini öz dövlətinin Azərbaycanda aparılan isahatları maraqla izlədiyini və iqtisadiyyatın bir sıra sahələrinə, ilk növbədə neft və qaz sektoruna investisiya qoymağa hazır olduğunu bəyan etmişdir.

Çinin ali rəhbərliyinə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səmimi salamlarını yetirən Vilayət Quliyev Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisi

Daimi Komitəsinin Sədri Li Penin 2000-ci ilin iyun ayında Azərbaycana rəsmi səfərinin iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafında mühüm mərhələ olduğunu bildirdi. Vilayət Quliyev BMT Təhlükəsizlik Şurasının üzvü olan Çinin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı səylərini artırmasının iki ölkə arasındakı münasibətlərin inkişafına xüsusilə müsbət təsir göstərəcəyini vurğuladı. Azərbaycanda dövlət müstəqilliyi əldə olunandan sonra ardıcıl şəkildə həyata keçirilən islahatlar xəttindən geniş bəhs edən nazir ölkəmizin tarazlı xarici siyasət yeritdiyini, bir tərəfdən, Qərbə və demokratik dəyərlərə inteqrasiya yolunu tutduğunu, digər tərəfdən isə, Şərq və Asiya ilə ənənəvi münasibətlərə önəm verdiyini xatırlatdı.

Görüşdə tərəflər belə bir yekdil fikrə gəldilər ki, bütövlükdə Çin-Azərbaycan münasibətləri ahəngdar şəkildə inkişaf edir, lakin bunun hərtərəfli şəkil alması üçün istifadə olunmamış kifayət qədər potensial mövcuddur. Görüşün sonunda Xu Tzintao Çin rəhbərliyinin, ilk növbədə ÇXR-in Sədri Tzyan Tszeminin salamlarını Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə yetirməyi xahiş etdi.

Azərbaycanın xarici işlər naziri Vilayət Quliyev oktyabrın 26-da ÇXR mədəniyyət nazirinin müavini xanım Men Syaosı ilə görüşdü. Xanım Men Syaosı qədim və özünəməxsus Azərbaycan mədəniyyətinin hələ sovet dövründə Çində kifayət qədər böyük şöhrət qazandığını, Üzeyir Hacıbəyovun "Arşın mal alan" operettasına və Rəşid Behbudovun ifa etdiyi mahnılara az qala hər bir çinlinin heyran qaldığını bildirdi.

Vilayət Quliyev isə Çin mədəniyyətinin hələ orta əsrlərdə Azərbaycanda geniş yayıldığını,İpək yolu vasitəsilə Azərbaycanla Çin arasında mədəni mübadilənin və ünsiyyətin formalaşdığını xatırlatdı.

Tərəflər mədəniyyət və təhsil sahəsində əməkdaşlığın gələcək inkişafı ilə bağlı bir sıra konkret məsələləri də müzakirə etdilər.

Azərbaycanın xarici işlər naziri Vilayət Quliyevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti həmin gün Sian şəhərinə yola düşdü.

Oktyabrın 27-də Azərbaycanın xarici işlər naziri ilə Şansi əyalətinin qubernatoru arasında görüş oldu. Söhbət zam anı 200 min kvadratkilometr ərazidə yerləşən və 36 milyondan artıq əhalisi olan Şansi əyaləti ilə Azərbaycan arasında qarşılıqlı iqtisadi əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə edildi. Qubernator neft və qaz yataqları ilə zəngin olan Şansi əyalətinin Azərbaycan şəhərlərindən biri, konkret surətdə, Bakı ilə qardaşlaşmaq niyyəti olduğunu vurğuladı.

Vilayət Quliyev Çin tərəfinin arzusunu öz hökumətinə çatdıracağını vəd etdi.

ƏLAVƏLƏR

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI ARASINDA DİPLOMATİK MÜNASİBƏTLƏR YARATMAQ HAQQINDA BİRGƏ KOMMÜNİKE

Azərbaycan Respublikası hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası hökuməti iki ölkə xalqlarının mənafelərinə və arzularına uyğun olaraq, iki dövlət arasında səfirlər səviyyəsində diplomatik münasibətlər yaratmaq qərarına gəlirlər.

İki ölkə hökumətləri ölkələri arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərini suverenliyə, ərazi bütövlüyünə qarşılıqlı hörmət, bir-birinə qarşılıqlı hücum etməmək, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq, bərabərlik və qarşılıqlı fayda, habelə dinc yanaşı yaşamaq prinsipləri əsasında inkişaf etdirəcəkləri barədə razılığa gəlirlər.

Azərbaycan Respublikası hökuməti etiraf edir ki, Çin Xalq Respublikası hökuməti Çinin vahid qanuni hökumətidir və Tayvan Çin ərazisinin ayrılmaz hissəsidir. Azərbaycan Respublikası hökuməti təsdiq edir ki, Tayvan ilə hər hansı bir şəkildə rəsmi əlaqələr yaratmayacaqdır.

Çin Xalq Respublikası hökuməti Azərbaycan Respublikası hökumətinin milli müstəqilliyin qorunmasına və iqtisadiyyatın inkişafına yönəldilmiş səylərini müdafiə edir.

Hər iki ölkənin hökumətləri əmin olduğunu bildirir ki, digər tərəfin diplomatik nümayəndələrinə vəzifə borclarını yerinə yetirərkən bərabərlik və qarşılıqlı fayda əsasında və beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq bütün lazımi köməkliyi göstərəcəklər.

Birgə kommünike Azərbaycan, Çin və rus dillərində, hər biri iki nüsxədə tərtib edilmişdir və hər üç mətn eyni qüvvəyə malikdir. Azərbaycan və Çin dillərindəki mətnlər rus dilindəki mətn ilə eynidir.

Azərbaycan Respublikası hökuməti adından xarici işlər naziri

Çin Xalq Respublikası adından ÇXR-nın Rusiya Federasiyasındakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ÇİN XALQ RESPUBLİKASINA RƏSMİ SƏFƏRİ ZAMANI İMZALANMIŞ SƏNƏDLƏR

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI ARASINDA DOSTLUQ MÜNASİBƏTLƏRİNİN ƏSASLARI HAQQINDA BİRGƏ BƏYANAT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Çin Xalq Respublikasının Sədri Tszyan Tszeminin dəvəti ilə 1994-cü il tarixində mart ayının 7-11-dək Çin Xalq Respublikasında rəsmi səfərdə olmuşdur. İki ölkə başçıları dost, səmimi və işgüzar şəraitdə Azərbaycan Respublikası və Çin Xalq Respublikası arasında münasibətlərə dair məsələlər üzrə və habelə qarşılıqlı maraq kəsb edən beynəlxalq problemlər üzrə fikir mübadiləsi aparmışlar.

Danışıqların nəticələri üzrə Tərəflər aşağıdakılar barədə bəyan etmişlər:

1. Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası və Çin Xalq Respublikası tarix, mədəniyyət və ənənə yaxınlığının, iki ölkənin xalqları arasında dostluq əlaqələrinin, hər iki Tərəf arasında çoxtərəfli və sıx əməkdaşlığın inkişafı üçün zəruri əsas yaradacağına əmin olaraq, hesab edirlər ki, aralarındakı dostluq münasibətlərinin və qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın gələcək inkişafı hər iki dövlətlərin xalqlarının başlıca mənafelərinə cavab verir, regional sülh və təhlükəsizliyə xidmət edir.

2. Azərbaycan və Çin, dost dövlətlər kimi BMT Nizamnaməsinin prinsiplərinə uyğun olaraq öz münasibətlərini beş prinsip - suverenliyə və ərazi bütövlüyünə qarşılıqlı hörmət, qarşılıqlı hücum etməmək, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq, bərabərlik və qarşılıqlı fayda, dinc yanaşı yaşamaq, habelə Beynəlxalq hüququn digər normaları əsasında inkişaf etdirəcəklər.

3. Tərəflər qarşılıqlı fayda və qarşılıqlı etimad əsasında iki ölkə arasında siyasi, ticarət-iqtisadi, elmi-texniki sahədə və təhsil, səhiyyə sahəsində əməkdaşlığın inkişafına köməklik göstərəcəklər. Bu məqsədlə müvafiq sazişlər bağlanacaq.

4. Tərəflər, beynəlxalq sülhün və etimadın möhkəmləndirilməsi, sabitliyin və təhlükəsizliyin artırılması üçün birgə səylər göstərərək, yuxarıdakı məsələlər üzrə mütəmadi surətdə fikir mübadiləsi və məsləhətləşmələr keçirəcəklər.

5. Tərəflər iki ölkənin parlamentləri və parlament üzvləri arasında əlaqələrin inkişafına xüsusi əhəmiyyət verərək, bu sahədə əməkdaşlığı təşviq edəcəklər.

6. Tərəflər mütəşəkkil və beynəlxalq cinayətkarlıqla - narkotik maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə, terrorizmlə, dəniz gəmiçiliyini və mülki hava əlaqələrini təhlükə altına alan qanunsuz aktlarla, mədəni sərvətlərin qanunsuz çıxarılması ilə mübarizə üzrə tədbirlərdə fəal iştirak edəcək və lazım olduqda ayrıca sazişlər bağlayacaq.

7. Azərbaycan Respublikası Hökuməti Çin Xalq Respublikası Hökumətinin Çinin yeganə qanuni hökuməti olduğunu və Tayvanın Çin ərazisinin ayrılmaz hissəsi olduğunu tanıyır. Azərbaycan Respublikası Hökuməti Tayvanla rəsmi münasibətlər qurmayacağını təsdiq edir.

8. Çin Xalq Respublikası Hökuməti Azərbaycan Respublikası Hökumətinin milli müstəqilliyinin müdafiəsinə və iqtisadiyyatın inkişafına yönəldilmiş səylərini dəstəkləyir. Azərbaycan Respublikasının suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tanıyır və hörmət edir.

9. Tərəflər üçüncü dövlətin digər Tərəfə qarşı yönəldilmiş hər hansı hərəkət və yaxud tədbirlərində iştirak etməyəcəklər. Tərəflər öz ərazi və obyektlərindən digər Tərəfə qarşı üçüncü dövlətin istifadə etməsinə yol verməməyi öhdəsinə götürürlər.

10. Bu Bəyanat üçüncü dövlətlərin mənafeyinə, Tərəflərin digər beynəlxalq müqavilələrdən irəli gələn hüquq və öhdəliklərinə toxunmur.

Azərbaycan Respublikası adından
Heydər Əliyev

Çin Xalq Respublikası adından
Tszyan Tszemin

Pekin, 7 mart 1994-cü il

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA İNVESTİSİYALARIN TƏŞVİQİ VƏ QARŞILIQLI QORUNMASI HAQQINDA SAZİŞ

Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti (bundan sonra "Razılaşan Tərəflər" adlandırılacaqdır):

Bir dövlətin investorları tərəfindən digər dövlətin ərazisinə investisiyalar qoyulması üçün əlverişli şərait yaratmaq istəyərək;

Bu cür investisiyaların qarşılıqlı təşviqi və qorunmasının investorların işgüzar təşəbbüsünü həvəsləndirəcəyini və hər iki ölkənin rifahını yaxşılaşdıracağını etiraf edərək;

İki dövlət arasında bərabərlik və qarşılıqlı fayda əsasında iqtisadi əməkdaşlığı fəallaşdırmağı arzu edərək

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Bu Sazişin məqsədləri üçün:

1. "İnvestisiya" anlayışı bir Razılaşan Tərəfin investorlarının digər Razılaşan Tərəfin qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq axırıncının ərazisinə qoyduğu əmlakın hər növü, o cümlədən, lakin istisna olmamaqla:

a) daşınan və daşınmaz mülkiyyət və ipoteka və girov hüquqları kimi digər mülkiyyət hüquqları;

b) şirkətin səhmləri, fondları və şirkətdə iştirakın istənilən digər forması;

s) pul vəsaiti və ya iqtisadi dəyərə malik olan istənilən fəaliyyətin nəticəsi ilə bağlı hüquqlar;

d) müəlliflik hüquqları, sənaye mülkiyyəti, nou-xau və texnoloji proseslər;

e) qanunla verilmiş konsessiyalar, o cümlədən təbii ehtiyatların axtarışı və istismarı üzrə konsessiyalar

deməkdir.

2. "İnvestor" anlayışı

Azərbaycan Respublikasına münasibətdə:

a) qüvvədə olan qanuna müvafiq olaraq Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı kimi öz statusuna malik olan fiziki şəxslər;

b) təşkilat formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan qanunlarına müvafiq olaraq təsis edilmiş və onun ərazisində iqtisadi fəaliyyətdə məşğul olan hüquqi şəxslər və ya onların nümayəndəliyi

Çin Xalq Respublikasına münasibətdə:

a) Çin Xalq Respublikasının vətəndaşları olan fiziki şəxslər;

b) Çin Xalq Respublikasının qanunlarına uyğun olaraq təsis edilmiş və Çin Xalq

Respublikasının ərazisində yerləşən iqtisadi qurumlar
deməkdir.

3. "Gəlir" anlayışı investisiyaların qoyulması nəticəsində əldə edilən məbləğ deməkdir və mənfəətlərdən, dividendlərdən, faizlərdən, royaltilərdən və ya digər qanuni gəlirlərdən ibarətdir.

4. "Ərazi" anlayışı

Azərbaycan Respublikasına münasibətdə:

Azərbaycan Respublikasının ərazisi, onun kontinental şelfi, dəniz sahəsi və ölkənin dəniz dibi və yeraltı və təbii ehtiyatlara münasibətdə beynəlxalq hüquqa və milli qanunlara uyğun şəkildə müəyyən edilmiş və ya gələcəkdə müəyyən edilə biləcək, öz suveren hüquqları və ya yurisdiksiyası şamil edilən istənilən ərazi, kontinental şelf, dəniz sahəsi, dəniz dibi və yeraltı və təbii ehtiyatlar;

Çin Xalq Respublikasına münasibətdə:

Çin Xalq Respublikasının qanunlarında müəyyən olunduğu kimi Çin Xalq Respublikasının ərazi və beynəlxalq hüquq qaydalarına uyğun olaraq Çin Xalq Respublikasının suverenliyi, suveren hüquqları və ya yurisdiksiyası şamil edilən yaxın sahələr
deməkdir.

Maddə 2

1. Hər bir Razılaşan Tərəf öz ərazisində digər Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiya fəaliyyətini həvəsləndirir və öz qanunları və qaydalarına uyğun olaraq bu investisiya qoyuluşuna icazə verir.

2. Hər bir Razılaşan Tərəf digər Razılaşan Tərəfin vətəndaşlarına bu investisiyalarla bağlı fəaliyyətlə əlaqədar birincinin ərazisinə daxil olmağa və ya ərazisində olarkən viza almağa və işləmək üçün icazə almağa yardım edir və imkan yaradır.

Maddə 3

1. Bir Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiyalarına və investisiyalarla bağlı fəaliyyətlərinə digər Razılaşan Tərəfin ərazisində ədalətli və bərabərhüquqlu rejim yaradır və onlar qorunur.

2. Bu maddənin birinci bəndində göstərilən rejim və qoruma hər hansı üçüncü dövlətin investorlarının investisiyalarına və investisiyalarla bağlı fəaliyyətlərinə münasibətdə az əlverişli olmamalıdır.

3. Bu maddənin 1 və 2 bəndlərində göstərilən rejim və qoruma digər Razılaşan Tərəfin üçüncü dövlətin investorlarının investisiyalarına gömrük ittifaqı, sərbəst ticarət zonası, iqtisadi ittifaq, ikiqat vergiqoymanın aradan qaldırılması və ya sərhədyanı ticarət güzəştləri ilə bağlı verilən üstünlüklərə şamil edilmir.

Maddə 4

1. Bir Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiyaları digər Razılaşan Tərəfin ərazisində, aşağıdakı şərtlərə riayət olunmadan, ekspropriasiya edilməyəcək, milliləşdirilməyəcək və ya bənzər tədbirlərə (bundan sonra - "Ekspropriasiya") məruz qalmayacaq:

a) ictimai mənafe tələb etdikdə;

b) daxili qanun prosedurları əsasında;

s) ayrı-seçkiliyə yol verməmək əsasında;

d) kompensasiya əsasında.

2. Bu maddənin 1(d) bəndində göstərilən kompensasiya ekspropriasiya haqqında

məlumat bildirildiyi anda ekspropriasiyaya məruz qalan investisiyaların malik olduğu dəyərə bərabər olur, dönərli olmalıdır və köçürülə bilməlidir. Kompensasiya təxirə salınmadan ödənməlidir.

Maddə 5

Bir Razılaşan Tərəfin investorlarının investisiyaları digər Razılaşan Tərəfin ərazisində baş verən müharibə, fövqəladə vəziyyət, kütləvi iğtişaş, qiyam və ya digər oxşar hadisələr nəticəsində ziyan çəkərsə axırıncı tərəf onlara hər hansı üçüncü dövlətin investorlarına yaradılan şəraitdən az əlverişli şərait yaratmalıdır.

Maddə 6

1. Bir Razılaşan Tərəf öz qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq digər Razılaşan Tərəfin investorlarına onların birinci Razılaşan Tərəfin ərazisində olan investisiyalarının və gəlirlərinin köçürülməsinə təminat verir, o cümlədən:

a) mənfəətlər, dividendlər, faizlər və digər qanuni gəlirlər;

b) investisiyaların tamamilə və ya qismən ləğv edilməsindəni əldə olunan məbləğlər;

s) investisiyalarla bağlı kredit sazişinə uyğun olaraq həyata keçirilən ödənişlər;

d) (d) bəndində nəzərdə tutulan royaltilər;

e) texniki yardımla və ya texniki xidmət və ya idarəetmə ilə bağlı ödənişlər;

f) müqavilələr əsasında həyata keçirilən layihələrlə bağlı ödənişlər;

j) bir Razılaşan Tərəfin investisiyalarla əlaqədar digər Razılaşan Tərəfin ərazisində işləyən vətəndaşlarının əmək haqqları.

2. Yuxarıda göstərilən köçürmə investisiyaları qəbul edən Tərəfin ərazisində köçürmə tarixinə olan mübadilə kursu ilə həyata keçiriləcək.

Maddə 7

Bir Razılaşan Tərəf və ya onun Agenti investora, onun digər Razılaşan Tərəfin ərazisində investisiyalarına aid təminatla bağlı ödənişlər həyata keçirirsə, ikinci Razılaşan Tərəf bu investorun istənilən hüquq və ya tələblərinin birinci Razılaşan Tərəfə və ya onun Agentinə verilməsini tanıyır və birinci Razılaşan Tərəfin və ya onun Agentinin bu hüquq və ya tələbə aid haqqını tanıyır. Verilmiş hüquqlar və ya haqqlar investorun malik olduğu belə hüquq və haqqlardan artıq olmayacaqdır.

Maddə 8

1. Razılaşan Tərəflər arasında bu Sazişin təfsiri və ya tətbiqi ilə bağlı mübahisələr, imkan daxilində, diplomatik kanallar vasitəsi ilə məsləhətləşmələr əsasında tənzimlənir.

2. Mübahisə altı ay ərzində bu yolla tənzimlənməzsə, o Razılaşan Tərəflərdən birinin tələbi ilə münsiflər məhkəməsinə verilir.

3. Bu məhkəmə üç hakimdən ibarət olur. Razılaşan Tərəflərdən birinin digər Razılaşan Tərəfin məhkəməyə yazılı müraciətini aldığı tarixdən keçən iki ay ərzində hər Razılaşan Tərəf bir hakim təyin edir. Bu iki hakim növbəti iki ay ərzində birlikdə hər iki Razılaşan Tərəflə diplomatik münasibətləri olan üçüncü dövlətin vətəndaşını üçüncü hakim kimi seçir. Üçüncü hakim Razılaşan Tərəflər tərəfindən münsiflər məhkəməsinin sədri təyin edilir.

4. Əgər münsiflər məhkəməsi məhkəməyə yazılı müraciətin tarixindən keçən dörd ay ərzində yaradılmazsa Razılaşan Tərəflərdən hər biri, başqa razılaşma olmadıqda, Beynəlxalq Məhkəmənin Prezidentini həmin ana qədər təyin edilməmiş hakimi (hakimləri) təyin etmək üçün dəvət edə bilər. Əgər Prezident Razılaşan Tərəflərdən birinin vətəndaşıdırsa və ya hər hansı başqa səbəbdən bu funksiyanı yerinə yetirə bilmirsə, Beynəlxalq Məhkəmənin növbəti yüksək vəzifəli şəxsi, Razılaşan Tərəflərin vətəndaşı deyilsə, zəruri

təyinatı (təyinatları) yerinə yetirmək üçün dəvət edilə bilər.

5. Münsiflər məhkəməsi öz prosedurunu müəyyən edir. Məhkəmə öz qərarlarını bu Sazişin müddəalarına və hər iki Razılaşan Tərəfin tanıdığı beynəlxalq hüquq prinsiplərinə uyğun olaraq qəbul edir.

6. Məhkəmə öz qararını səs çoxluğu ilə qəbul edir. Hər qərar hər iki Razılaşan Tərəf üçün qəti və məcburidir. Münsiflər məhkəməsi istənilən Razılaşan Tərəfin tələbi ilə öz qərarlarının səbəblərini izah edir.

7. Hər bir Razılaşan Tərəf özünün təyin edilmiş hakiminin və özünün məhkəmə prosesində təmsilçiliyi ilə bağlı xərci ödəyir. Sədrin və məhkəmənin müvafiq xərcləri Razılaşan Tərəflər arasında bərabər bölünür.

Maddə 9

1. Bir Razılaşan Tərəfin investoru və digər Razılaşan Tərəf arasında ikinci Tərəfin ərazisindəki investisiya ilə bağlı istənilən mübahisə, imkan daxilində, tərəflər arasında dostcasına danışıqlar yolu ilə tənzimlənir.

2. Mübahisə altı ay ərzində danışıqlar yolu ilə tənzimlənməzsə mübahisədə iştirak edən istənilən Tərəf mübahisəni investisiyaları qəbul edən Razılaşan Tərəfin səlahiyyətli məhkəməsinə vermək hüququna malikdir.

3. Ekspropriasiya ilə əlaqədar kompensasiya məbləğinə aid mübahisə, bu Maddənin 1-ci bəndində göstərilən qaydada danışıqların başlanmasından keçən altı ay ərzində tənzimlənə bilməzsə, o istənilən tərəfin tələbi ilə münsiflər məhkəməsinə verilə bilər. Bu bəndin müddəaları, müvafiq investorun bu Maddənin 2-ci bəndində göstərilən prosedurdan istifadə etdiyi halda, tətbiq edilmir.

4. Bu münsiflər məhkəməsi hər bir halda aşağıdakı qaydada yaradılır: mübahisədə iştirak edən hər tərəf bir hakim təyin edir və bu iki hakim Razılaşan Tərəflərdən hər biri ilə diplomatik münasibətləri olan üçüncü Dövlətin vətəndaşını Sədr kimi seçirlər. İlk iki hakim, mübahisədə iştirak edən istənilən tərəfin məhkəmə ilə əlaqədar digər tərəfə yazılı müraciətindən keçən iki ay ərzində təyin edilir və Sədr dörd ay ərzində seçilir. Yuxarıda göstərilən müddət ərzində məhkəmə yaradılmazsa mübahisədə iştirak edən istənilən tərəf İnvestisiya Mübahisələrinin Tənzimlənməsi üzrə Beynəlxalq Mərkəzin Baş katibini zəruri təyinatları yerinə yetirmək üçün dəvət edə bilər.

5. Məhkəmə öz prosedurunu təyin edir. Amma məhkəmə proseduranı müəyyən edərək, İnvestisiya Mübahisələrinin Tənzimlənməsi üzrə Beynəlxalq Mərkəzin Arbitraj Qaydalarını əsas tuta bilər.

6. Məhkəmə öz qərarını səs çoxluğu ilə qəbul edir. Bu qərar mübahisədə iştirak edən tərəflər üçün qəti və məcburidir. Hər iki Razılaşan Tərəf qərarın öz müvafiq milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq həyata keçirilməsinə çalışır.

7. Məhkəmə öz qərarını mübahisədə iştirak edən investisiyaları qəbul edən Razılaşan Tərəfin mübahisələrin həlli qaydaları da daxil olmaqla milli qanunvericiliyinə, bu Sazişin müddəalarına, həmçinin hər iki Razılaşan Tərəfin qəbul etdiyi ümumi tanınmış beynəlxalq hüquq prinsiplərinə uyğun olaraq qəbul edir.

8. Mübahisədə iştirak edən hər tərəf özünün təyin edilmiş məhkəmə üzvünün və özünün məhkəmə prosesində təmsilçiliyi ilə bağlı xərci ödəyir. Təyin edilmiş sədrin xərci və qalan xərclər mübahəsədə iştirak edən tərəflər arasında bərabər bölünür.

Maddə 10

Bir Razılaşan Tərəfin öz qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq digər Razılaşan Tərəfin investisiyalarına və ya investorlarının bu investisiyalarla bağlı fəaliyyətinə aid yaratdığı rejim bu Sazişlə təmin edilən rejimdən əlverişlidirsə, daha əlverişli rejim tətbiq olunur.

Maddə 11

Bu Saziş, özünün qüvvəyə mindiyi ana qədər və ya qüvvəyə mindikdən sonra, istənilən Razılaşan Tərəfin investorlarının digər Razılaşan Tərəfin qanunlarına və qaydalarına uyğun olaraq axırıncının ərazisində həyata keçirdiyi investisiyalara tətbiq olunur.

Maddə 12

1. İki Razılaşan Tərəfin nümayəndələri bu məqsədlər üçün vaxtaşırı görüşlər keçirir:

a) bu Sazişin yerinə yetirilməsinin vəziyyəti;

b) hüquqi məlumatlar və investisiya imkanlarına aid informasiya mübadiləsi;

s) investisiyalarla bağlı ortaya çıxan mübahisələrin həlli;

d) investisiyaların təşviqi ilə bağlı təkliflərin irəli sürülməsi;

e) investisiyalarla bağlı digər məsələlərin öyrənilməsi.

2. İstənilən Razılaşan Tərəf bu maddənin 1-ci bəndi ilə bağlı istənilən məsələyə dair məsləhətləşmə keçirmək üçün müraciət edərsə digər Razılaşan Tərəf təxirə salınmadan cavab verir və məsləhətləşmələr növbə ilə Pekində və Bakıda keçirilir.

Maddə 13

1. Bu Saziş hər iki Razılaşan Tərəfin öz müvafiq daxili qanunvericilik prosedurlarının başa çatması haqqında bir-birinə yazılı məlumat verdiyi tarixdən sonrakı ayın birinci günündən qüvvəyə minir və beş il müddətində qüvvədə qalır.

2. Bu Saziş, istənilən Razılaşan Tərəf digər Razılaşan Tərəfə Sazişin qüvvəsinin dayandırılması haqqında bu maddənin 1-ci bəndində göstərilən müddətin başa çatmasına bir il qalmış yazılı müraciət edərsə, bu müddət tamam olduqdan sonra qüvvəsini itirir.

3. İlk beş illik müddət başa çatdıqdan sonra istənilən Razılaşan Tərəf ən azı bir il öncə digər Razılaşan Tərəfə yazılı məlumat verməklə istənilən vaxt bu Sazişin qüvvəsini dayandıra bilər.

4. Bu Saziş müddəti bitənə qədər həyata keçirilən investisiyalara münasibətdə 1-12-ci maddələrin müddəaları müddətin bitmə tarixindən növbəti on il ərzində qüvvəsini saxlayır.

Öz Hökumətlərindən müvafiq qaydada səlahiyyətlər almış imza edənlər bu Sazişi imzaladılar.

Saziş Pekin şəhərində 1994-cü il mart ayının 7-də, hər biri Azərbaycan, Çin və ingilis dillərində olmaqla iki nüsxədə tərtib edilmişdir. Bütün məntlər eyni qüvvəyə malikdir. Mətnlərin təfsirində müxtəlif fikirlər olduqda ingiliscə mətnə üstünlük verilir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ ARASINDA HAVA ƏLAQƏSİ YARADILMASI HAQQINDA PROTOKOL

Aşağıda Tərəflər adlanan, Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti,

onların ərazilər arasında müntəzəm hava əlaqələrinin yaradılması məqsədi ilə aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflərin ərazilər arasında müntəzəm uçuşlar müvəqqəti icazə qaydası əsasında həyata keçiriləcək. Çarter reyslərin yerinə yetirilməsi Tərəflərin milli qaydaları əsasında tənzimlənəcək. Tərəflər bu barədə məlumatı bir-birinə təqdim edəcəklər.

Maddə 2

Tərəflər razılığa gəldilər ki, müvəqqəti razılıq qaydası Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Çin Xalq Respublikasının Hökuməti arasında hava əlaqəsi haqqında hökumətlərarası saziş bağlanana qədər qüvvədə olacaq.

Maddə 3

Tərəflər arasında hava əlaqəsi iki Tərəfin müvafiq təyin edilmiş aviasiya müəssisələri arasında imzalanacaq kommersiya və texniki xidmət haqqında sazişlər və hazırkı Protokolun əsasları ilə tənzimlənəcəkdir.

Maddə 4

Tərəflər Bakı-Tyanszin (o baş-bu başa) xəttində müntəzəm reyslərin yerinə yetirilməsi üçün öz aviasiya müəssisələrini təyin edirlər.

Maddə 5

Tərəflər başqa Tərəfin aviasiya müəssisələrinə öz ərazisi üzərindən uçmağa imkan verilməsinə razılaşmışlar.

Maddə 6

Qeyri-kommersiya məqsədilə eniş məntəqələri Tərəflərin qarşılıqlı razılığı ilə müəyyən edilir.

Maddə 7

Hazırkı Protokol imzalanan vaxtdan qüvvəyə minir və Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Çin Xalq Respublikasının Hökuməti arasında hava əlaqəsi haqqında saziş bağlanana qədər qüvvədə olacaq.

1994-cü il mart ayının 7-də Pekin şəhərində iki nüsxədə, hər biri Çin və Azərbaycan dillərində tərtib edilmişdir və hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA ELMİ-TEXNİKİ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA SAZIŞ

Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti,

bərabərlik və qarşılıqlı fayda əsaslarında elm və texnika sahəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirməyi və möhkəmləndirməyi arzu edərək,

bu əməkdaşlığın iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmlənməsinə imkan yaradacağını nəzərə alaraq,

elm və texnika sahəsində əməkdaşlığın hər iki ölkənin qarşılıqlı faydalanması məqsədini daşıdığını dərk edərək,

yeni şəraitdə uzunmüddətli əməkdaşlıq üçün təməlin qoyulmasını zəruri hesab edərək, aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflər qarşılıqlı maraq kəsb edən sahələr üzrə iki ölkə arasında elmi-texniki əməkdaşlığı öz qanun və qaydalarına uyğun olaraq təşviq edəcəklər.

Maddə 2

Tərəflər bu Sazişin 1-ci maddəsində nəzərdə tutulan elmi-texniki əməkdaşlığın həyata keçirilməsi məqsədilə birbaşa elmi-texniki əlaqələrin yaradılması, xüsusi sazişlər, müqavilələr və kontraktların bağlanmasına yardım göstərəcəklər.

Maddə 3

Tərəflər fundamental tədqiqatlar sahəsində əməklaşlığı inkişaf etdirəcəklər. Bu sahə üzrə hər iki Tərəf birgə işlərin yaradılmasına yönəldilmiş müxtəlif təşəbbüsləri təşviq edəcək.

Maddə 4

Tərəflər öz iqtisadiyyatlarının inkişafı üçün innovasiya və texnoloji tərəqqinin xüsusi əhəmiyyətini təsdiqləyərək, ölkə daxilindəki normalara lazımi şəkildə riayət olunmaqla, tətbiqi tədqiqatlar və yeni texnologiyalar sahəsində əməkdaşlığın hərtərəfli genişlənməsinə və təşviq edilməsinə çalışacaqlar.

Tərəflər elmi-tədqiqat və təcrübəvi-konstruktor layihələrinin hazırlanması və onların əsasında müştərək müəssisələrin yaradılmasına yardım edəcəklər.

Bu məqsədlə tədqiqatların və işləmələrin nəticələrinin birgə tətbiqi və istifadə edilməsində maraqlı olan elmi-tədqiqat mərkəzləri, müəssisələri və təşkilatları arasında birbaşa əlaqələrin yaradılması təşviq ediləcəkdir.

Maddə 5

Azərbaycan və Çin təşkilatları arasında elmi-texniki əməkdaşlıq aşağıdakı vasitələrlə həyata keçirilə bilər:

elm və texnika sahəsində mütəxəssislərin mübadiləsi;

elmi-texniki məlumat mübadiləsi;

elmi-texniki biliyin və təcrübənin verilməsi;

birgə elmi və texnoloji tədqiqatların və işləmələrin aparılması, həmçinin, müştərək elmi-tədqiqat mərkəzləri, laboratoriya, elmi qrupların və s. təşkil olunması;

qarşılıqlı maraq kəsb edən məsələlər üzrə seminar, simpozium və konfrans, elmi-texniki sərgilərin təşkil edilməsi;

Tərəflərin müəyyən edəcəyi digər yollarda elmi-texniki əməkdaşlıq.

Maddə 6

Bu Sazişin həyata keçirilməsində məsul Təşkilatlar:

- Azərbaycan tərəfindən - Azərbaycan Respublikası Dövlət Elm və Texnika Komitəsi və Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyası;

- Çin tərəfindən - Çin Xalq Respublikasının Dövlət Elm və Texnika Komitəsi.

Maddə 7

Tərəflərin təşkilatlarının nümayəndələri əməkdaşlığın sahələri və proqramlarının müəyyən edilməsi, əldə olunmuş razılaşmaların həyata keçirilməsinə baxılması, həmçinin, bu Sazişlə bağlı digər məsələlərin müzakirə edilməsi üçün müntəzəm olaraq görüşəcəklər.

Tərəflərin təşkilatları, bu Sazişlə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə mane olan və ya mane ola biləcək səbəblərin meydana gəlməsi haqqında bir-birilərinə dərhal məlumat verəcək, ortaya çıxan məsələlərin həlli və zəruri hallarda müvafiq tədbirlərin hazırlanması üçün ekspertlərin məsləhələşmələrini və yığıncaqlarını təşkil edəcəklər.

Maddə 8

Azərbaycan və Çin təşkilatları arasında elmi-texniki əməkdaşlığın və bu Sazişin yerinə yetirilməsi üçün mütəxəssislərin ezamiyyəti ilə bağlı maliyyə xərcləri aşağıdakı vasitələrlə aparıla bilər:

Göndərilən tərəfin hesabına;

Tərəflərin bu barədə razılığı varsa, valyutasız ekvivalent mübadilə yolu ilə;

Hər iki ölkədə mövcud qanunvericiliyə zidd olmayan, Tərəflərin bağladıqları Saziş və Müqavilələrdə xüsusi qeyd olunan və həmçinin, əməkdaşlığın təşkilinə aid məsələlərdə protokolların şərtlərinə əsasən.

Maddə 9

Ticarət və sənaye ilə bağlı səbəblər üzündən yayılması lazım olmayan məlumatdan başqa, əməkdaşlıq fəaliyyəti zamanı əldə edilən və sənaye mülkiyyətinə aid olmayan məlumat və yaxud digər məlumat Razılaşan Tərəflərin rəsmi razılığı ilə və ya əməkdaşlıq edən Azərbaycan və Çin təşkilatlarının qaydalarına uyğun olaraq üçüncü ölkələrə ötürülə bilər.

Maddə 10

Bu Saziş müddəaları Tərəflər arasında və üçüncü ölkələrlə imzalanan beynəlxalq saziş və müqavilələrdən irəli gələn hüquq və öhdəliklərə toxunmur.

Maddə 11

Hazırkı Saziş imzalandığı gündən qüvvəyə minir və 5 il müddətində qüvvədə qalacaqdır. Əgər Tərəflərdən biri, müvafiq müddətin bitməsinə 6 ay qalmış yazılı surətdə onun təsir qüvvəsini dayandırmaq niyyəti barədə digər Tərəfə xəbər verməzsə, o hər dəfə növbəti 5 il müddətinə uzadılacaqdır.

1994-cü il mart ayının 7-də Pekin şəhərində, iki nüsxədə, hər biri Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır və hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA SƏHİYYƏ VƏ TİBB ELMİ SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA SAZİŞ

Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti, səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığın inkişafı və möhkəmləndirilməsi məqsədi ilə aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflər mövcud qanunvericilik və qaydalara uyğun olaraq səhiyyə və tibb elmi sahəsində uzunmüddətli, qarşılıqlı faydalı və effektiv əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün səy göstərəcəklər.

Maddə 2

Tərəflər səhiyyə, tibb və farmakoloji elmlər sahəsində elmi-tədqiqat işlərinin aparılması üçün iki ölkənin sanitariya və farmakologiya işçilərinə yardım edəcək, onları dəstəkləyəcəklər.

Maddə 3

Tərəflər iki ölkənin tibb, farmakologiya və gigiyena sahəsində çalışan müəssisələri arasında birbaşa əməkdaşlığı təşviq edəcək və dəstəkləyəcək.

Maddə 4

Tərəflər təcrübə mübadiləsi aparmaq məqsədilə razılaşdırılmış şərtlərə əsasən qarşılıqlı olaraq mütəxəssis göndərəcəklər.

Maddə 5

Tərəflər hazırkı Sazişin yerinə yetirilməsi üçün müştərək işçi qrupunu yaradacaq və həmin qrup iki illik icra planını hazırlayıb qəbul edəcək. Bu plana əməkdaşlığın konkret proqramı və maliyyə şərtləri daxil olacaqdır. İşçi qrupunun iclasları növbə ilə iki ölkənin paytaxtlarında keçiriləcəkdir.

Maddə 6

Hər iki Tərəf əməkdaşlığı valyutasız əsaslarla həyata keçirəcək. Xüsusi qeyd olunmuş bəzi hallardan başqa, göndərən Tərəf, qəbul edən Tərəfin paytaxtına qədər və geri xərcləri, beynəlxalq gediş-gəliş xərclərini, qəbul edən Tərəf isə, ölkə daxilindəki nəqliyyat, qalma və gələn mütəxəssislərin gündəlik xərclərini ödəyəcəkdir.

Maddə 7

Hazırkı Saziş imzalandığı gündən qüvvəyə minir və beş il müddətində qüvvədə qalacaqdır.

Əgər Tərəflərdən biri, hazırkı Sazişin qüvvəsinin dayandırılması haqqında onun qüvvədə olduğu müddətin bitməsinə altı ay qalmış digər Tərəfə yazılı surətdə məlumat verməzsə, onun qüvvəsi avtomatik olaraq növbəti beş il müddətinə uzadılacaqdır.

Bu saziş 1994-cü il mart ayının 7-də Pekin şəhərində, iki nüsxədə, hər biri Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır və hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA MƏDƏNİ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA SAZİŞ

Aşağıda Tərəflər adlandırılan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti,

iki ölkə arasında dostluq münasibətlərinin möhkəmləndirilməsi və mədəni əməkdaşlığa şərait yaradılması məqsədi ilə aşağıdakılar barədə hazırkı Sazişi bağlamağı qərara aldılar:

Maddə 1

Tərəflər bərabərlik və qarşılıqlı fayda prinsiplərinə uyğun olaraq iki ölkənin müvafiq idarələri arasında mədəniyyət, təhsil, ictimai elmlər, səhiyyə, idman, turizm, mətbuat, nəşriyyat işi, radio verilişləri, televiziya və kinematoqrafiya sahəsində əməkdaşlığa və mübadiləyə imkan yaratmaq və kömək etmək barədə razılığa gəldilər.

Maddə 2

Tərəflər mədəniyyət və incəsənət sahəsində aşağıdakı xüsuslarda əməkdaşlıq və mübadilə həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər:

yazıçılar və incəsənət xadimləri qrupları mübadiləsi;

qastrollar üçün bədii kollektivlər mübadiləsi;

mədəniyyət və incəsənət sərgiləri mübadiləsi;

mədəniyyət və incəsənət sahəsində kitab, jurnal və digər materiallar mübadiləsi.

Maddə 3

Tərəflər bilavasitə əlaqələrin və əməkdaşlığın inkişafına, xüsusilə iki ölkənin muzey və kitabxanaları arasında material mübadiləsinə imkan yaradacaqlar.

Maddə 4

Tərəflər təhsil sahəsində aşağıdakı xüsuslarda əməkdaşlıq və mübadilə həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər:

iki ölkənin ali məktəbləri arasında bilavasitə əlaqələrin və əməkdaşlığın yaradılmasını həvəsləndirmək və buna kömək etmək;

tələbata uyğun olaraq tədqiqat, tanışlıq və mühazirə oxumaq üçün müəllim, alim və mütəxəssis mübadiləsi etmək;

tələbat və imkan əsasında qarşılıqlı təqaüd kvotası ayırmaq;

iki ölkənin təhsil idarələri arasında dərslik və digər pedaqoji ədəbiyyat mübadiləsinə imkan yaratmaq və kömək etmək;

digər Tərəfin alim və mütəxəssislərinin onların ölkələrində keçirilən beynəlxalq konfranslarda iştirakına imkan yaratmaq və kömək etmək.

Maddə 5

Tərəflər ictimai elmlər, o cümlədən çinşünaslıq, türkologiya, tarix, etnoqrafiya, arxeologiya sahəsində tanışlıq, mühazirə oxumaq, ikitərəfli və beynəlxalq konfranslarda iştirak etmək üçün alim mübadiləsi və material mübadiləsi yolu ilə mübadilə həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər.

Maddə 6

Tərəflər iki ölkənin tibb və səhiyyə müəssisələri arasında bilavasitə mübadilə və əməkdaşlığın, informasiya və mütəxəssis mübadiləsinin inkişafına imkan yaradacaqlar.

Maddə 7

Tərəflər iki ölkənin idman və turizm idarələri arasında əməkdaşlığa imkan yaradacaqlar.

Maddə 8

Tərəflər mətbuat, nəşriyyat işi, radio verlişləri, televiziya və kinematoqrafiya sahəsində mübadilə və əməkdaşlıq həyata keçirmək barədə razılığa gəldilər.

Maddə 9

Tərəflər gənclər, qadınlar və digər ictimai təşkilatlar arasında mübadiləyə və əməkdaşlığa imkan yaratmaq barədə razılığa gəldilər.

Maddə 10

Tərəflər yaradıcılıq ittifaqları arasında mübadilə və əməkdaşlığa imkan yaradacaqlar.

Maddə 11

Bu Sazişin həyata keçirilməsi üçün Tərəflərin uyğun idarələri öz sazişlərini bağlaya bilər.

Maddə 12

Hazırki Saziş imzalandığı gündən qüvvəyə minir, qüvvədə qalma müddəti beş ildir. Əgər Tərəflərdən biri Sazişin müddətinin bitməsinə 6 ay qalmış yazılı şəkildə onu dayandırmaq istəyini digər Tərəfə bildirməzsə, onun qüvvəsi sonrakı beş il müddətinə uzadılmaqla davam etdiriləcək.

Pekin şəhərində 1994-cü il mart ayının 7-də, iki nüsxədə, hər biri Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır. Hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASININ HÖKUMƏTİ ARASINDA KİNEMATOQRAFİYA, RADİO VERİLİŞLƏRİ VƏ TELEVİZİYA SAHƏSİNDƏ PROTOKOL

Azərbaycan Respublikasının Hökuməti və Çin Xalq Respublikasının Hökuməti, (aşağıda "Tərəflər" adlandırılacaq) kino, radio və televiziya sahəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirmək və möhkəmləndirmək, iki ölkə arasında qarşılıqlı anlaşmaya kömək etmək məqsədilə,

Aşağıdakılar barəsində razılığa gəldilər:

Maddə 1

Tərəflər hər iki ölkədə həyatın mədəniyyət və turizm sahələrini əks etdirən radio və televiziya proqramlarını mübadilə edirlər:

- mübadilə edilən material və proqramların dəyəri ödənilmir;

-verilişlərin tərtib edilməsi hüququ, həmçinin onların göndərilmə xərcləri göndərən tərəfin üzərinə düşür;

- hər bir tərəfin mübadilə edilən proqram və materialları ixtisar etmək hüququ vardır, lakin onların ilk ideyasını dəyişmək olmaz.

- mübadilə edilən materialların üçüncü tərəfə verilməsinə, ticarət məqsədilə istifadə olunmasına və tərəflər arasında əvvəlcədən yazılı razılıq olmadan onların orijinalında dəyişikliklər edilməsinə icazə verilmir.

Maddə 2. Tərəflər əvvəlcədən razılaşmaya əsasən bəzi mühüm milli bayramlar münasibəti ilə televiziya verilişlərinin translyasiya edilməsi sahəsində əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 3.Tərəflər iki ölkə arasında əməkdaşlıq sahələrini inkişaf etdirmək məqsədilə radio, televiziya və radiotexniki təhcizat sahəsində çalışan rəhbər və texniki işçilərin qarşılıqlı səfər mübadiləsinin edilməsinə tərəfdardırlar; konkret işlər ayrılıqda müzakirə ediləcəkdir. Yol xərcləri göndərən tərəfin, yaşayış, yemək, təcili tibbi yardım və nəqliyyatda daxili gediş-gəliş xərcləri isə dəvət edən tərəfin üzərinə düşür.

Maddə 4. Tərəflər hər bir halda qabaqcadan aparılmış yazışmaya uyğun olaraq digər tərəfin radio və televiziya mütəxəssis və müxbirlərinə şərait yaradılmasına qarşılıqlı köməklik göstərirlər.

Maddə 5. Tərəflər radio və televiziyanın müxtəlif sahələrində məlumat, informasiya tədqiqatları və texniki tədqiqatları mübadilə edirlər.

Maddə 6. Tərəflər hər iki ölkədə qüvvədə olan qayda və təlimatlara uyğun olaraq kadrlar hazırlanması imkanlarından istifadə olunmasına köməklik edirlər.

Maddə 7. Tərəflər Azərbaycan kino həftəsinin (sərgisinin) və Çin kino həftəsinin (sərgisinin) keçirilməsi, tərəflərin əvvəlcədən razılaşmasına uyğun olaraq telehəftələrin mübadilə olunması səylərini müdafiə edirlər.

Maddə 8. Bu Protokol imzalandığı gündən etibarən iki il müddətinə qüvvədədir və razılığa gələn tərəflərdən biri Protokolun müddətinin qurtarmasına ən azı üç ay qalmış onu pozmaq istəyini bildirməzsə, onun vaxtı həmin müddətə avtomatik uzadılır.

Mətnə hər hansı bir əlavə razılığa gələn tərəflərdən birinin yazılı təklifi və digərinin razılığı əsasında edilir.

Bu Protokol 1994-cü il martın 7-də Pekin şəhərində imzalanmış, hər biri iki nüsxədə olmaqla Azərbaycan və Çin dillərində tərtib edilmişdir. Hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ İLƏ ÇİN XALQ RESPUBLİKASI HÖKUMƏTİ ARASINDA TURİZM SAHƏSİNDƏ ƏMƏKDAŞLIQ HAQQINDA SAZİŞ

Aşağıda "Razılığa gələn Tərəflər" adlanan Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Çin Xalq Respublikası Hökuməti iki ölkənin rəsmi turizm təşkilatları arasında turist əlaqələrini və əməkdaşlığı inkişaf etdirmək arzusu ilə,

turizm sahəsində uzunmüddətli sabit və qarşılıqlı fayda əsasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsində iki ölkənin ümumi mənafeyindən çıxış edərək,

iki ölkənin xalqları arasında daha dərin anlaşmanın təmin edilməsində turizmin əhəmiyyətini anlayaraq,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

Maddə 1. Razılığa gələn Tərəflər hər iki ölkə vətəndaşlarının bir-birlərinin tarixi, mədəni və turizm dəyərlərini daha yaxşı şəkildə tanımaları məqsədi ilə informasiya, sənəd və materiallar mübadiləsinə səy göstərəcəklər.

Maddə 2. Razılığa gələn Tərəflər hər iki ölkə vətəndaşlarının qarşılıqlı turist səyahətlərini həvəsləndirmək məqsədi ilə öz mövcud qanunvericiliklərinə müvafiq surətdə turistlərin gediş və gəlişinə aid rəsmiyyətlərin sadələşdirilməsi üzrə zəruri tədbirlər görəcəklər.

Maddə 3. Razılığa gələn Tərəflər öz ölkələrində turizmin inkişafı naminə reklam fəaliyyətini həyata keçirmək üçün səy göstərəcək və digər Razılığa gələn Tərəfin ölkəsində nümayəndəliyin açılması imkanını nəzərdən keçirəcəklər.

Maddə 4. Razılığa gələn Tərəflər qarşılıqlı turist əməliyyatlarının genişləndirilməsi məqsədi ilə iki ölkənin turist müəssisələri arasında əməkdaşlığın inkişafına köməklik göstərəcəklər.

Maddə 5. Razılığa gələn Tərəflər turist təsisatlarının planlaşdırılması, kapital qoyuluşu, layihələşdirilməsi və tikintisi sahələrində, habelə turizm sahəsində birgə müəssisələrin yaradılması və idarə olunması işində təcrübə mübadiləsinə çalışacaqlar.

Maddə 6. Razılığa gələn Tərəflərin rəsmi turizm təşkilatlarının nümayəndələri iki ölkə arasında bu sahədə əməkdaşlığın və turizm işinin inkişafı məsələlərinin müzakirəsi üçün ölkələrdən hər birində növbə ilə görüşlər keçirilməsi barədə razılaşacaqlar.

Maddə 7. Razılığa gələn Tərəflər turizm sahəsində təcrübə mübadiləsinə kömək məqsədilə bu sahədə mütəxəssis, alim və stajorlar mübadiləsi imkanlarını araşdıracaq və bunun üçün zəruri şərait yaradacaqlar.

Maddə 8. Razılığa gələn Tərəflərin turist müəssisələri arasında turizm fəaliyyəti ilə bağlı tədiyə və hesablaşmalar iki ölkənin qanunvericiliyinə müvafiq surətdə bu işə vəkil edilmiş dövlət bankları arasında sərbəst dönərli valyuta ilə həyata keçiriləcəkdir.

Maddə 9. Razılığa gələn tərəflər turizmə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans və sərgilərin təşkilində əməkdaşlıq edəcəklər.

Maddə 10. Bu Sazişin həyata keçirilməsinə məsul Azərbaycan Respublikası Hökuməti tərəfindən Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Xarici Turizm Şurası, Çin Xalq Respublikası Hökuməti tərəfindən Çin Xalq Respublikasının Dövlət Turizm İdarəsi təyin edilir.

Maddə 11. Bu sazişə istənilən dəyişiklik və ya əlavələr hər iki Razılığa gələn Tərəfin razılığı ilə təyin edilməli və sonra yazılı şəkildə təsdiq edilməlidir.

Maddə 12. Bu Saziş Tərəflərin öz ölkələrinin mövcud qanunvericiliyinə müvafiq olaraq bütün daxili qaydaların yerinə yetirildiyi barədə bir-birinə xəbərdar etdiyi gün qüvvəyə minir.

Bu Saziş beş il ərzində qüvvədədir. Razılığa gələn Tərəflərdən biri bu Sazişin müddətinin bitməsinə üç ay qalmış digər Razılığa gələn Tərəfə bu Sazişin qüvvəsinin dayandırılması barədə yazılı şəkildə öz arzusunu bildirmədiyi təqdirdə bu Saziş avtomatik beş il müddətinə uzadılacaqdır.

Bu Saziş Pekin şəhərində 1994-cü ildə mart ayının 7-də hər biri iki nüsxədə Azərbaycan və Çin dillərində imzalanmışdır, hər iki mətn eyni qüvvəyə malikdir.

Bioqrafik məlumat

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əlirza oğlu Əliyev

阿塞拜疆共和国总统
盖达尔.阿里勒扎.奥格雷.阿利耶夫

1923 年 5 月 10 日，盖达尔.阿里勒扎.奥格雷.阿利耶夫出生于纳希切万一个工人家庭。1939 年毕业于纳希切万中等师范学校。1939 年考入阿塞拜疆工业大学建筑系，但后因爆发第二次世界大战而中途辍学。

1941-1944 年间，盖达尔.阿利耶夫在纳希切万自治共和国内务人民委员部和人民委员会议担任过一系列重要的职务。1944 年在阿塞拜疆国家安全委员会服役。在这期间，他获得了高等教育——结束了在阿塞拜疆国立大学历史系的学习。

1964 年任阿塞拜疆国家安全委员会副主席，1967 年任该委员会主席，少将。

1967 年 7 月— 1982 年 12 月，盖达尔.阿利耶夫当选为阿塞拜疆共产党中央第一书记。1976 年，盖达尔.阿利耶夫当选为苏共中央政治局候补委员，1982 年当选为政治局委员，并被任命为苏联部长会议第一副主席。这期间他分管国家生活中最重要的经济、社会、文化等部门的工作。盖达尔.阿利耶夫先后共担任过 20 年的苏联最高苏维埃和阿塞拜疆社会主义加盟共和国最高苏维埃代表，担任过 5 年的最高苏维埃副主席。由于与国家领导人的政治观点存在分歧，1987 年从苏共中央政治局和部长会议辞职。

1990 年返回阿塞拜疆后，他当选为阿塞拜疆和纳希切万自治共和国最高苏维埃人民代表。1991 年 6 月 19 日，因抗议苏联当局对阿塞拜疆人民的政策而宣布退出苏共。1991-1993 年，盖达尔.阿利耶夫当选为纳希切万自治共和国最高会议主席。1993 年 6 月，在内战威胁日益加剧的形势下，他被正式请到巴库。1993 年 6 月 15 日，盖达尔.阿利耶夫当选为阿塞拜疆最高苏维埃主席。1993 年 6 月 24 日，根据国民议会的决议代行阿塞拜疆共和国总统职权。1993 年 10 月 3 日，根据全民投票结果，盖达尔.阿利耶夫当选为独立的阿塞拜疆共和国总统。在此期间，他采取果断措施以求得和社会内部稳定。

盖达尔.阿利耶夫曾两次荣获苏联社会主义劳动英雄称号，荣获过许多国家的最高奖章。他同时还是许多外国大学的荣誉博士。自 1992 年建立并领导“新阿塞拜疆”党。

盖达尔.阿利耶夫的妻子扎里法.阿齐兹克济.阿利耶娃是一位著名的眼科医生，阿塞拜疆共和国科学院院士，教授，1985 年去世。盖达尔.阿利耶夫有一子、一女，6 个孙子、孙女。

Çin Xalq Respublikasının Sədri
Tszyan Tszemin

1926-cı il avqustun 17-də Tszyansu əyalətinin Yançjou şəhərində anadan olmuşdur. 1946-cı ilin aprelindən ÇKP üzvüdür. 1943-cü ildən ÇKP-nin rəhbərlik etdiyi tələbə gənclər hərakatında iştirak etmışdır. 1947-ci ildə Şanxayda "Tszyaotun" Politexnik İnstitutunun elektrotexnika fakültəsini bitirmişdir. 1949-cu ildən Şanxay quşçuluq fabrikində mühəndis köməkçisi, əmək şöbəsinin müdiri, enerji-güc sexinin rəisi, partiya özəyinin katibi, direktorun birinci müavini, Şanxay sabunbişirmə zavodunda direktorun birinci müavini, 1-ci Maşınqayırma Nazirliyi yanında 2-ci Şanxay konstruktor yarımbürosunun elektrik aparatları şöbəsinin müdiri işləmişdir. 1955-ci ildə Moskvaya İ.V.Stalin adına avtomobil zavodunda təcrübə keçməyə göndərmişdir. 1956-cı ildə vətənə qayıtdıqdan sonra Çançunda 1-ci avtomobil zavodunun direktoru işləmişdir. 1962-ci ildən 1-ci Maşınqayırma Nazirliyi yanında Şanxay Elmi-Tədqiqat Elektrik Aparatları institutu direktorunun müavini, bu nazirlik yanında Yxan Elmi-Tədqiqat İstilik Texnikası İnstitutunun direktoru və partiya komitəsi katibinin vəzifəsini icra edən, həmin nazirlikdə xarici əlaqələr idarəsinin rəis müavini, rəisi işləmişdir. 1980-ci ildən Xarici İnvestisiyalar üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini və məsul katibi, bu komitədə ÇKP rəhbər qrupunun üzvü olmuşdur. 1982-ci ildən Elektron Sənayesi Nazirliyində nazir müavini, katibi olmuşdur. 1982-ci ildə ÇKP-nin XII Ümumçin qurultayında partiya MK-sının üzvü seçilmişdir. 1987-ci ilin noyabrında 13-cü çağırış ÇKP MK-nın 1-ci plenumunda ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü seçilmişdir. 1989-cu ilin iyununda 13-cü çağırış ÇKP MK-nın 4-cü plenumunda ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü, MK-nın Baş katibi seçilmişdir.

1989-cu ilin noyabrında 13-cü çağırış ÇKP MK plenumunda ÇKP Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir. 1990-cı ilin martında 7-ci çağırış Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin 3-cü sessiyasında ÇXR Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir. 1992-ci ilin oktyabrında 14-cü çağırış ÇKP MK Siyasi Bürosunun üzvü, ÇKP MK Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin üzvü, ÇKP MK-nın Baş katibi, ÇKP Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir. 1993-cü ilin martında 8-ci çağırış Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin 1-ci sessiyasında ÇXR sədri, ÇXR Mərkəzi Hərbi Şurasının sədri seçilmişdir.

Çin Xalq Respublikasının Azərbaycan Respublikasındakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Çjan Syun

1955-ci ildə ÇXR-in Xebey əyalətində anadan olmuşdur. 1976-1982-ci illərdə ÇXR Xarici İşlər Nazirliyinin Sovet İttifaqı və Şərqi Avropa Ölkələri Departamentində çalışmış, 1982-1986-cı illərdə ÇXR-in SSRİ-dəki Səfirliyinin attaşesi və üçüncü katibi olmuşdur. 1986-1987-ci illərdə ÇXR Xarici İşlər Nazirliyinin Sovet İttifaqı və Şərqi Avropa Ölkələri Departamentinin üçüncü və ikinci katibi, 1988-1991-ci illərdə ÇXR-in SSRİ-dəki Səfirliyinin ikinci katibi, 1991-1992-ci illərdə ÇXR-in Rusiya Federasiyasındakı Səfirliyinin birinci katibi, 1992-1995-ci illərdə ÇXR Xarici İşlər Nazirliyinin Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya Ölkələri Departamentində şöbə müdirinin müavini və şöbə müdiri, 1995-1997-ci illərdə ÇXR Dövlət Şurasının Xarici Əlaqələr üzrə Dəftərxanasının şöbə müdiri və inspektoru, 1997-2000-ci illərdə ÇXR-in Rusiya Federasiyasındakı Səfirliyinin müşavir-elçisi, 2000-2002-ci illərdə ÇXR-in Rusiya Federasiyasındakı Səfirliyinin elçisi vəzifəsində çalışmışdır. 2002-ci ildən ÇXR-in Azərbaycan Respublikasında fəvqəladə və səlahiyyətli səfiridir.

Evlidir, bir qızı var.